

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
Навчально-науковий Інститут сучасного мистецтва
Кафедра режисури та акторської майстерності
імені народної артистки України Лариси Хоролець

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістр

на тему:
«Театральне життя міста Дніпра в контексті сучасних мистецьких процесів»

Виконала студентка II курсу
групи МСМ 11-23,
спеціальності 026 «Сценічне мистецтво»
Коряк Ангеліна Олегівна

Науковий керівник:
доктор мистецтвознавства, професор
Погребняк Галина Петрівна

Рецензент:
доктор філологічних наук, доцент,
Дніпропетровського фахового
мистецько-художнього коледжу культури
Рудкевич Інна Володимирівна

Допустити до захисту
Протокол засідання кафедри
№ ___ від «___» _____ 2024 р.
Завідувач кафедри
_____ проф. Гирич В. С.

Київ 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
 РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕАТРАЛЬНОГО ЖИТТЯ	
	8
1.1. Історичний контекст розвитку театрального мистецтва в місті Дніпро..	8
1.2. Сучасні тенденції театральнo-видовищної діяльності.....	14
1.3. Методологічні підходи до дослідження театральної культури.....	21
1.4. Сучасні культурно-мистецькі процеси у контексті розвитку театру....	26
Висновки до I розділу	37
 РОЗДІЛ II. ТЕАТРАЛЬНІ ПРАКТИКИ В МІСТІ ДНІПРО: РЕЖИСУРА, ДРАМАТУРГІЯ, АКТОРСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ	
	38
2.1. Театральні колективи та їхня діяльність у місті.....	38
2.2. Режисерська та драматургічна практика в театрах Дніпра.....	52
2.3. Аналіз акторської майстерності та сценічних практик.....	61
2.4. Критичний аналіз театральних практик.....	68
Висновки до II розділу	77
 РОЗДІЛ III. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТЕАТРАЛЬНОГО ЖИТТЯ ДНІПРА	
	79
3.1. Проблеми та виклики, які стоять перед сучасними театрами.....	79
3.2. Перспективи вдосконалення театральної діяльності в місті.....	84

3.3. Інновації та їх роль у розвитку театру.....	90
Висновки до III розділу.....	100
ВИСНОВКИ.....	102
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	105
ДОДАТКИ.....	119

ВСТУП

Актуальність теми обумовлена значущими змінами, які відбуваються в сучасному театральному просторі України. В умовах глобалізації та зростання культурної взаємодії, театри міст грають важливу роль у формуванні національної ідентичності, зміцненні соціальних зв'язків і поширенні культурних цінностей. Зокрема, театральне мистецтво в Дніпрі, як одному з найбільших культурних центрів України, є відображенням не тільки місцевих, але й загальнонаціональних процесів у сфері культури.

Вивчення театального життя Дніпра є актуальним як з точки зору розвитку місцевої театальної культури, так і в контексті сучасних трансформацій у сфері театального мистецтва України загалом. Театр є інструментом соціокультурного впливу, що сприяє не лише естетичному вихованню глядача, а й вирішенню важливих соціальних питань. Наукові дослідження в цій галузі мають на меті проаналізувати, як театральна діяльність у Дніпрі відповідає на сучасні виклики, пов'язані зі зміною культурних та соціальних запитів.

Незважаючи на існування наукових праць, що присвячені розвитку театального мистецтва в Україні, особливої уваги заслуговує вивчення локального театального життя в контексті новітніх тенденцій. Дніпро, зі своєю багатою театальною історією, є важливим осередком для дослідження процесів адаптації театальної сфери до сучасних вимог. Однак, проблеми впливу нових культурних течій на театри регіону ще недостатньо розкриті, що зумовлює необхідність проведення більш глибокого дослідження.

Значна частина наукових розвідок у проблематиці сучасних культурно-мистецьких процесів, зокрема в контексті розвитку театру, пов'язана з такими дисциплінами як культурологія, соціологія, мистецтвознавство та філософія мистецтва. Уявлення про підходи до розгляду розвитку театального мистецтва надають праці Б. Брехта, Е. Барба, Л. Курбаса, В. Беняміна, Ю. Лотмана.

Роботи Ю. Вергеліса, О. Вергеліса, І. Уривського, М. Захаревича, присвячені аналізу розвитку сучасного українського театру, відображають актуальні питання функціонування театральних колективів у контексті суспільно-культурних змін.

У книгах М. Гарбузюк, П. Ар'є, Н. Ворожбит, Т. Киценко представлено ґрунтовний аналіз сучасної української драматургії, її розвиток та інтеграцію в міжнародний театральний процес.

Дослідження соціокультурних трансформацій театального мистецтва та змін в акторській майстерності розкрито в роботах М. Бахтіна, Р. Інґледена, С. Жиркова.

Об'єктом дослідження є театральне життя міста Дніпра в контексті сучасних культурно-мистецьких процесів, що включає як професійні театральні заклади, так і аматорські колективи, їх розвиток, трансформацію та вплив на культурну сферу міста.

Предмет дослідження – нові форми сценічної діяльності театральних закладів Дніпра.

Мета дослідження – встановити особливості розвитку театального життя міста Дніпра в контексті сучасних культурно-мистецьких процесів, обґрунтувати їхній вплив на загальну культурну ситуацію міста та розробити рекомендації щодо подальшого розвитку театальної сфери.

Завдання дослідження обумовлені відповідно до визначеної мети роботи:

- Проаналізувати історичний контекст розвитку театального мистецтва в місті Дніпро;
- Визначити сучасні тенденції театально-видовищної діяльності;
- Окреслити методологічні підходи до дослідження театальної культури;
- Проаналізувати театральну практику в місті;

– Розробити рекомендації щодо перспектив розвитку театрального життя в місті Дніпро.

Методологія дипломної роботи визначається предметом і метою дослідження. Використано діалектичний метод для аналізу змін у театральному мистецтві в контексті сучасних культурно-мистецьких процесів. Основні методи: науковий аналіз, узагальнення, порівняння, систематизація, порівняльний та історико-генетичний методи для дослідження театральної режисури, драматургії й акторської майстерності. Аналітичний та системний методи сприяли вивченню мистецтвознавчих і культурологічних аспектів проблеми, а історичний підхід допоміг виявити зв'язок між подіями та їх вплив на театральну культуру міста.

Наукова новизна полягає в комплексному аналізі розвитку театрального життя міста Дніпро в контексті сучасних культурно-мистецьких процесів, а також у дослідженні нових форм театральної діяльності та їхньої ролі у формуванні національної культурної ідентичності.

Практичне значення роботи полягає в збагаченні знань про специфіку театральної культури Дніпра та її сучасний розвиток. Результати дослідження можуть бути використані в навчальних програмах театральних закладів, при підготовці режисерів, акторів і менеджерів культурних проєктів, а також для розробки стратегій вдосконалення діяльності театральних установ.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження обговорювались на міжнародній науково-практичній конференції «Діяльність продюсера в культурно-мистецькому просторі XXI століття: досягнення, інновації», перспективи (Київ, 2023), VIII Всеукраїнській науковій конференції молодих вчених, аспірантів, магістрантів (Київ, 2024).

Публікації.

Коряк А.О. Розвиток театральної інфраструктури Дніпра: традиції та сучасні виклики. *Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір* : матеріали VIII Всеукр. наук. конф. молод. вч., асп. та магістран. Київ, 07 листопада 2024 р. / М-во культ. України та інформ. політики ; Нац. акад. кер. кадрів культ. і

мистец. ; Наук. тов. студ., асп., доктор. і молод. вч. Київ : НАКККіМ, 2024.
С.197-199

Коряк А.О. Театральна практика в місті Дніпро: режисура, драматургія, акторська майстерність. *Діяльність продюсера в культурно-мистецькому просторі XXI століття: досягнення, інновації, перспективи*: зб. наукових праць Київ : НАКККіМ, 2024.С. 184-186

Структура дипломної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, які поділені на підрозділи, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку джерел та додатків.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕАТРАЛЬНОГО ЖИТТЯ

1.1. Історичний контекст розвитку театрального мистецтва в місті Дніпро

Театральне мистецтво є однією з важливих складових культурної спадщини людства. Його витoki сягають первісних часів, коли людина вперше почала використовувати гру як спосіб взаємодії з навколишнім середовищем. В основі цієї гри було наслідування поведінки тварин, природи та людських емоцій. Цей первісний інстинкт став фундаментом для розвитку реалістичного театру, який із часом перетворився на одну з найважливіших форм мистецького самовираження.

Розвиток театрального мистецтва в Україні мав свої особливості. Якщо в країнах Західної Європи театр активно розвивався внаслідок підтримки з боку католицької церкви, то в Україні православна традиція стримувала розвиток театральної діяльності. Проте навіть у таких умовах народні обряди, такі як весілля, святкування Івана Купала, колядки, та скоморохи стали прообразами майбутніх театральних вистав [6].

На території сучасного Дніпра розвиток театрального мистецтва почався пізніше, порівняно з іншими містами України. У 18-19 століттях театральні вистави проводились переважно мандрівними трупами або аматорськими гуртками. Проте на зламі 19 і 20 століть, зі зростанням міста як промислового та культурного центру, в Дніпрі почали активно розвиватися різні види мистецтва, включаючи театр [6].

У 1927 році в місті відкрився Дніпропетровський державний академічний театр драми і комедії, який став важливим осередком культурного життя регіону. Театр відіграв значну роль у популяризації

класичних та сучасних творів, об'єднавши навколо себе талановитих акторів, режисерів та художників.

У радянський період театр у Дніпрі активно підтримувався державою, що сприяло його розвитку. На сценах ставились як класичні твори, так і п'єси сучасних авторів. У цей період театр став інструментом ідеологічного впливу, проте водночас зберігав свою культурну значущість, представляючи глядачам різні жанри та форми вистав.

Після розпаду СРСР театр у Дніпрі зіткнувся з новими викликами. Економічна криза та скорочення державного фінансування призвели до певного занепаду театральної сфери. Проте зусиллями ентузіастів і митців театральне мистецтво в місті зберегло своє місце в культурному житті. У 1990-2000-х роках театр поступово відновлювався, і в сучасний період продовжує розвиватися, представляючи різноманітні вистави для широкої аудиторії [4].

Театральна традиція на західноукраїнських землях відігравала важливу роль у збереженні національної ідентичності в умовах політичного та культурного утиску. Впродовж 19 століття театральні вистави ставали не лише формою мистецтва, але й засобом вираження національної свідомості та боротьби за культурне виживання. Ці процеси мали значний вплив на розвиток українського театру в різних регіонах, включно з Дніпром.

Хоча Дніпро знаходиться на сході України, його театральний розвиток тісно пов'язаний із загальноукраїнськими культурними процесами. У 19 столітті місто поступово ставало важливим промисловим і культурним центром, і тут почали з'являтися перші театральні колективи. Ці трупи спочатку були мандрівними, і лише з часом у місті сформувалась театральна інфраструктура.

Заснування стаціонарного театру в Дніпрі на початку 20 століття стало важливим етапом розвитку культурного життя міста. У період радянської влади театр перетворився на потужний інструмент пропаганди, водночас зберігаючи свою роль як культурного центру для місцевої громади. Вистави,

які пропонували дніпровські театри, охоплювали як класичні твори, так і сучасні п'єси, що відповідали ідеологічним вимогам епохи [6].

У післявоєнний період театральне мистецтво в Дніпрі, як і в інших містах України, відчуло вплив загальної радянської політики щодо культури, яка диктувала необхідність підкорення мистецтва ідеологічним настановам. Проте, навіть в умовах жорсткої цензури, театри намагалися представляти глядачам якнайширший спектр репертуару, включаючи українську класику.

З наближенням незалежності України в 1991 році театр у Дніпрі, як і в усьому культурному середовищі країни, почав переживати період трансформацій. Нові політичні реалії, зміна економічних умов і загальна культурна криза спричинили низку труднощів, з якими зіштовхнулися всі українські театри. Незважаючи на це, театральне життя в Дніпрі не згасло. У 1990-2000-х роках відбувалося відродження інтересу до національної культури, театри почали активніше звертатися до української класики, а також до творів сучасних авторів, які висвітлювали нові реалії пострадянської України [13].

Перші спроби створення театру в Катеринославі (стара назва Дніпра) припадають на початок 19 століття, коли в місті почали активно розвиватися освітні й культурні ініціативи завдяки місцевій аристократії та меценатам.

Поява дитячого «Благородного театра» в 1806 році була однією з перших формалізованих театральних ініціатив у місті. Ця театральна платформа, заснована Ольгою Струковою, стала першим кроком на шляху до створення постійних театральних колективів, хоча вистави на той час залишалися здебільшого аматорськими. Виступи підтримувалися за рахунок гастролюючих труп і були доступні широкій публіці. На жаль, після зникнення «Благородного театра» документів, що б докладно описували його подальшу діяльність, не збереглося [6].

Серед найважливіших етапів розвитку театального життя в місті були також виступи під час ярмарок, що відбувалися з середини 19 століття. Ярмаркові театри стали важливою формою розваги для місцевого населення,

і до репертуару входили як українські п'єси, так і класичні твори зарубіжних авторів. Зокрема, значним досягненням стало відкриття театру Абрама Луцького в 1847 році, що стало новим етапом для професійного театру в місті [13].

Однак розвиток театральної культури в Катеринославі не був безперервним. Протягом кількох десятиліть після відкриття театру Луцького стаціонарні театральні трупи не змогли закріпитися в місті. Незважаючи на це, спроби створити національний театр, орієнтований на українську культуру, продовжувалися. Важливим поштовхом для цього стали діяльність українських драматургів, таких як Марко Кропивницький, який наполегливо працював над створенням національного театру.

Справжнім досягненням для театального життя не лише Дніпра, а й усієї України стало заснування «Театру корифеїв» у 1882 році, який заклав фундамент для українського професійного театру. Цей період став важливим етапом розвитку національної культури, незважаючи на репресії та заборони з боку російської влади [13].

На початку ХХ століття театральне мистецтво в Катеринославі набуло нових рис, зокрема через виникнення аматорських театральних колективів, що діяли на залізниці та в інших установах міста. Важливим етапом став 1905 рік, коли було збудовано Зимовий театр, що став основою для формування стаціонарної трупи під керівництвом Є. Беляєва. Нові театральні майданчики відкривалися і в інших частинах міста, зокрема в Комерційному та Громадському зібраннях, що сприяло подальшому розвитку театального мистецтва в регіоні [14].

Особливу роль у театальному житті того періоду відіграла Наталя Дорошенко, актриса театру корифеїв та активний член товариства «Просвіта». Вона організовувала театральні вистави як у самому Катеринославі, так і в його околицях, популяризуючи українську драматургію та національну культуру.

З 1926 року місто почало новий етап свого розвитку під назвою Дніпропетровськ. У цей час відбувається становлення першого державного театру ім. Шевченка, заснованого ще в Києві в 1918 році і перенесеного в Дніпропетровськ у 1927 році. Під керівництвом О. Загорова театр став важливим осередком культурного життя міста. Театр ім. Шевченка зберігав національні традиції та активно розвивав нові форми театрального мистецтва, виступаючи з українськими та зарубіжними п'єсами [18].

Сьогодні театр ім. Шевченка продовжує залишатися ключовим гравцем у культурному житті міста, отримавши статус національного. Його репертуар включає твори класичної української драматургії, а також сучасних авторів. Театр також бере участь у культурно-просвітницькій діяльності, організовує вистави та перформанси, спрямовані на виховання глядача, підтримку морального духу армії та національну ідентичність. Ця просвітницька роль робить театр ім. Шевченка ідейним продовжувачем традицій театру корифеїв, започаткованих Кропивницьким і Старицьким.

Театральна культура Дніпра продовжує розвиватися та охоплювати широку палітру мистецьких форм. Окрім великих професійних театрів, таких як Національний академічний український музично-драматичний театр ім. Т.Г. Шевченка, філармонія ім. Л.Б. Когана та Академічний театр опери та балету, в місті існують також численні аматорські колективи та шкільні театральні гуртки. Ці колективи не лише популяризують театральне мистецтво серед молоді, але й готують талановитих виконавців до професійного шляху в театральному мистецтві [18].

Важливим елементом театральної традиції Дніпра є народні театри, які діяли при великих промислових підприємствах міста. Такі театри існували в Будинках культури Дніпровського трубного заводу ім. Леніна, Металургійного заводу ім. Петровського та інших підприємствах. Вони виконували функцію культурного осередку для робітничих колективів, сприяючи розвитку аматорського театру та вихованню культурної свідомості серед робітників і їх сімей.

Особливо важливу роль театр відігравав у радянські часи, коли Дніпро було «закритим» містом через засекреченість багатьох підприємств оборонної промисловості. Через це мешканці міста не мали можливості слідкувати за культурними подіями в інших країнах або брати участь у гастролях радянських знаменитостей. У таких умовах театр ставав одним із небагатьох джерел культурного розвитку та духовного збагачення. Він виконував не тільки розважальну функцію, але й служив місцем гармонізації емоційного стану суспільства.

Сьогодні театральна культура Дніпра представлена широким спектром професійних і аматорських колективів, які охоплюють різні жанри та напрямки мистецтва. Одним із знакових місць міста є Літній театр у парку імені Лазаря Глоби, збудований у вигляді велетенської мушлі, відомої як «Ракушка». Ця споруда, розташована на водах штучного ставка, стала символом не лише парку, а й усього міста. Літній театр є осередком для проведення різноманітних культурних подій на свіжому повітрі, що об'єднують мешканців міста [26, с. 78].

Серед визначних закладів Дніпра також виділяється Академічний театр опери та балету, заснований у 1974 році. Він є домом для як класичних, так і сучасних постановок, відкритих як для українських, так і для зарубіжних митців. Театр опери та балету залишається одним із головних осередків мистецтва в місті, притягуючи глядачів різного віку та інтересів.

Музично-драматичний театр імені Тараса Шевченка залишається символом театального мистецтва Дніпра, адже він був першим державним театром в Україні. Його репертуар охоплює класичні українські п'єси, що є важливим елементом національної культури, та сучасні твори, які відповідають актуальним викликам часу.

Унікальне явище театального мистецтва в Дніпрі представляє Театр одного актора «Крик», заснований у 1989 році Михайлом Мельником. Цей театр відомий своєю самобутністю, і кожна вистава є результатом особистої

творчої роботи одного актора, який виступає одночасно режисером, сценаристом та виконавцем [26, с. 82].

Дніпропетровський театр ляльок, заснований у 1998 році, та Дитячий музичний театр «Золотий ключик» відіграють важливу роль у культурному розвитку молоді та дітей міста, пропонуючи вистави, які сприяють формуванню художнього смаку та культурної свідомості у наймолодших глядачів [29].

Завдяки різноманіттю театральних колективів, Дніпро зберігає статус культурного центру регіону, що продовжує розвивати традиції, закладені ще в минулому столітті. Сучасні театральні ініціативи активно залучають до мистецтва нові покоління, об'єднуючи їх довкола національних та світових театральних надбань.

1.2. Сучасні тенденції театральньо-видовищної діяльності

Сучасний театр розвивається відповідно до соціально-мистецьких трансформацій, зокрема через зміни у взаємодії між театром і глядачем. Взаємовідносини між цими двома складовими є центральною ланкою структурної системи, що включає соціальну театральню-художню потребу, театральню творчість та театральне споживання. У сучасному суспільстві ці елементи постійно піддаються змінам під впливом соціокультурних перетворень.

Однією з ключових тенденцій є оновлення репертуару театрів. Зміни в соціальній реальності впливають на потреби глядачів, які очікують від театру нових і актуальних тем, що відображають сучасні проблеми та виклики. Це призводить до створення нових п'єс, які часто звертаються до таких тем, як глобалізація, соціальна нерівність, політичні конфлікти, екологічні проблеми та питання гендерної рівності. Репертуар сучасних театрів стає більш різноманітним, включаючи не лише класичні твори, але й сучасну драматургію, що відповідає запитам аудиторії [38].

Розширення структури жанрів також є однією з важливих тенденцій. Сучасний театр активно інтегрує різні художні форми, поєднуючи драматичне мистецтво з елементами музики, танцю, мультимедіа та візуальних ефектів. Глядачі очікують не лише традиційних драматичних постановок, але й новаторських театральних експериментів, що кидають виклик класичним уявленням про театр. Інтерактивні вистави, перформанси та інсталяції стають невід'ємною частиною театального мистецтва, надаючи глядачам можливість стати безпосередніми учасниками подій на сцені [38].

Сучасний театр також зазнає змін в організаційно-структурній площині. Театральні заклади адаптуються до ринкових умов і комерціалізуються, залучаючи до своєї діяльності інноваційні підходи в менеджменті та маркетингу. Театри шукають нові способи залучення аудиторії, використовуючи цифрові платформи для просування вистав, продажу квитків і комунікації з глядачами. Важливим фактором стає інтерактивна участь глядачів у процесі створення та споживання театального продукту.

Зміни також відбуваються на рівні акторського ансамблю. Сучасні театри надають перевагу мультидисциплінарним акторам, які здатні виконувати різні функції, включаючи танець, спів та володіння мультимедійними технологіями. Це відповідає загальному тренду на інтеграцію різних форм мистецтва в межах однієї вистави, що створює новий тип театральної мови.

Публічне виконання залишається ключовим елементом театальної постановки. Глядач, як співтворець вистави, відіграє невід'ємну роль у театальному мистецтві. Взаємодія між акторами та аудиторією є живим процесом, що додає виставі динаміки та унікальності. Цей аспект підкреслює важливість прямої комунікації та впливу на емоційний стан глядачів [42, с. 15].

Тенденції розвитку театального мистецтва в Україні значною мірою залежать від сучасного стану соціальної театально-художньої реальності, яка сама є частиною ширшої соціокультурної системи. Зміни у суспільстві,

як-то економічні, політичні та культурні виклики, впливають на формування нових запитів і потреб у глядачів. Відповідно, театральні заклади намагаються адаптуватися до цих змін через оновлення репертуару, нові форми комунікації з аудиторією та розвиток нових форматів вистав.

Один із важливих аспектів, який варто розглянути, це диференціація між термінами «глядачі», «аудиторія» і «публіка». Ці терміни, хоча часто вживаються як синоніми, мають суттєві відмінності з погляду соціології театру та його взаємодії із суспільством [43].

Термін «глядачі» стосується тих, хто відвідує виставу, часто випадково або лише для того, щоб побачити конкретного виконавця чи подію. Це можуть бути люди, які відвідують театр рідко, і їхній інтерес до театрального мистецтва обмежується лише певними популярними постановками.

«Театральна аудиторія» — більш загальний термін, який охоплює групу людей, для яких театр є звичним елементом культурного життя. До цієї категорії належать як випадкові відвідувачі, так і ті, хто має регулярну потребу у відвідуванні театру. Це аудиторія, яка підтримує театри, відвідує різні вистави та активно стежить за новими подіями [43].

«Театральна публіка» є категорією, яка виділяється своїм високим рівнем підготовленості до сприйняття театрального мистецтва. Це люди, які глибше цікавляться різними видами мистецтв, мають сформовані естетичні смаки і ведуть активний діалог з театром як культурною інституцією. Така публіка виконує функцію колективного критика, визначаючи якість мистецтва та його відповідність соціальним потребам [43].

У контексті глобальних змін, спостерігається важлива тенденція до діджиталізації театального процесу. Цифрові платформи надають можливість театрам розширити свою аудиторію, надаючи доступ до вистав у форматі онлайн. Це стало особливо актуальним спочатку в умовах пандемії COVID-19, коли фізична присутність глядачів була обмежена. Зараз, під час повномасштабного військового вторгнення росії в Україну, робота театрів значно ускладнена, особливо в містах, які щодня зазнають ракетних

обстрілів, таких як Дніпро. У таких умовах проведення вистав стає майже неможливим через постійну небезпеку для життя акторів і глядачів, що робить онлайн-платформи єдиним доступним способом продовження театральної діяльності та підтримки культурного життя.

Розвиток театру відбувається в межах складної структурної системи, що включає три взаємопов'язані елементи: соціально-театрально-художню потребу, театральну творчість і театральне споживання. Ця система є основою для розуміння сучасних тенденцій у театральній діяльності, оскільки кожна з її складових постійно змінюється під впливом соціальних та культурних трансформацій.

Нові соціальні й культурні потреби публіки впливають на всі ланки театральної реальності. Глядачі сьогодні прагнуть бачити на сцені відображення актуальних тем, що стосуються їхнього повсякденного життя, політичних і соціальних проблем. Цей тиск на театри стимулює їх адаптувати свій репертуар, перетворюючи предмет театрального мистецтва. У цьому контексті оновлення репертуару стає важливим показником змін у суспільстві, а також демонструє готовність театрів реагувати на нові виклики [51, с.17].

Окрім репертуарних змін, сучасний театр демонструє розширення жанрової структури. Традиційні жанри, такі як драма, комедія чи опера, поступово поєднуються з новими формами мистецтва: мультимедійні вистави, перформанси, інсталяції стають частиною сучасного театрального процесу. Це розширення меж театральної творчості відображає прагнення театрів відповідати новим естетичним і технологічним вимогам публіки.

Сучасна театральна діяльність також зазнає змін у своїх організаційних умовах. Формуються нові елементи профілю театрального життя, які включають комерціалізацію, нові види співпраці з представниками інших мистецьких напрямків, зростання конкуренції та залежності від влади і фінансової підтримки. Комерціалізація театру, з одного боку, дозволяє закладам культури залучати більше ресурсів для розвитку, але з іншого боку,

створює додаткові виклики для збереження художньої незалежності. Залежність від спонсорів та грантів, а також тиск з боку держави можуть впливати на репертуарну політику і художні рішення, що ставить перед театрами завдання збереження балансів між творчістю і економічною стійкістю.

Нові взаємини з іншими видами мистецтва та технологіями також відкривають перед театрами нові можливості для розвитку. Взаємодія з кінематографом, музикою, візуальними мистецтвами та цифровими технологіями дозволяє створювати комплексні театральні проекти, що здатні занурювати глядачів у нові художні світи. Такі інтегровані форми театральної творчості надають театрам можливість залучати ширшу аудиторію та створювати унікальні мистецькі продукти, які поєднують різні види мистецтва [55, с. 61].

Конкурентність серед театральних колективів зростає, особливо в умовах обмеженого фінансування та зростання кількості приватних і незалежних театрів. Це стимулює театри до пошуку нових ідей, форм і підходів у роботі з глядачами. Незалежні театральні проекти, які часто працюють на межі експериментальних жанрів і концепцій, все більше приваблюють увагу аудиторії, оскільки вони пропонують нові, нестандартні погляди на сучасні проблеми та способи їх художнього вираження.

Однією з важливих сучасних тенденцій театрально-видовищної діяльності є зростання впливу нової культурної політики на театр та формування оновленої театральної мережі. Держава та місцеві культурні організації все більше втручаються в процеси фінансування, організації та просування театрів, що призводить до змін у самій структурі театральних установ. З одного боку, така підтримка дозволяє театрам зберігати економічну стабільність та реалізовувати масштабні проекти, з іншого — театри стають більш залежними від державної політики, що може обмежувати їхню художню свободу [61].

Негативною тенденцією в сучасному театрі є зростання плинності творчих кадрів, що пов'язано зі зниженням соціального статусу та престижу театру як професії. Сучасні актори, режисери, художники-постановники та інші представники театральної сфери стикаються з труднощами, зокрема низьким рівнем оплати праці, обмеженими перспективами кар'єрного зростання та нестабільністю зайнятості. Це спричиняє відтік талановитих фахівців у суміжні галузі, такі як кінематограф, телебачення або індустрія розваг, де умови праці є більш привабливими. Втрата висококваліфікованих кадрів впливає на загальний рівень театральної діяльності та її розвиток.

Водночас український драматичний театр набуває більш виразного статусу національного, особливо в контексті сучасних політичних і соціальних подій. Пріоритет національній драматургії стає центральною рисою театрального репертуару, що відображає прагнення до збереження культурної ідентичності та відродження української театральної традиції. Театри активно звертаються до творів українських класиків і сучасних драматургів, ставлячи в центрі уваги питання національної самосвідомості, історії, мови та культури [61].

Оновлення театральної мережі також передбачає формування нових взаємин між учасниками театрального життя. Це включає взаємодію між театрами та глядачами, співпрацю між театральними колективами на національному та міжнародному рівні, а також налагодження зв'язків між різними видами мистецтва. Інтерактивність, зворотний зв'язок та участь глядачів у процесі створення вистави стають важливими компонентами сучасної театральної діяльності. Глядач все частіше виступає не просто пасивним спостерігачем, а активним учасником, що сприяє формуванню нового типу взаємодії між театром і суспільством.

Тенденції театральньо-видовищної діяльності відображають не лише внутрішні зміни у театральному середовищі України, але й прагнення українських театрів виходити на міжнародну арену. Українські театри все більше хочуть показати своє мистецтво світовій аудиторії, тому активно

беруть участь у гастролях та фестивалях за кордоном, зокрема в Європі, США, Канаді та інших країнах [61].

Цей процес є частиною загального прагнення України зміцнити свою національну культурну ідентичність та заявити про себе на міжнародній сцені через театральне мистецтво. Наприклад, дитячий музичний театр Golden Kids з Дніпра успішно представляє Україну за кордоном. Нещодавно юні артисти цього театру виступили на сцені Діснейленду в Парижі з виставою «Енканто». Як зазначає художній керівник театру Ірина Ніколаєва, цей виступ став результатом їх наполегливої роботи та творчих амбіцій. Цей приклад демонструє, як українські театри, навіть дитячі колективи, прагнуть досягати міжнародного визнання та залучати до своєї діяльності нові аудиторії [14].

Дніпровський театр ДРАМіКОМ також активно працює на міжнародній арені, представляючи Україну на гастролях у Республіці Косово. Їх виступи розповідають європейським глядачам про важливі події української історії, зокрема про Революцію Гідності. Ці гастролі не лише допомагають театрам поширювати своє мистецтво, але й сприяють міжнародній підтримці та розумінню культурних і політичних подій в Україні [14].

Також значним внеском у розвиток українського театру на світовій арені стали гастролі Дніпровського академічного театру опери та балету в США та Канаді. Ці виступи допомагають поширювати українську культуру через оперне та балетне мистецтво, демонструючи високий рівень українських виконавців і постановників.

Сучасні тенденції театральнo-видовищної діяльності відображають складний процес трансформацій, що відбуваються як усередині театральної системи, так і в суспільстві загалом. Незважаючи на труднощі, український театр продовжує розвиватися, адаптуючись до нових умов і потреб, а також зміцнюючи свою національну та культурну ідентичність.

1.3. Методологічні підходи до дослідження театральної культури

Вивчення театральної культури в сучасному контексті охоплює широкий спектр дисциплін, включаючи мистецтвознавство, культурологію, семіотику та соціальні науки. Такий підхід забезпечує багатовимірне розуміння театру як складного соціокультурного феномену, що постійно розвивається під впливом нових тенденцій. Театральна культура виходить за межі традиційного сприйняття театру лише як форми мистецтва, включаючи в себе явища театралізації, інтеграції жанрів та трансформації культурних процесів.

Одним із центральних підходів до вивчення театру є інформаційно-семіотичний, що спирається на методологію структуралізму та теорії знакових систем. У цьому контексті театралізація, як явище, розглядається через призму структури мови, знаків і символів. Структуралізм, на основі якого будуються сучасні семіотичні дослідження театру, був розроблений такими науковцями, як Клод Леві-Строс, Мішель Фуко, Жак Лакан та Жак Деррида. Цей підхід передбачає дослідження театральних вистав як системи знаків, що комунікують з глядачем, передаючи певні сенси через художні образи, мову тіла та сценічні атрибути [54].

Іншим важливим напрямом у дослідженні театральної культури є аналіз процесів інтеграції та синтезу різних форм мистецтва. Сучасне театральне мистецтво, особливо в контексті видовищної культури, все частіше об'єднує елементи музики, танцю, відео-арту, моди та навіть цифрових технологій, створюючи нові жанри й форми вираження. Теорія синтезу мистецтв акцентує увагу на взаємодії різних видів мистецтва в межах одного театального твору, що дозволяє розширити межі театральної культури та створити нові форми естетичного досвіду для глядача.

Дослідження театралізації також пов'язано з концепцією трансгресивних жанрів. Сьогодні театральна культура виходить за межі традиційного розуміння сцени, включаючи нові види перформансу,

інтерактивні інсталяції та інші форми театралізованих подій. Такий підхід дозволяє розглядати театралізацію як універсальну систему, що адаптується до нових культурних умов і трансформує сприйняття глядача.

Особливої уваги заслуговує концепція, запропонована Ладодою Прокопович, яка розширює межі театру до феномену «театралізації життя». На його думку, театралізація не обмежується лише сценічним простором, а пронизує різні аспекти людського буття, надаючи їм ігрових і рольових характеристик. Цей феномен можна побачити в багатьох сферах суспільного життя, від освіти до політичних виступів, що робить його універсальним методом перетворення реальності [54].

Методологічні підходи до дослідження театральної культури також включають міждисциплінарні аспекти, зокрема психологію та соціологію. Театральна діяльність розглядається як форма соціальної взаємодії, що впливає на колективну свідомість і культуру. У цьому контексті театральні дослідження ґрунтуються на вивченні впливу вистав на глядача, їхнього внеску у формування соціальних цінностей та політичних переконань.

Базуються методологічні підходи на інтеграції культурологічних і мистецтвознавчих аспектів. Це дозволяє розглядати сучасну видовищну культуру як відкриту систему, що об'єднує елементи театального, візуального та масового мистецтва. Культурологічний підхід забезпечує аналіз театралізації не лише як художнього явища, а й як соціокультурного процесу, що відображає загальні тенденції розвитку суспільства.

Сутність культурологічного дослідження театральної культури полягає в ціннісно-смісловому аналізі, що дозволяє розглянути видовищну культуру як форму відображення світогляду суспільства, побудовану на архетипах і виражену через театралізовані дії. Театр, як частина видовищної культури, є носієм особливого смислу, який передається через знакові системи, що матеріалізують певні змісти. Ця знакова природа театральної культури вимагає міждисциплінарного підходу до її дослідження, включаючи культурологію, мистецтвознавство, соціологію та психологію [54].

Культурологічний підхід до театральної культури дозволяє розглянути театр як феномен, що відображає певну картину світу через драматичну дію, яка будується на основі архетипічних моделей поведінки, символів та міфів. Театр стає інструментом передачі цих архетипів глядачам, що дозволяє зберігати та підтримувати культурну пам'ять. Вивчення цього процесу вимагає розуміння того, як ці архетипи інтегруються в театральні твори та яким чином вони впливають на формування суспільної свідомості.

Зокрема, мистецтвознавчий підхід дозволяє глибше дослідити метод театралізації як ключовий засіб художньої інтерпретації реальності. Театралізація, як трансгресивний метод, сприяє появі нових форм художнього вираження, що поєднують різні види мистецтв і технологічні інновації. У сучасних умовах розвиток технічних візуальних засобів (відеоінсталяції, мультимедійні ефекти, цифрова сценографія) відіграє важливу роль у зміні постановочної роботи, що дозволяє театрам і видовищним проектам адаптуватися до нових умов і вимог публіки [61].

Дослідження театральної культури вимагає використання міждисциплінарних методів, що сприяють розкриттю різних аспектів театралізації. Зокрема, структурно-функціональний метод дозволяє розглядати театральну культуру як систему, що взаємодіє з соціально-культурними процесами. Герменевтичний метод сприяє глибшому розумінню змістовних елементів театралізації, а також символів та знаків, що використовуються для комунікації між митцями та глядачами.

Особливе значення мають загальнонаукові методи, такі як історико-генетичний, який дозволяє простежити еволюцію театралізації від її традиційних форм до сучасних, де інтегруються нові види мистецтва та технології. Аналітичний метод та метод термінологічного аналізу сприяють уточненню та осмисленню ключових понять, таких як «театралізація», «видовищна культура», «межовий стан культури» та інші [61].

Для вивчення сучасних тенденцій у театральній культурі також важливі порівняльно-історичний і порівняльно-типологічний методи. Вони

дозволяють порівнювати розвиток театральної культури в різних регіонах і періодах, що сприяє виявленню загальних закономірностей та унікальних рис театральної діяльності в окремих культурних середовищах. Опитування та інтерв'ювання, як частина соціологічного підходу, допомагають дослідникам зібрати інформацію про сприйняття театру глядачами та його вплив на формування соціальних цінностей.

Історичний і компаративний аналіз є важливими методами у дослідженні театральної культури, адже вони дозволяють простежити розвиток та еволюцію театру в різні епохи та в різних культурах. Стрімкий розвиток технічних засобів і медіа вплинув на форми театральної постановки та сприяв появі нових жанрів і стилів. Застосування компаративного аналізу допомагає виявити загальні та унікальні риси, що притаманні видовищній культурі різних народів та епох [61].

Психологічний підхід до театральної культури, зокрема, дослідження впливу театралізації на глядача, відіграє значну роль у розумінні того, як сприймаються театральні вистави. Театр створює унікальні умови для взаємодії між глядачем і твором, де емоційний та психічний вплив відіграють ключову роль у формуванні глядацького досвіду. Театралізація має здатність змінювати свідомість глядача, залучаючи його до процесу колективної гри, що робить театр важливим соціальним інститутом впливу на поведінку людини.

У центрі явищ видовищної культури, як і театру, лежить дія, побудована на основі драматургічного тексту. Драматургія є каркасом, який визначає розвиток подій, послідовність та логіку дії на сцені. Вивчення цього процесу вимагає методів інтерпретації художнього твору, що дозволяє розуміти не лише зовнішній аспект дії, але й її внутрішні смисли, закладені автором. Інтерпретація художнього твору стає ключем до розуміння театральної вистави як продукту, що є результатом синтезу різних видів мистецтв і культурних впливів [61].

Отже, дослідження театральної культури потребує різноманітних методологічних підходів, які враховують специфіку театального мистецтва та його взаємодію із суспільством. У цьому контексті доробок Олександра Кисіля має велике значення для розуміння сучасних методів дослідження театру, оскільки його наукова діяльність поєднувала як практичні аспекти режисури та акторської роботи, так і теоретичні підходи до вивчення театральної історії.

Олександр Кисіль, хоч і оцінював свою наукову діяльність скромно, зробив вагомий внесок у розвиток українського театрознавства. Його праці відзначаються синтетичним підходом, що поєднував історичні та культурологічні методи з аналізом акторської та режисерської практики. Його твори орієнтовані на широку аудиторію, включаючи як фахівців, так і тих, хто лише починає вивчати історію театру. Він використовував барвисті епітети та чіткі естетичні судження, що робило його роботи доступними та водночас глибоко науковими [109].

Особливої уваги заслуговує його орієнтація на національну складову в дослідженні українського театру. Кисіль акцентував на важливості української мови та культури в контексті розвитку театру, що часто викликало критику з боку радянської влади. Його захоплення старим українським театром і такими постатями, як Микола Садовський та Володимир Винниченко, відображає його прагнення зберегти національну ідентичність через театральну діяльність. Це стало однією з ключових рис його методології, яка вирізняє його дослідження від робіт інших істориків театру, таких як Володимир Перетц чи Петро Рулін [109].

Що стосується методологічних підходів Кисіля, його увага до дослідження методу роботи над роллю та виставою є особливо цікавою. Він підходив до вивчення театру з позиції практичної режисури, що дозволило йому аналізувати процес створення вистави не лише з теоретичної, а й з практичної точки зору. Це дало йому можливість створювати унікальні монографії, де поєднувалися історико-культурний аналіз і досвід

режисерської та акторської практики. Його підхід до викладання історії театру також був орієнтований на практиків, що зробило його методіку особливо цінною для тих, хто безпосередньо займається театральною діяльністю.

Методологія Олександра Кисіля пропонує цікаве поєднання історико-культурного підходу до вивчення театру з практичними аспектами театального мистецтва. Його праці, попри певну критику з боку влади та наукових кіл, сприяли розвитку українського театрознавства та підкреслили важливість національної ідентичності в контексті театальної культури [109].

Дослідження театальної культури вимагає застосування комплексних методологічних підходів, які поєднують культурологічні, мистецтвознавчі, соціологічні та психологічні аспекти. Театр як частина видовищної культури є багатовимірним явищем, що відображає соціокультурну реальність та архетипічні структури, втілені через драматичну дію. Використання міждисциплінарних методів, таких як структурно-функціональний аналіз, герменевтика, історико-генетичний та порівняльно-типологічний підходи, дозволяє глибше розуміти взаємодію театального мистецтва із суспільством.

Особлива увага до методу театралізації, який розглядається як універсальний засіб інтерпретації реальності, відкриває нові горизонти для дослідження сучасної видовищної культури. Внесок Олександра Кисіля у дослідження українського театру через поєднання теоретичних і практичних підходів демонструє важливість національної ідентичності в театальному мистецтві. У результаті, сучасне дослідження театальної культури є синтетичним і різнобічним процесом, що інтегрує різні наукові підходи для всебічного аналізу цього багатогранного феномену.

1.4. Сучасні культурно-мистецькі процеси у контексті розвитку театру

Світова театральна культура має значний вплив на свідомість людей, які бажають долучитися до театального процесу, і цей вплив стає все більш помітним у сучасному культурному контексті. Булонська декларація 1999 року, що започаткувала створення єдиного європейського освітнього простору, сприяла активізації діалогу між європейськими культурами, зокрема і в галузі сценічного мистецтва. Це дозволило театральним традиціям різних країн взаємодіяти, запозичуючи найкращі практики та підходи, і стимулювало розвиток нових форм театального вираження.

У контексті українського театру можна відзначити поступову зміну ставлення до культури. З огляду на сучасні соціально-політичні умови, гуманітарні та гуманістичні цінності стають важливими факторами у формуванні національної ідентичності та підтримці культурного процесу. Театр, як одна з головних форм мистецького вираження, відіграє важливу роль у цьому процесі. Держава лише починає відновлювати інституційні рамки для підтримки культури, але важливо, що цей процес уже розпочався [9, с. 206].

Тенденція до переміщення театального центру на периферію є ще однією характерною рисою сучасних культурних процесів. Театри у Харкові, Дніпрі, Одесі, Черкасах та Сумах демонструють новаторські підходи та творчі експерименти, що свідчить про децентралізацію театальної сцени та пошук нових форм художнього вираження. Проте, навіть за умов активізації регіональних театрів, театральне мистецтво в Україні розвивається повільно, оскільки воно потребує часу на стратегічні роздуми та системне реформування.

Одне з основних завдань сучасного театру — знайти новий спосіб відображення бурхливих соціокультурних процесів та виробити нове театральне слово. Це включає не лише зміну акторської та режисерської майстерності, але й пошук нових форм комунікації з глядачем. Проте українському театру все ще бракує яскравих особистостей, здатних стати рушійною силою цих змін. Однією з проблем є «застарілий» підхід у

свідомості як глядачів, так і театральних митців, що гальмує інновації та не дозволяє повністю реалізувати потенціал українського театру [9, с. 218].

Особливого значення набувають зміни в системі театральної освіти. Творчі вузи потребують реформ, які сприятимуть оновленню підходів до виховання молодих акторів і режисерів. Впровадження Болонської системи в театральну освіту відкриває можливості для інтеграції нових наукових розробок у галузі театрального мислення та практики. Це дозволить студентам та викладачам знайомитися з сучасними тенденціями у світовому театральному мистецтві та впроваджувати їх у національну практику.

Важливим є і те, що національна театральна школа має можливість інтегрувати відкриття таких майстрів, як Лесь Курбас, Гнат Юра, Марія Крушельницька, Олексій Довженко та інші. Це сприятиме формуванню нового покоління театральних митців, здатних експериментувати та розширювати межі театрального мистецтва.

Знайомство з постановками та педагогічними методами, розробленими видатними майстрами світової театральної сцени, також сприятиме розширенню горизонтів професійного мислення молодих українських митців. Це відкриває перспективи для створення нового, сучасного театрального мистецтва в Україні, яке відповідатиме викликам сьогодення та сприятиме розвитку національної культурної ідентичності.

Український театр, щоб не втратити глядача, повинен залишатися актуальним та цікавим. Як зазначає режисер Іван Уривський, у сучасному театрі не повинно бути тем табу, тому необхідно обговорювати все, що важливе для суспільства. Театр повинен звертатися до живих і болючих тем, які хвилюють сучасну аудиторію. Однак актуальність можна розглядати різними способами: можна віддзеркалювати сьогодення або ж досліджувати майбутнє, а інколи навіть переосмислювати класичні тексти, що залишаються актуальними протягом століть. Це дозволяє театру залишатися не лише відгуком на поточні проблеми, але й простором для філософського осмислення минулого та майбутнього [78].

Важливу роль у сучасному українському театрі відіграє його національна ідентичність. Як наголошує генеральний директор та художній керівник Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка Михайло Захаревич, модернізація театру не повинна означати втрату національної специфіки. Він звертає увагу на те, що багато інших культур, зокрема Японія, не відмовляються від своїх традиційних театральних форм, таких як кабукі. Український театр також повинен зберігати свої національні традиції, водночас адаптуючи їх до сучасних умов [45, с. 163].

Михайло Захаревич підкреслює, що національний театр – це театр, який не лише репрезентує національну культуру в Україні, але й представляє її на міжнародній арені. Для нього національний театр – це театр великого стилю та високої літератури, який не тільки зберігає сценічні традиції, але й створює нові українські драматургічні твори та переосмислює світову класику. Він вважає, що традиції повинні бути не лише збережені, але й активно розвиватися, переосмислюватися та викликати полеміку. Такий театр поєднує класичні здобутки з сучасними тенденціями, адаптуючи їх до стрімких змін у театральних технологіях та формах творчого мислення [63, с. 165].

Сучасний український театр має шукати баланс між інноваціями та традиціями. Він повинен залишатися актуальним для сучасної аудиторії, водночас зберігаючи національну ідентичність та сценічні традиції, що є важливими для культурної спадщини країни. Це дозволить українському театру не лише розвиватися, але й впливати на світовий театральний процес, залишаючись унікальним та впізнаваним.

За роки незалежності український театр пройшов складний і водночас значний шлях розвитку. Сучасний театр суттєво відрізняється від того, яким він був десять чи п'ятнадцять років тому. Театральний ландшафт кінця 2000-х років виглядав доволі сумно: пострадянська система державних театрів знаходилася в напівзруйнованому стані, художні керівники призначалися згори, штат акторів був значно перевантажений, але при цьому на мізерній

заробітній платні. Репертуарний рух занепадав, театральне життя втратило свою динаміку, а глядацька аудиторія залишалася консервативною та невибагливою [63].

Після втрати радянською державою інтересу до театру як до інструменту пропаганди, на театральну сферу не було сформульовано нових місій чи цілей. Театр, що раніше виконував функції ідеологічного контролю, втратив свою первинну роль, і разом із нею — сенс існування у новій соціальній реальності. Державний театр продовжував функціонувати, але більше як автоматизована система, що намагалася вижити за будь-яких обставин. Проте коли театр ставить перед собою завдання виживання, то простір для експериментів та творчих інновацій різко звужується.

Економічна криза 2008 року лише погіршила ситуацію. У цей час репертуарна політика державних театрів почала підлаштовуватися під смаки платоспроможної публіки. Основними жанрами стали мелодрами та комедії, часто у стилі серіалів, що забезпечувало легке і зрозуміле сприйняття для глядача. Театри уникали складних, гострих тем, бо побоювалися бути не зрозумілими публіці. Як наслідок, сцени заповнили прості, часто банальні сюжети, а лідерство за глядацькими симпатіями залишалося за низькобюджетними антрепризами з акторами, відомими з минулих років. Українська драматургія, зокрема нові авторські постановки, була майже відсутня [63].

Однак водночас із цією загальною кризою, недержавний театр почав виходити на новий рівень. У 2000-х роках він асоціювався переважно з культурно-мистецьким центром «Дах» або ж харківськими «Арабесками». Перелік професійних недержавних театрів був надзвичайно вузьким. Але початок нового десятиліття став точкою відліку для стрімкої професіоналізації недержавних театрів. З аматорських та комерційних проєктів вони перетворилися на серйозних конкурентів традиційним державним театрам, які мали налагоджену систему фінансування та інфраструктуру [63].

Цей процес професіоналізації недержавного театру супроводжувався зростанням естетичних здобутків. Театральна сцена почала пропонувати глядачам нові форми вираження та глибші мистецькі пошуки. Недержавні театри стали майданчиками для експериментів, залучення нових режисерських і драматургічних ідей, і, врешті-решт, формування нових глядацьких аудиторій, що прагнули нових вражень і сміливих тем.

Тенденція до активізації та професіоналізації недержавних театрів за останні п'ять-шість років значно посилилася, і цей процес збігається з періодом, що розпочався з Революції Гідності 2013–2014 років. Найбільш успішними прикладами недержавних театральних проєктів можна назвати київські театри «Дикий театр» і «PostPlayТеатр», харківський театр «НСФТЬ», «Театральний простір ТЕО» в Одесі, а також львівський феномен — театр Сашка Брама. Ці колективи стали новаторами та каталізаторами для розвитку альтернативних форм театрального мистецтва, що виходять за межі традиційних рамок [63].

Однак, попри творчий бум і успішний старт багатьох недержавних театрів, багато з них стикаються з інфраструктурними проблемами, які загрожують їхньому подальшому існуванню. Творчий ентузіазм, що тримав ці колективи на плаву протягом перших років після революції, стикається з викликами, зокрема, у вигляді відсутності доступних репетиційних приміщень і недостатньої підтримки з боку держави. Хоча Український культурний фонд частково вирішує проблему фінансування проєктів, питання забезпечення довгострокової стабільності театральних труп залишається актуальним.

Необхідність створення нових інфраструктурних рішень, таких як доступні сцени для малобюджетних і експериментальних проєктів, є важливою для подальшого розвитку театральної культури. Такі простори, як «Пасіка» та «Дія» у Києві, вже стали важливими платформами для режисерів, які згодом здобули визнання. Наприклад, саме в «Пасіці» були показані перші

роботи Стаса Жиркова, нині керівника Київського академічного театру драми і комедії, та Максима Голенко, головного режисера «Дикого театру» [84].

Цей бум незалежних театрів суттєво вплинув на розвиток української театральної сцени, створивши умови для творчого зростання та збагачення театального ландшафту. Сьогодні ситуація в театральній сфері України є набагато здоровішою та динамічнішою. У Києві діють близько тридцяти державних театрів і понад сто незалежних, що свідчить про зростання як кількості, так і якості театральних проєктів.

Активізація театального життя також сприяла появі нових театральних фестивалів. Серед них варто виділити «ГРА» — своєрідний український «Оскар» у театральній сфері, фестиваль «Відкрита сцена», що надає можливість незалежним театрам продемонструвати свої досягнення широкій аудиторії, а також львівський фестиваль «Кіт Гаватовича», де актори не лише виступають, але й спілкуються з глядачами, що сприяє взаємному обміну досвідом просто неба [86].

Різноманіття незалежних театрів створює багатогранність тем, стилів і форм виступів, що забезпечує українському театру подальший розвиток та інтеграцію у світовий культурний процес.

Імерсивний театр є одним із найяскравіших прикладів нових тенденцій у сучасному театральному процесі, демонструючи новий підхід до взаємодії з глядачем та формою театральної постановки. Режисер Поліна Бараніченко, яка працює над проєктами імерсивного театру UZahvati, підкреслює, що головна особливість цього жанру полягає в тому, що він відбувається поза традиційними театральними просторами, надаючи глядачеві можливість вільного пересування в просторі та занурення у дію. Це може бути бібліотека, вулиці міста або інші незвичні для театру локації, що дозволяє створювати унікальний глядацький досвід [17].

Імерсивний театр відрізняється від традиційних постановок, перш за все, фокусом на глядацькому досвіді. Глядачі не просто спостерігають за виставою, а активно залучаються до процесу, стаючи її співтворцями. Такий

формат театру вимагає від глядача готовності до нового емоційного досвіду, де важливі не лише раціональні судження, але й емоційна відкритість. Здатність перемикатися з раціонального на емоційне мислення стає важливим елементом для розуміння та сприйняття імерсивного мистецтва [17].

Особливістю імерсивних вистав є їхня гнучкість у взаємодії з глядачем: кожен учасник отримує унікальний досвід, і навіть при повторному відвідуванні однієї й тієї ж вистави враження можуть відрізнитися. Це створює особливу форму мистецького спілкування, де кожен може створити власну інтерпретацію побаченого та пережитого. Оскільки глядач є частиною театрального дійства, від його участі й уваги залежить не лише хід вистави, а й емоційна та смислова її наповненість.

Імерсивний театр також передбачає більш камерну атмосферу, де кількість глядачів зазвичай обмежена, що дозволяє створювати інтимну взаємодію між акторами та публікою. У виставах беруть участь від 12 до 40 осіб, що дозволяє режисерам глибше проникати в емоційний стан глядачів та створювати атмосферу, яка стимулює відвертість і саморефлексію.

Яскравим прикладом імерсивного театру в Україні є вистави Київського театру UZahvatі, що демонструють сміливий підхід до театральної постановки. Їхні проекти, такі як «THE TIME» та «DIALOGY», привертають увагу не лише в Україні, але й за кордоном. Вистави проходять у незвичних місцях — на вулицях міста, у бібліотеках, що дозволяє глядачам не лише стати учасниками дійства, але й зануритися у власний внутрішній світ, знаходити нові сенси та відкривати нові емоційні досвіди [17].

Імерсивний театр в Україні стає важливим елементом сучасного театрального процесу, який демонструє здатність театру адаптуватися до нових умов та запитів публіки, розширюючи межі традиційного театрального мистецтва.

Ще одним ключовим елементом розвитку сучасного театру є попит на нову українську драматургію. Драматургія Наталі Ворожбит, Павла Ар'є, Тетяни Киценко та інших авторів виходить на перший план, хоча й часто

викликає суперечливі реакції у глядачів через складні теми, які вона підіймає. Це говорить про зміну підходу до театру: він більше не є лише розважальним або виховним інститутом, а стає місцем для опрацювання складних емоцій і травм, повернення особистої цінності глядачеві [24].

Нові театральні постановки акцентують увагу на емоціях і переживаннях реальної людини, а не на моралістичних уроках. Це перетворює театр на простір для терапії через мистецтво. Проте паралельно із серйозними драматичними творами існує попит на розважальні вистави, які повертають глядачів у світ легкості та гри, що теж є важливим аспектом театрального процесу.

Однак сучасний театр – це не лише експеримент. Традиційний репертуарний театр, що має довгу історію, продовжує займати значне місце на театральній мапі України. Зокрема, репертуар таких театрів охоплює широкий спектр класичних та сучасних п'єс, що дозволяє глядачам ознайомитися як з відомими творами світової драматургії, так і з новітніми зразками української сцени. На думку Михайла Захаревича, серйозна література і знакові автори залишаються фундаментом репертуарної політики українських театрів, орієнтованих на європейську естетику [45].

Михайло Резнікович підкреслює важливість репертуарного театру в Україні, який, на його думку, є необхідним для виховання нових поколінь акторів і режисерів. Репертуарний театр, з його майже столітньою історією, зберігає свою актуальність і адаптується до сучасних вимог, надаючи молодим талантам платформу для розвитку та становлення [86].

Зміни у сучасному українському театрі також відображаються в експериментальних формах і спробах «перезавантаження» театральної культури. Військово-революційні потрясіння та еволюційні закони спричинили появу нових форматів театрального мистецтва, які пропонують альтернативні способи організації і комунікації з соціальними та політичними проблемами сучасності. Це призвело до розширення меж сценічного

мистецтва, введення нових правил гри і залучення ширшої аудиторії до театрального процесу [86].

Розвиток сучасного українського театру характеризується змінами у структурі та організації театральної діяльності. Останніми роками спостерігається активізація недержавного сектора, що стимулювало створення об'єднань, таких як Гільдія незалежних театрів та Асоціація «Український незалежний театр», які намагаються відстояти інтереси театральних колективів та здобути підтримку з боку державних та муніципальних органів. Проте ці зусилля ще не принесли значних результатів [77].

Іншою важливою проблемою залишається підготовка акторських кадрів. Сучасний театр потребує універсальних, синтетичних акторів, які вміють поєднувати акторську гру з елементами танцю, музики та руху. Стара акторська школа, що базувалася на принципах психологічного театру, не завжди відповідає вимогам сучасності. Театральні критики та фахівці визнають необхідність реформування системи підготовки акторів, щоб відповідати сучасним запитам, зокрема щодо гнучкості та адаптивності до нових форм театрального мистецтва.

Одним із головних викликів сучасного театру залишається питання фінансування. Як відзначає Стас Жирков, нерівність у фінансовій підтримці національних та муніципальних театрів створює труднощі для розвитку. Проте успішними стають ті театри, які не бояться експериментувати та піднімати важливі соціальні теми [84].

Також важливою тенденцією є гендерна рівність у режисурі. Сьогодні жінки-режисери активно заявляють про себе у сфері театрального мистецтва, демонструючи високу професійну майстерність і здатність впливати на сучасний театральний дискурс.

Впровадження контрактної системи стало ще одним важливим кроком у реформуванні театральної галузі, що сприяло омолодженню колективів і

стимулювало розвиток держсектору. Тож, сучасний театр України поступово трансформується, відображаючи складні соціальні та культурні процеси.

Сучасні культурно-мистецькі процеси в українському театрі відображають прагнення до інновацій, оновлення та переосмислення традицій. Відродження недержавного театрального сектора, зростання попиту на нову українську драматургію, впровадження гендерної рівності в режисурі та активізація контрактної системи свідчать про поступовий рух у бік професіоналізації та осучаснення театрального мистецтва. Театри стають простором для важливих соціальних дискусій, культурного самопізнання та творчих експериментів, зберігаючи свою роль важливого інструменту суспільної комунікації та самовираження.

Висновки до I розділу

У першому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто теоретичні основи дослідження театрального життя, що включає аналіз історичного контексту, сучасних тенденцій, методологічних підходів та культурно-мистецьких процесів.

Історичний контекст розвитку театрального мистецтва в Дніпрі засвідчує значні зміни, які відбувалися від початків театральної діяльності до сучасності. Визначено, що театральна культура міста формувалася під впливом соціально-політичних умов та культурних традицій, що спонукало до появи різних театральних колективів і напрямків.

Сучасні тенденції театрально-видовищної діяльності вказують на активізацію інноваційних підходів у театральному мистецтві, включаючи інтеграцію різних жанрів і форм. Важливими аспектами є зміна взаємовідносин між театром і глядачем, що проявляється в нових формах комунікації та залучення публіки до творчого процесу.

Методологічні підходи до дослідження театральної культури підкреслюють міждисциплінарний характер вивчення театру. Використання різних методів, таких як інформаційно-семіотичний, культурологічний, соціологічний та психологічний, забезпечує комплексний аналіз театрального мистецтва в контексті його соціокультурної значущості.

Сучасні культурно-мистецькі процеси відзначаються взаємодією театральної діяльності з суспільними запитами, що впливає на формування нових форматів вистав і репертуарів. Театр стає платформою для обговорення актуальних соціальних тем і питань національної ідентичності, зберігаючи зв'язок із традиціями та історією.

Отже, перший розділ підтверджує важливість теоретичного осмислення театрального життя Дніпра та визначає основні напрямки для подальшого дослідження у наступних розділах роботи.

РОЗДІЛ II

ТЕАТРАЛЬНІ ПРАКТИКИ В МІСТІ ДНІПРО: РЕЖИСУРА, ДРАМАТУРГІЯ, АКТОРСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ

2.1. Театральні колективи та їхня діяльність у місті

Місто Дніпро, розташоване на берегах однойменної річки, є одним з найбільших культурних центрів України, відзначається динамічним розвитком театрального мистецтва. Його театральний спадок, що налічує понад століття, вражає різноманіттям форм, стилів та жанрів, від класичних до сучасних експериментальних. Протягом століть театральні колективи Дніпра формувалися під впливом соціокультурних змін, традицій, історичних подій та політичних умов, які визначали контекст їхньої діяльності.

Історія театру в Дніпрі почалася ще в XIX столітті, коли місто стало важливим промисловим і культурним осередком. Перші театральні вистави проходили в невеликих залах, а пізніше відкривалися перші професійні театри, що ознаменувало початок епохи театрального мистецтва в регіоні. Перші колективи зосереджувалися на класичних творах, які відображали культурні цінності того часу, але з часом почали з'являтися й нові жанри, включаючи комедії, драми та мюзикли [29].

Соціально-економічні зміни XX століття, зокрема періоди воєн і репресій, суттєво вплинули на театральне життя Дніпра. Проте, незважаючи на виклики, театри не лише виживали, але й адаптувалися до нових умов. Це було можливим завдяки талановитим акторам, режисерам і драматургам, які шукали нові шляхи вираження, впроваджуючи інноваційні підходи до театральної практики [29].

Сьогодні театри міста представляють різноманітні жанри, стилі та формати, від класичного репертуару до сучасних інтерпретацій, інтерактивних вистав та вуличних перформансів. Вони сприяють розвитку театрального мистецтва і культурного життя регіону, залучаючи як місцеву

аудиторію, так і гостей міста. Специфічною рисою театрального життя Дніпра є активна участь молодих художників і експериментальних колективів, які прагнуть внести свіжі ідеї та нові підходи у театр.

Театри Дніпра також відіграють важливу роль у вихованні естетичного смаку у молоді, проводячи освітні програми, майстер-класи та фестивалі, які знайомлять глядачів з театральним мистецтвом. Вони стають осередками культурного обміну, де проводяться гастролі та фестивалі, залучаючи до співпраці театри з інших міст і країн.

Театральна студія «Успіх», заснована в 2010 році, за цей короткий період стала важливою частиною культурного життя Дніпра, здобувши визнання не лише в місті, а й за його межами. Незмінним керівником колективу є Ірина Віталіївна Соломончук — досвідчений педагог, яка майстерно вміє поєднувати навчання та творчість, що є запорукою успіху цього театрального об'єднання [29].

Студія об'єднує дітей віком від 7 до 15 років, розподілених на три групи: молодшу (7-9 років), середню (10-11 років) та старшу (12-15 років). Це дозволяє кожній дитині знайти своє місце в колективі, де театральне мистецтво стає доступним, зрозумілим і цікавим. У студії створені оптимальні умови для розвитку творчих здібностей, формування ціннісних орієнтацій, розвитку смаків та потреб. Особлива увага приділяється самореалізації та духовно-естетичному самовдосконаленню кожного учасника [29].

Важливим аспектом діяльності студії є залучення дітей до всіх етапів підготовки вистави. Це включає читання твору, його обговорення, розподіл ролей, підбір музичних фонограм, декорацій і сценічних костюмів. Таке комплексне залучення не лише розвиває театральні навички, а й сприяє вихованню командного духу, комунікативних навичок та почуття відповідальності.

Крім того, діти мають можливість реалізувати свої творчі таланти, займаючись виготовленням декорацій і костюмів. Це не лише розвиває їхні

практичні навички, а й поглиблює розуміння театрального процесу. При розподілі ролей враховуються індивідуальні здібності та бажання дітей, що сприяє гармонійному розвитку їхньої особистості.

У театральній студії «Успіх» панує атмосфера творчості, взаємної відповідальності та доброзичливості. Діти вчаться працювати в команді, підтримувати один одного та ділитися своїми ідеями. Ця взаємодія створює позитивну психологічну атмосферу, що є необхідною для розвитку творчих особистостей. Яскраві постановки та театральні експерименти, які реалізують вихованці, показують їхню фантазію і натхнення, що робить кожну виставу унікальною [46].

Репертуар театральної студії «Успіх» є різноманітним і включає як класичні, так і сучасні твори. У виставах-казках, драмах, поетичних та ліричних п'єсах діти мають змогу втілювати свої творчі ідеї, знайомитися з кращими зразками української та світової драматургії. Наприклад, вистави за мотивами казок С. Маршака та Г.Х. Андерсена дозволяють вихованцям зануритися в казкові світи, а драми А. Гуркова та С. Кінга відкривають для них серйозні теми, що розвивають критичне мислення [46].

Кожна вистава несе в собі важливі моральні уроки, вчить дітей розпізнавати та цінувати доброту, справедливість і духовні ідеали. Такі цінності формують у юних акторів відповідальне ставлення до світу та бажання приносити добро оточуючим.

Театральна студія «Успіх» підтримує тісний контакт з інклюзивним дитячим театральним колективом «Незабудка». Ця співпраця не лише збагачує досвід вихованців, а й сприяє розвитку ідей інклюзивності в театральному мистецтві. Діти, що мають особливі потреби, мають можливість брати участь у спільних виставах, що допомагає їм знайти своє місце в колективі та відчутти себе частиною великої театральної родини [46].

Театральне мистецтво – це синтез багатьох мистецтв, тому головною метою Ірини Віталіївни є не лише підготовка юних акторів, а й допомога вихованцям у самореалізації, розкритті творчого потенціалу та пізнанні свого

внутрішнього світу. Театральна діяльність стимулює досягнення дітьми інших видів мистецтва. Вихованцям необхідно вміти співати, танцювати та імпровізувати, тому в колективі неабияку увагу приділяють заняттям з хореографії, сценічного руху, акторської майстерності та техніки мовлення.

З вересня 2019 року навчальна програма театральної студії «Успіх» була доповнена новою дисципліною «Хореографія», заняття з якої проводить Власова Маріка Андріївна. Заняття з театральної хореографії та ритмічного тренінгу сприяють розвитку гнучкості, пластики, координації, а також зміцненню м'язів. У дітей розвивається пластичність, формується гарна постава, і вони стають більш впевненими у своїх рухах на сцені [46].

За останні п'ять років вихованці театральної студії «Успіх» брали активну участь у більш ніж 120 заходах. Їхня творчість була представлена на численних конкурсах та фестивалях, де вони здобули численні нагороди, включаючи два Гран-прі, одинадцять дипломів лауреата I ступеня та різноманітні спеціальні відзнаки, такі як «Кращий театральний колектив», «Краща режисура» і «Краща акторська робота» [46].

Серед найзначніших заходів, у яких брали участь вихованці, можна виокремити [46]:

- «Театральна мозаїка» — обласний фестиваль театральних колективів закладів освіти (2019-2022 рр.);
- «Театральні обрії» — міський фестиваль театральних колективів (2019-2021 рр.);
- «Театральний форум» — всеукраїнський фестиваль-конкурс багатожанрових мистецтв (2019-2020 рр.);
- «Театр.Net» — міжнародний інтернет-конкурс (2020 р.).

Ці досягнення свідчать про високу якість навчання та творчого підходу, який використовує колектив.

Запровадження цікавих методів та форм роботи з дітьми театального гуртка допомагає зорієнтувати їх у виборі майбутньої професії та підвищити рівень інтелектуального розвитку. Вихованці вчаться бачити прекрасне у

мистецтві та житті, а також отримують радість від пізнання і спілкування з ним. Це не лише розвиває їхні театральні навички, а й формує цінності, які вони можуть перенести в своє доросле життя.

Випускники театральної студії «Успіх» досягли значних успіхів у своїй професійній діяльності. Наприклад, Максим Яковлев став студентом Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого; Олександра Алексєєва закінчила Дніпровський театрально-художній коледж і нині є актрисою Київського академічного музично-драматичного театру ім. П.К. Саксаганського; Валерія Лосева навчається у Київській муніципальній академії естрадного та циркового мистецтва, а Валерія Яланська завершила навчання у Дніпровському коледжі культури і мистецтв і продовжує навчання у Київському національному університеті культури і мистецтв [46].

Успіх театральної студії «Успіх» є результатом спільних зусиль керівників, вихованців та їхніх батьків, а також тісних зв'язків з культурно-мистецькими закладами та закладами позашкільної освіти міста. Цей яскравий дитячий колектив, завдяки професійній майстерності керівників, досяг високих результатів і має великий творчий потенціал для подальшого розвитку [46].

Театральна студія «Успіх» слугує яскравим прикладом того, як театральне мистецтво може впливати на розвиток дітей, формувати у них соціальні навички, емоційний інтелект і любов до мистецтва. У такий спосіб вона робить значний внесок у культурне життя Дніпра та сприяє розвитку нового покоління талановитих акторів, які зможуть втілювати свої мрії на театральних сценах України та за її межами.

Дніпропетровський театр юного глядача було засновано у 1969 році. В різні часи театр очолювали: Григорій Кононенко, Володимир Мазур, Сергій Чулков та Лідія Кушкова. Перший крок на шляху будівництва нового театру полягав у формуванні трупи. Найважливішою вимогою режисера до актора

була здатність самовіддано працювати, служити своїй справі та натхненно вдосконалювати свої вміння [75].

На момент заснування театру основою трупі стали актори, які згодом зробили вагомий внесок у розвиток театрального мистецтва в регіоні. Серед них були: Ігор Авраменко, Віра та Володимир Макогонови, Валерій Жуков, Анатолій Падука, Іван Кривошапов, Георгій Назаренко, Любов Аполеніс, Таїсія Кравцова та багато інших. Цей творчий колектив активно працював над розвитком театру, виконуючи вистави, які привертали увагу глядачів [75].

У театрі також працювали талановиті художники, такі як Олександр Ніконенко, Олег Костюченко, Валерій Мелещенков та Ірина Ткаченко, які додали художню цінність виставам. Музичне оформлення вистав створював диригент і композитор Олександр Родинський, що значно збагачувало театральний досвід глядачів [75].

Визначальною у виборі репертуару для театру була формула: «Театр починається з літератури». Тому основою репертуарної афіші театру стали вистави світової класичної драматургії. Значне місце у репертуарі займала українська драматургія, зокрема твори М. Кропивницького, І. Карпенка-Карого, Л. Українки та В. Винниченка. Це дозволяло глядачам отримувати глибоке культурне задоволення і знайомитися з найкращими зразками театрального мистецтва [75].

Дніпропетровський обласний театр ляльок було відкрито в травні 1939 року. За цей час в його біографії не було «порожніх десятиліть». Першим головним режисером театру був Борис Оселедчик. Пізніше його очолювали Анатолій Москаленко, Валерій Бугайов та Валентина Батуринець.

З приходом Анатолія Москаленка театр отримав новий вектор розвитку, завдяки різноманітності тематик та жанрів. Першою виставою для дорослих, поставленою в театрі ляльок, стала «Чортів млин» Є. Штока. Вистави, де поєднувалися традиційні та нові засоби виразності у взаємодії актора і ляльки, стали особливо популярними. Поряд з цим, театр продовжував

активно працювати над створенням нових вистав, які відрізнялися художньою глибиною та емоційною наповненістю [75].

Анатолій Москаленко спільно з художниками Семеном Духовенком та Віктором Нікітіним створював яскраві, видовищні постановки. У театрі працювали талановиті актори, серед яких: Тетяна Чикирова, Світлана Пориваєва, Михайло Овсяников, Алла Чавайло, Варвара Семко та Ігор Туркенич [75].

Дніпропетровський театр ляльок славиться своєю унікальною атмосферою, де традиційні техніки поєднуються з сучасними підходами. Вистави, такі як «Я – курча, ти курча», «Горіховий прутик», «Лошарик», «Стойкий олов'яний солдатик» та «38 папуг», демонструють величезний потенціал театру в створенні поетичних та яскравих вистав для дітей та дорослих [34].

Після керівництва Анатолія Москаленка театру далі вдавалося експериментувати, з'являлися нові формати, такі як «Маяковський – дітям», «Абрикосова кісточка» Н. Осипової та інші. У 1986 році театру було присвоєно звання лауреата Другого республіканського фестивалю театрів ляльок [34].

У 1993 році театр ляльок очолила Валентина Батуринець, яка впровадила в репертуар тематику українського фольклору. Під її керівництвом персонажі почали говорити українською, що дало можливість молодим глядачам ознайомитися з українськими народними казками.

У 1997 році Дніпропетровський театр юного глядача та Дніпропетровський театр ляльок об'єдналися, створивши новий «Молодіжний» театр. Це стало новим етапом у розвитку обох театральних колективів і дало можливість створити нові, ще більш масштабні проекти [35].

Сьогодні Дніпропетровський театр юного глядача продовжує свою діяльність, ставши важливим осередком театрального мистецтва для дітей та молоді. У сучасному контексті театр адаптується до змінюваних умов,

активно впроваджує нові технології в свою роботу та прагне залучити нову аудиторію. Колектив намагається зберегти традиції класичного театру, одночасно відповідаючи на виклики сучасності [Додаток А].

Театр організовує вистави не лише для дітей, а й для молодіжної аудиторії, пропонуючи актуальні теми та сюжети, які близькі підростаючому поколінню. У репертуарі театру з'являються нові роботи, що відображають соціальні проблеми, теми самосвідомості та особистісного розвитку. Це дозволяє молодим глядачам не лише відпочити, а й замислитися над важливими життєвими питаннями.

Серед останніх успішних вистав варто відзначити «Книга мрій», «Магічний світ казок», а також сучасні інтерпретації класичних творів, що проводять паралелі між традиціями та сучасністю. Використання сучасних технологій, таких як відеопроєкції та інтерактивні елементи, робить вистави більш динамічними та привабливими для молоді аудиторії [35].

Театр активно співпрацює з навчальними закладами, проводячи театральні майстер-класи та освітні програми. Ця ініціатива сприяє формуванню театральної культури серед підростаючого покоління, заохочуючи молодь до творчої діяльності.

Дніпропетровський обласний театр ляльок також продовжує активно працювати, підлаштовуючись під сучасні вимоги та запити глядачів. Театр залишається важливим культурним осередком, пропонуючи вистави для дітей та дорослих, які відрізняються різноманіттям жанрів і форм. Сучасні режисери та актори працюють над створенням нових постановок, використовуючи як традиційні, так і інноваційні методи [35].

Останніми роками в театрі з'явилися нові проекти, спрямовані на розширення репертуару та залучення нової аудиторії. Серед них — вистави, що звертаються до української фольклорної спадщини, а також сучасні адаптації класичних казок. Важливу роль у репертуарі відіграють соціально значущі теми, які заохочують глядачів до діалогу та роздумів.

Театр також активно взаємодіє з іншими культурними інститутами, що дозволяє організовувати спільні проекти та фестивалі. Наприклад, участь у міжнародних театральних фестивалях відкриває нові горизонти для обміну досвідом та співпраці з театрами з інших країн.

Театр ляльок в останні роки активно впроваджує елементи нових технологій у свої вистави, що дозволяє підвищити якість постановок і зробити їх більш візуально привабливими. Вистави стають інтерактивними, що дозволяє залучити глядачів до процесу і зробити їх частиною театрального дійства [34].

Сучасний стан театральних колективів у Дніпрі, зокрема Дніпропетровського театру юного глядача та Дніпропетровського обласного театру ляльок, демонструє їхню активну позицію у розвитку театрального мистецтва. Обидва театри не лише зберігають традиції, а й адаптуються до змінюваних умов, впроваджують нові технології, залучають молоду аудиторію та сприяють формуванню театральної культури в місті. Їхня діяльність є важливим внеском у культурний розвиток Дніпра та створює умови для подальшого зростання театрального мистецтва в регіоні [35].

Обидва театри в Дніпрі — Дніпропетровський театр юного глядача та Дніпропетровський обласний театр ляльок — відіграють важливу роль у культурному житті міста. Їхня діяльність сприяє розвитку театрального мистецтва, збагачує культурну спадщину та виховує нове покоління глядачів, які цінують мистецтво. Завдяки зусиллям керівників, акторів та творчих колективів ці театри продовжують залишатися важливими осередками театральної діяльності, активно впливаючи на культурний розвиток Дніпра [35].

Театральна студія «Інженю» є одним із найважливіших дитячих театральних колективів у місті Дніпро. Вона створена в 1994 році і з того часу дала можливість понад 400 дітям та підліткам відчутти магію театрального мистецтва. Театральна студія «Інженю» відома своїм фокусом

на навчання дітей акторській майстерності, розкритті їх творчих здібностей, формуванні гармонійної особистості та інтелектуального розвитку [103].

Студія отримала свою назву від французького терміну «інженю», що означає амплу актриси, яка виконує ролі наївної дівчини. Ідея цього амплу була відображена у перших постановках студії, де юні акторки втілювали наївні та відкриті образи, часто символізуючи чистоту і простоту [103].

Важливу роль у діяльності студії відіграє школа акторської майстерності, яка виховує у дітях глибоке розуміння театрального мистецтва та світу навколо них. Студійці вивчають сценічну промову, пластику, емоційну виразність, акторську імпровізацію та техніку роботи в умовах запропонованих обставин. Це допомагає їм не тільки розвивати свої акторські здібності, а й краще розуміти оточуючих, аналізувати поведінку людей, відкривати для себе важливі моральні та соціальні цінності.

Однією з унікальних рис «Інженю» є те, що багато його випускників продовжують кар'єру в театральному мистецтві або телебаченні. Серед них — Полежайкіна Тетяна, яка закінчила МХАТ і працює у Росії, а також Прасула Євгенія, яка є ведучою дитячих телепередач на Дніпропетровському обласному телебаченні. Це свідчить про високий рівень підготовки та можливість реалізації акторських талантів, отриманих у студії [103].

Студійці «Інженю» беруть активну участь у фестивалях і театральних конкурсах, де здобули велику кількість нагород. На міських фестивалях «Театральні обрії» колектив отримував перемоги в таких номінаціях, як «За кращу режисерську роботу», «За новаторство сценічного вирішення» та «За кращу акторську майстерність». Студія також стала лауреатом обласних фестивалів «Театральна мозаїка» та Всеукраїнських конкурсів, отримуючи Гран-прі за свої вистави [103].

Репертуар студії «Інженю» є дуже різноманітним. Вихованці ставлять п'єси класичної та сучасної драматургії, зокрема вистави «Три товстуні», «Кішкін дім», «Сон дощу, або нові пригоди Дюймовочки» та інші. Колектив

також постійно бере участь у важливих культурних подіях міста, що дозволяє дітям відчувати себе частиною великого мистецького процесу [103].

Основна місія керівників студії полягає не лише в навчанні дітей акторської майстерності, але й у розвитку їхніх людських якостей — відповідальності, поваги до інших, працьовитості та любові до мистецтва. Усі творчі рішення у студії приймаються колективно, через діалог та дискусії, що створює особливу атмосферу взаємоповаги та довіри.

Театральна студія «Інженю» є не лише навчальним осередком, де діти оволодівають навичками акторської майстерності, але й важливим простором для їхнього особистісного зростання та творчого самовираження. Колектив, завдяки своїм досягненням та активній участі в культурному житті міста, має значний вплив на формування молодих талантів у Дніпрі та подальший розвиток театрального мистецтва в регіоні [103].

Дніпровський академічний театр драми та комедії, або ДРАМіКОМ, розташований у серці міста Дніпра, на проспекті Дмитра Яворницького, 97. Це один із найстаріших театральних закладів України, який протягом понад ста років привносить культуру та мистецтво у життя мешканців міста [31].

Заснований у 1847 році як Зимовий театр, він спочатку слугував місцем для проведення культурних заходів, а згодом, у 1927 році, перетворився на театр російської драми. З того часу театр постійно змінювався, приймаючи нові форми, концепції та назви. Протягом своєї історії театр встиг пережити численні етапи — від евакуації під час Другої світової війни до відновлення своїх традицій після війни [47].

Театр став домівкою для багатьох видатних акторів, режисерів і художників, які внесли значний внесок у його розвиток. Режисери, такі як П. Рудін та А. Сумароков, а також актори, як-от Е. Шершньова і М. Шабельська, залишили свій слід в історії театру. Після здобуття почесного звання «Академічний» у 2007 році, театр зміцнив свої позиції на театральній сцені України [47].

Сьогодні ДРАМіКОМ є активним учасником культурного життя не лише Дніпра, а й усієї України. Під керівництвом директора та художнього керівника Сергія Володимировича Мазаного та головного режисера Антона Сергійовича Меженіна, театр продовжує розвивати свої традиції, втілюючи в життя сучасні підходи до театрального мистецтва [31].

Театр активно співпрацює з міжнародними та українськими фестивалями, що дозволяє йому представляти українське театральне мистецтво на міжнародній арені. Зокрема, театр брав участь у міжнародних фестивалях у Польщі, Румунії та Косово, де здобув високу оцінку за свої вистави. Нагороди, отримані на таких заходах, як Гран-прі фестивалю «Січеславна», підтверджують високий рівень професіоналізму театру [31].

ДРАМіКОМ продовжує створювати вистави, які захоплюють глядачів своєю змістовністю та емоційною насиченістю. Серед останніх постановок театру — класичні драми, сучасні п'єси та комедії, що дозволяє залучити широкий спектр глядачів. Актори театру стають не лише виконавцями ролей, але й митцями, які втілюють на сцені актуальні соціальні теми, ставлячи запитання, що турбують суспільство [31].

Дніпровський академічний театр драми та комедії, як і багато інших театральних колективів у місті, є важливим елементом культурного ландшафту Дніпра. Завдяки своїй історії, професіоналізму та здатності адаптуватися до сучасних умов, театр залишається значущою частиною театральної сцени України. Його вистави продовжують надихати нові покоління акторів і глядачів, формуючи унікальну культурну ідентичність міста [31].

Народний театр «Маски» — це один із провідних театральних колективів Дніпра, який відзначається своєю довгою історією та активною творчою діяльністю. Театр був заснований у 1972 році та спеціалізується на театральному мистецтві, об'єднуючи акторів, режисерів і художників у реалізації численних вистав і проектів [68].

Від перших років своєї діяльності «Маски» стали активними учасниками різноманітних театральних фестивалів. У 70-х роках колектив здійснив свої перші виїзди на фестивалі СТЕМів у Ташкенті та Ужгороді, закладаючи основу для подальшого розвитку.

У 1981 році керівником театру став Ігор Трахт, випускник Дніпропетровського металургійного інституту. Під його керівництвом театр отримав визнання на численних фестивалях і конкурсах, включаючи міста Київ, Одеса, Суми, Донецьк, Запоріжжя, Самара, Воронеж, Волгоград та інші. Саме під керівництвом Трахта «Маски» здобули звання «Народний аматорський колектив України» у 1991 році [68].

Театр «Маски» активно розвивався, зберігаючи традиції та водночас експериментуючи зі сценічними формами. За роки керівництва Ігорем Трахтом театр поставив більше 30 спектаклів та 50 мініатюр. Він неодноразово отримував нагороди за режисерську майстерність та авторські твори.

У 1993 році колектив став ініціатором проведення першого фестивалю молодіжних театрів «Рампа». Цей фестиваль відкрив нові можливості для молодих акторів та режисерів, що зробило його важливим культурним явищем. З 1999 року театр започаткував ще один фестиваль — «Театральна сесія», який збирає аматорські колективи з України та інших країн і присвячений Міжнародному дню студента 17 листопада [68].

Репертуар театру «Маски» включає вистави за творами світової класичної та сучасної драматургії. Колектив приділяє особливу увагу різноманіттю жанрів, створюючи як класичні драми, так і комедійні, ліричні та сатиричні п'єси.

Під керівництвом Наталії Сириці театр продовжує розвиватися та оновлювати репертуар. Завдяки її таланту та творчій енергії, колектив досягає високих результатів, здобуваючи перемоги на численних фестивалях та конкурсах. Зокрема, у 2017 році колектив отримав Гран-прі та номінацію за

«кращу жіночу роль» на фестивалі «Театральний форум» у Києві та перемоги в інших номінаціях на різних фестивалях [68].

Народний театр «Маски» активно бере участь у театральних заходах і фестивалях, серед яких «Від Гіпаніса до Борисфена», «Театральна платформа», «Комора», «Театральна легенда» та інші. Колектив постійно здобуває нагороди за кращу режисуру, акторську майстерність та музичне оформлення. Участь у таких фестивалях дозволяє театру розширювати свої горизонти, отримувати новий досвід та презентувати свої творчі надбання.

Серед досягнень останніх років — перемоги на фестивалі «Від Гіпаніса до Борисфена» та отримання Гран-прі на конкурсі «Посмішки Павла Глозового». Учасники театру здобувають визнання за свої ролі, а колектив — за свою неповторну атмосферу та високий рівень виконання [68].

Народний театр «Маски» — це яскравий приклад того, як колектив зберігає традиції театрального мистецтва, втілюючи нові форми та ідеї. Завдяки талановитим керівникам та натхненним акторам театр продовжує розвиватися, залучаючи до своєї творчої діяльності молодь та здобуваючи високі нагороди. Діяльність театру «Маски» є важливою частиною культурного життя міста Дніпро, роблячи вагомий внесок у розвиток аматорського та професійного театрального мистецтва України [68].

Театральні колективи міста Дніпро відіграють важливу роль у розвитку культурного життя міста та сприяють збереженню й популяризації театрального мистецтва. Вони об'єднують як професіоналів, так і аматорів, забезпечуючи всебічний розвиток театрального процесу. Зокрема, такі колективи, як Дніпровський академічний театр драми та комедії (ДРАМіКОМ), Народний театр «Маски» та театральна студія «Інженю», демонструють високий рівень майстерності, здобувають нагороди на національних і міжнародних фестивалях, створюють унікальні вистави, що торкаються як класичних, так і сучасних тем. Їхня діяльність сприяє культурному збагаченню та залученню нових поколінь до театральної

творчості, що робить Дніпро важливим центром театрального мистецтва в Україні.

2.2. Режисерська та драматургічна практика в театрах Дніпра

Режисерська та драматургічна практика в театрах Дніпра відображає багаторічну еволюцію театрального мистецтва, поєднуючи традиції класичного театру та сучасні експериментальні тенденції. Протягом багатьох десятиліть театральне життя міста адаптувалося до змін соціального контексту та культурних реалій, і ця здатність реагувати на виклики часу стала однією з характерних ознак місцевої театральної сцени. Режисери та драматурги, працюючи над створенням нових постановок, зуміли зберегти зв'язок із класичною драматургією, використовуючи її для переосмислення та критичного аналізу сучасності. Одночасно, вони відкриті до інновацій та новітніх форм театральної виразності, активно залучаючи до процесу експерименти з пластикою, світловими рішеннями, мультимедіа та іншими сучасними технологіями [30].

Цей синтез класичного та сучасного особливо яскраво проявляється в роботах режисерів, які прагнуть зберегти спадщину театрального мистецтва, але в той же час адаптують її до сучасного контексту. Такий підхід не тільки зберігає інтерес до класичних творів, але й відкриває нові можливості для осмислення актуальних суспільних тем. В результаті, театри Дніпра не лише пропонують глядачам інтелектуально насичені та емоційно глибокі постановки, але й створюють культурний простір для діалогу про сучасність через призму вічних тем [30].

Драматургія є ключовою складовою театрального мистецтва, яка визначає ідейно-образний зміст вистав та формує емоційний зв'язок між акторами та глядачами. У театрах Дніпра, зокрема у Дніпровському академічному театрі драми та комедії (ДРАМіКОМ), драматургія відіграє важливу роль у формуванні репертуару та тематичного розмаїття вистав.

Репертуар театрів включає як класичні п'єси української та світової літератури, так і сучасні драматичні твори, які ставлять перед собою завдання відображення актуальних суспільних проблем та людських переживань [31].

Значну частину репертуару складають твори українських класиків, таких як Іван Карпенко-Карий, Михайло Кропивницький, Леся Українка, які досліджують моральні дилеми та соціальні конфлікти, близькі до української аудиторії. Це не лише збагачує репертуар театру, а й створює умови для переосмислення національної ідентичності через театр. Наприклад, постановки за творами Івана Карпенка-Карого, як-от «Хазяїн» або «Мартин Боруля», не лише розкривають глибокі соціально-економічні теми, а й досліджують етичні питання, що залишаються актуальними у сучасному контексті. Вибір таких творів підкреслює важливість збереження національної культурної спадщини у сучасній драматургії [31].

У свою чергу, Дніпровський академічний театр драми та комедії (ДРАМіКОМ) активно експериментує з творами сучасних українських драматургів, таких як Наталія Ворожбит та Павло Ар'є. Зокрема, у 2023 році театр представив постановку п'єси Павла Ар'є «На початку і наприкінці часів», яка здобула високі оцінки як від критиків, так і від аудиторії. У цій виставі відображено складний психологічний конфлікт між героєм та суспільством, а також тонкі філософські роздуми про долю людини та її пошуки сенсу. Сучасна драматургія дозволяє режисерам торкатися актуальних суспільних тем, таких як війна, ідентичність, людські стосунки та соціальні кризи[31].

Іншим яскравим прикладом є діяльність Дніпровського обласного театру ляльок, де драматургія має важливу роль у побудові не тільки розважальних, але й повчальних вистав для дітей та дорослих. Постановки цього театру часто базуються на фольклорних та класичних творах, що сприяє формуванню національної свідомості у наймолодших глядачів. Такі вистави, як «Котигорошко» та «Стійкий олов'яний солдатик», не лише

відтворюють традиційні сюжети, а й додають нових інтерпретацій, що робить їх цікавими і для сучасної молоді [34].

Не менш важливою є і практика Народного театру «Маски», який став майданчиком для реалізації творчих експериментів та комедійних постановок. Їхній репертуар включає як класичні твори світових авторів, таких як Мольєр та Гоголь, так і сучасні сатиричні п'єси, що відображають сучасні соціальні та культурні виклики. Завдяки сміливим експериментам у виборі творів і постановках, театр «Маски» здобув визнання на численних фестивалях та став осередком розвитку драматургії в жанрі комедії та сатири [68].

Театральна студія «Інженю» також активно залучає драматургію до навчального процесу, використовуючи класичні твори та інтерпретації сучасних драм. Молоді актори вчаться глибоко аналізувати персонажів, розуміти емоційний контекст та створювати на сцені справжні, а не награні образи. Серед репертуару студії – класичні п'єси «Три товстуни» Олеші, «Лисиця та виноград» Феґейредо та сучасні мюзикли, які дозволяють розвивати багатогранність акторських здібностей [103].

Режисерська практика в театрах Дніпра вирізняється багатогранністю та сміливими експериментами. Від класичних інтерпретацій до сучасних новаторських рішень, режисери міста активно досліджують нові форми вираження, використовують сучасні технології та залучають нестандартні елементи у свої вистави. Цей підхід дозволяє театрам зберігати традиції та водночас реагувати на сучасні тенденції та запити аудиторії.

Одним з найпомітніших прикладів інноваційного підходу до поєднання класики та сучасності є діяльність Дніпровського академічного театру драми та комедії (ДРАМіКОМ). Театр має давню історію, однак під керівництвом головного режисера Антона Меженіна заклад робить сміливі кроки у напрямку оновлення традиційних театральних форм. Меженін прагне зберегти культурну спадщину класичної драматургії, але водночас пропонує нові, свіжі інтерпретації, адаптовані до сучасної аудиторії [31].

У своїх постановках Меженін експериментує з технічними та емоційними аспектами, щоб підкреслити актуальність класичних творів у контексті сучасності. Зокрема, вистави «Геній та безпутність» та «На всякого мудреця доволі простоти» слугують яскравими прикладами цього підходу. Режисер вирішує передати класичні теми й конфлікти, використовуючи не лише оновлені сценарії, а й сучасні театральні форми, які залучають нову аудиторію [31].

У виставі «Геній та безпутність» основний акцент робиться на внутрішніх конфліктах персонажів, що розкриваються через нові візуальні засоби та драматичні прийоми. Традиційні декорації, які передають епоху та атмосферу, поєднуються з сучасними світловими ефектами та музичними аранжуваннями, що створює особливий аудіовізуальний простір. Це дозволяє глядачам відчувати класичний твір по-новому, де акценти змінюються залежно від режисерського бачення та технічних нововведень [31].

Ще один приклад – вистава «На всякого мудреця доволі простоти», яка теж пропонує сучасний погляд на класичний матеріал. Антон Меженін активно використовує інтерактивні елементи, такі як залучення глядачів у процес створення драматичного напруження або нестандартне розташування декорацій. Це допомагає підкреслити актуальність тематики п'єси, зберігаючи водночас зв'язок із класичними мотивами. Вистава вирізняється стильними сценічними костюмами, що відображають епоху, але водночас адаптовані до сучасних реалій, що робить персонажів більш зрозумілими для глядачів сьогодення [31].

Такі підходи Антона Меженіна дозволяють театру ДРАМіКОМ бути відкритим і для молодшої аудиторії, яка шукає свіжих ідей і нових емоцій, і для шанувальників класики, які цінують збереження традицій. Класичні п'єси отримують нове дихання завдяки поєднанню традиційної драматургії та сучасних театральних прийомів. Це робить театр живим простором, де минуле органічно зустрічається із сучасністю, створюючи унікальний театральний досвід [31].

Дніпровський обласний театр ляльок є яскравим прикладом інноваційного підходу до лялькових вистав, що поєднує традиційні техніки з сучасними засобами театральної виразності. Заснований у 1939 році, театр має багату історію, яка охоплює кілька етапів розвитку, включно з інтеграцією нових технологій у вистави. Основний напрямок діяльності театру – створення казкових та філософських вистав для дітей і дорослих, де центральна увага приділяється не лише лялькам, але й інноваційним елементам постановки [34].

Театр завжди був відкритий до нововведень, які дозволяли не тільки зберегти популярність класичних сюжетів, але й представити їх в новому світлі. Сучасний репертуар театру включає різноманітні вистави, які інтегрують новітні технології: від анімації до проєкційних систем, що створюють вражаючі візуальні ефекти. Такі технології активно використовуються у постановках «Маленький принц» за відомим твором Антуана де Сент-Екзюпері та «Пітер Пен» за мотивами казки Дж. М. Баррі. Ці вистави стали знаковими завдяки унікальному підходу режисерів та використанню технологій для створення атмосферної магії на сцені [34].

У виставі «Маленький принц» режисер акцентує увагу на символічних образах і метафорах, використовуючи проєкційні технології для візуалізації подорожей головного героя між планетами. Ляльки, що використовуються у виставі, є різноманітними за формою і стилем: від класичних механічних до сучасних ляльок, які поєднують елементи аніматроніки. Це дозволяє глядачам побачити не тільки зовнішню подорож Принца, але й відчутти його внутрішні переживання через зміну кольорів, світлових ефектів та візуальних проєкцій [34].

«Пітер Пен» у постановці театру – це ще один приклад того, як інтерактивні елементи можуть поглибити взаємодію дітей з подіями на сцені. Режисери залучають маленьких глядачів до участі у виставі, пропонуючи їм розгадувати загадки та співпрацювати з персонажами. Це створює відчуття співучасті в магічному світі, де звичайна сцена перетворюється на казкову

країну Нетландію. Завдяки таким підходам діти не просто спостерігають за подіями, але стають їх частиною, що робить виставу більш емоційно насиченою і запам'ятовується на довгий час [34].

Окрім сучасних технологій, Дніпровський обласний театр ляльок зберігає і розвиває традиційні лялькові техніки. Класичні маріонетки та рукавичкові ляльки все ще є невід'ємною частиною вистав. Це дозволяє поєднувати різні підходи у межах одного сценічного простору. Наприклад, у виставі «Стійкий олов'яний солдатик» використання класичних ляльок доповнено анімаційними елементами, які оживляють декорації і додають інтерактивності. Глядачі стають свідками того, як лялькові персонажі взаємодіють не лише між собою, але й з оточуючим середовищем, створеним за допомогою світла та тіней [34].

Такий підхід робить вистави більш живими та захоплюючими, адже кожен персонаж отримує додатковий вимір, де його рухи і емоції підсилюються завдяки технологічним інноваціям. Водночас, театр підтримує свою основну місію – виховання моральних цінностей у глядачів через мистецтво, яке гармонійно поєднує візуальні, звукові та драматичні компоненти.

Інтерактивність є ключовим елементом у творчості Дніпровського обласного театру ляльок. У процесі взаємодії з акторами та ляльками діти вчаться проявляти емпатію, співпереживати та долучатися до творчого процесу. Це не лише сприяє глибшому розумінню сюжетів, але й розвиває креативні здібності юних глядачів.

Завдяки інтерактивним елементам, діти активно беруть участь у виставах: вони спілкуються з ляльковими персонажами, відповідають на їх запитання, пропонують свої рішення для розв'язання проблемних ситуацій. Це стимулює їхню увагу, розвиває критичне мислення і сприяє формуванню командного духу.

Дніпровський обласний театр ляльок продовжує активно розвиватися, під назвою Дніпровський молодіжний театр, залишаючись одним із

провідних культурних центрів міста. Використовуючи сучасні технології, інтерактивні елементи та поєднуючи їх з традиційними ляльковими техніками, театр створює унікальні вистави, які приваблюють аудиторію різного віку. Це дозволяє театру бути не лише місцем розваг, але й важливим простором для розвитку культурних та естетичних цінностей глядачів [34].

Особливу увагу театри міста Дніпро приділяють експериментальним формам, які дозволяють глядачам відчувати безпосередню взаємодію з акторами та сценічним простором. Ці методи стають популярними не лише через новизну, але й завдяки їхній здатності руйнувати традиційні бар'єри між глядачем і сценою. Такий підхід дозволяє театру створювати новий тип взаємодії та глибшого емоційного зв'язку між глядачем і виставою.

Одним із провідних прикладів застосування інтерактивних методів у місті є діяльність Народного театру «Маски» під керівництвом Наталії Сириці. Театр експериментує з новими формами, які виходять за межі класичного театрального дійства. Сириця використовує інтерактивні техніки для залучення глядачів у процес постановки, створюючи ефект “живої” театральної дії. Зокрема, під час вистави «Посмішки Павла Глазового» актори пропонують глядачам не лише стати свідками подій на сцені, але й долучитися до їх розвитку, обираючи напрямок дії чи взаємодіючи з акторами. Це робить виставу непередбачуваною та інтерактивною, де глядачі відчують себе учасниками, а не пасивними спостерігачами [68].

Експериментальні форми також активно застосовуються в театральній студії «Інженю», де під час постановок важливою складовою є імпровізація та створення сценічних ситуацій разом із глядачами. У студії практикують колективне обговорення ідей та розробку мініатюр разом з аудиторією, де кожен може запропонувати власне бачення і стати частиною творчого процесу. Наприклад, під час постановки мюзиклу «Пригоди в країні Мульти Пульти» актори запрошують дітей на сцену для участі у спільних танцях і грі, роблячи кожна виставу унікальною та непередбачуваною [103].

Експериментальні форми та інтерактивні методи, що активно застосовуються театрами Дніпра, стають одним із ключових напрямків розвитку сучасного театрального мистецтва. Вони відкривають нові можливості для створення інтерактивного та емоційно насиченого театрального досвіду, де глядачі не лише пасивно спостерігають, але й безпосередньо впливають на хід подій та збагачують його власними переживаннями.

Режисери Дніпра не лише зберігають класичні традиції, а й активно працюють над їх переосмисленням та інтерпретацією в сучасному контексті. Це виражається у використанні інноваційних сценічних рішень, сучасної символіки та актуальних тем, які роблять класичні твори більш зрозумілими та наближеними до глядача. У такому підході чітко простежується тенденція до діалогу з глядачем, що дозволяє не тільки відтворювати, але й творити нові змісти, звертаючись до сучасного соціально-культурного середовища.

Наприклад, у Дніпропетровському театрі юного глядача активно використовується методика створення «сучасного контексту» для класичних сюжетів. Режисери цього театру намагаються адаптувати класичні твори під проблеми сучасного суспільства. У таких постановках, як «Маленький принц» за твором Антуана де Сент-Екзюпері, режисери включили елементи сучасної візуальної культури, використовували новітні сценічні технології та створювали мультимедійні образи. Завдяки цьому вистава стала не лише казкою, але й символічним роздумом про внутрішній світ кожного глядача, про важливість дружби, відповідальності та доброти [86].

Також можна згадати виставу «Чортів млин», створену у Дніпропетровському театрі ляльок під керівництвом Анатолія Москаленка. Постановка ґрунтувалась на класичному сюжеті, але поєднувала традиційні елементи з новаторськими рішеннями. Москаленко інтегрував в образи ляльок сучасну символіку, додаючи актуальні акценти. Завдяки цьому вистава сприймалася як алегорія сучасного життя, де кожна деталь підкреслювала

глибокі соціальні та моральні аспекти. Глядачі не просто спостерігали за подіями на сцені, а ставали учасниками філософського діалогу [86].

Ще одним прикладом творчого переосмислення є робота режисерів Дніпровського академічного театру драми та комедії, де активно звертаються до української класичної літератури, поєднуючи її із сучасними реаліями. Так, у виставі «Дерева вмирають стоячи», під керівництвом режисера Жана Мельникова, була втілена новаторська концепція, де класичний текст отримав сучасну інтерпретацію через засоби мінімалістичної сценографії та інтерактивної взаємодії акторів з глядачами [31].

Загалом, режисерський підхід до переосмислення класики у театрах Дніпра будується на прагненні поєднувати глибинні символи класичних творів з елементами сучасного театрального мистецтва. Це дозволяє не лише зберігати спадщину, а й відкривати нові сенси, які залишаються актуальними для різних поколінь глядачів. Режисери намагаються не просто відтворювати відомі твори, але й додавати нові інтерпретації, які спонукають глядача замислитися над сучасними соціальними та моральними питаннями, відображеними через призму класичних сюжетів.

Режисери також звертаються до української національної спадщини, втілюючи її в сучасних виставах. Дніпровський театр драми та комедії активно працює з українськими драматичними творами, такими як «Наталка Полтавка» чи «Кайдашева сім'я», де режисери підкреслюють соціальні контрасти та актуальність проблем, що залишаються важливими і сьогодні. У виставах театру переосмислення українських традицій часто проявляється через сучасну сценографію, що підкреслює архетипи української культури [31].

Режисерська практика театрів Дніпра відображає широкий спектр підходів — від збереження класичних традицій до активного новаторства та інтеграції сучасних тенденцій. Режисери прагнуть не лише розкрити драматургію, а й створити нові сенси, стимулюючи глядача до активного мислення та осмислення навколишнього світу. Це робить театральне життя

міста динамічним, багатогранним та соціально значущим, підтримуючи діалог між класикою та сучасністю, актором та глядачем, традиціями та інноваціями.

Режисерська та драматургічна практика в театрах Дніпра відображає поєднання національних традицій із сучасними тенденціями розвитку театрального мистецтва. Режисери експериментують із формами та сценографією, адаптуючи класичні твори до потреб сучасного глядача, та переосмислюють українську національну спадщину в актуальному контексті. Завдяки вмілим підходам до інтерпретації літературних текстів, режисери досягають гармонійного поєднання історичної автентичності та інноваційних методів подачі. Дніпровські театри, такі як Дніпровський академічний театр драми та комедії, Дніпровський обласний театр ляльок та Народний театр «Маски», активно працюють над збереженням і трансформацією національної культурної спадщини, демонструючи високий рівень професіоналізму та творчої сміливості.

2.3. Аналіз акторської майстерності та сценічних практик

Акторська майстерність та сценічні практики є основними елементами, які формують естетику і мистецький рівень театральних вистав. У театрах Дніпра активно використовують різноманітні підходи до акторської гри, поєднуючи класичні методи, відпрацьовані поколіннями акторів, з інноваційними підходами, що враховують сучасні технології та тенденції. Такий підхід дозволяє створювати динамічні та емоційно насичені вистави, які не тільки розважають, але й змушують глядачів замислитися над важливими соціальними та культурними питаннями. Важливим аспектом стає також втілення режисерських задумів через акторську гру, де особлива увага приділяється тілесній експресії, фізичному вираженню емоцій та створенню багатогранних образів на сцені.

Одним із яскравих прикладів є вистава «Всупереч» в театрі ДРАМіКОМ під керівництвом Антона Меженіна. Ця постановка є результатом співпраці з режисером пластичного рішення Євгеном Карякіним, що спеціалізується на сценічних та телевізійних проектах в Україні та за кордоном. Вистава заснована на документальних новелах про війну в Україні і стала новаторською завдяки активному використанню пластичних прийомів для передачі емоційного напруження. Режисер Карякін підкреслює важливість мови тіла, яка допомагає передати внутрішній стан персонажів без зайвих слів. Використання тілесної експресії дозволяє акторам створювати більш глибокі та емоційно насичені образи, які змушують глядачів відчувати всю складність людських переживань під час воєнних дій [31].

Пластичність вистави стала ключовим компонентом у передачі тематики війни, не тільки через слова, але й через фізичні рухи акторів, які транслюють складні психологічні конфлікти, страхи та емоційний біль. Актори створюють яскраві, виразні сцени, де кожен рух підкреслює драматизм ситуації, а їх взаємодія на сцені дозволяє занурити глядача в глибину сюжету. Такий підхід допомагає не тільки посилити емоційний вплив вистави, але й зробити її більш інклюзивною для тих, хто, можливо, не сприймає вербальний аспект так глибоко, як фізичний.

У виставі «Стрип-покер» центральну роль відіграє психологічна майстерність акторів, яка вражає своєю багатогранністю та тонкістю виконання. Кожен з персонажів, занурений у гру інтриг і брехні, вимагає від акторів не просто перевтілення, а глибокого розуміння внутрішнього світу своїх героїв. Глядач спостерігає за поступовим наростанням емоційного напруження, де актори з легкістю передають складні психоемоційні стани – від невинної легковажності до гострих моментів відчаю і зради. Важливою складовою майстерності є деталізована робота над мімікою і жестами, які підкреслюють приховані емоції, котрі герої намагаються не показувати одне одному [101].

Візуально гра акторів виглядає природною і невимушеною, але водночас глибоко продуманою. Вони передають не лише репліки, а й внутрішній конфлікт, що поступово розкривається через кожний жест і погляд. Наприклад, у сценах, де герої починають усвідомлювати свою вразливість та неспроможність тримати таємниці під контролем, актори майстерно використовують паузи та зміну темпоритму у грі. Це підсилює драматизм і дозволяє глядачам повністю зануритися у психологічну глибину кожного персонажа. Психологічна гра створює враження, що герої не просто переживають свої емоції, а справді живуть на сцені, занурюючись у своїх внутрішніх переживаннях та конфліктах [101].

Режисерські підходи в театрах Дніпра, зокрема у театрі ДРАМіКОМ, демонструють інноваційність та експериментальність у підході до акторської майстерності. Впровадження формату «Автограф» є яскравим прикладом того, як режисери прагнуть зруйнувати бар'єр між глядачами та акторами, створюючи простір для інтерактивності. Така форма післявиставних дискусій дає можливість не тільки розширити межі сприйняття акторської гри, але й зрозуміти процес творчого пошуку, який стоїть за кожним персонажем і рішенням на сцені. Автограф-сесії дозволяють глядачам отримати унікальну можливість побачити, як актори працюють над ролями, як формується їхнє розуміння персонажів і як режисерські інструкції втілюються у конкретні акторські прийоми [31].

Ця форма взаємодії, безперечно, сприяє більш глибокому розумінню акторського мистецтва, адже глядачі можуть оцінити, як на сцені працюють індивідуальні техніки кожного актора, зокрема використання методів Станіславського, Мейєрхольда чи сучасніші підходи, такі як фізичний театр або метод дії через імпульс.

Аналіз акторської майстерності та сценічних практик у виставах КП «Дніпровський академічний театр драми та комедії» демонструє різноманітність та майстерність, які відрізняють цей театр на тлі української театральної сцени. Акторська гра в Дніпрі поєднує класичні техніки з

інноваційними підходами, що дозволяє акторам розкривати психологічну глибину персонажів та взаємодіяти з глядачами на багатьох рівнях. У кожній виставі особливу увагу приділяють деталям, від виразної міміки до тонких жестів, які підсилюють емоційний вплив на публіку. Це свідчить про високий рівень підготовки акторів та режисерську майстерність, яка створює простір для вільної творчої імпровізації та поглибленої роботи з образом. Сценічні практики також підкреслюють важливість фізичної виразності та тілесної комунікації, яка є невід'ємною частиною сучасних постановок театру [31].

Вистава «Лісова пісня» [Додаток Д] режисера Валерія Зубчика представляє складну драматичну роботу, де актори не тільки передають тексти Лесі Українки, а й інтерпретують їх через глибокі емоційні переживання. Унікальність цієї постановки полягає в тому, як народний артист України Віктор Гунькін та заслужена артистка України Неллі Масальська передають силу і чуттєвість персонажів, їхню внутрішню боротьбу та прагнення до свободи. Гунькін у ролі Лукаша демонструє складний образ чоловіка, розриваючогося між двома світами – людським і фантастичним. Його гра вражає майстерністю і здатністю передати кожен емоційний нюанс персонажа, від захоплення до розчарування і відчаю. Неллі Масальська, виконуючи роль матері Лукаша, додає драматизму сценам своєю глибокою психологічною грою, передаючи традиційні сімейні цінності та конфлікт між реальністю та магією [59].

Особливо виділяється Анжеліка Николаєва у ролі Мавки, яка через мову тіла та емоційні перевтілення втілює дух природи і свободи, що є центральною темою вистави. Пластичні рішення під керівництвом Олексія Клейменова дозволяють акторам створювати динамічний рух на сцені, що доповнює вербальний текст, підкреслюючи символічну природу взаємин між персонажами.

Аналізуючи акторську майстерність у виставі «Афера по-італійськи», режисер В'ячеслав Жила створив унікальну комбінацію класичного італійського гумору та сучасної акторської гри. Арсен Босенко у ролі Леоніди

Папагатто вражає своєю багатоплановістю. Він уміло поєднує серйозні та комічні моменти, що робить його персонажа особливо цікавим. Його використання фізичної комедії – яскраві жести, експресивні рухи та витончена міміка – перетворюють кожен сцену на динамічне та інтригуюче видовище. Леоніда, як аферист, не лише маніпулює іншими персонажами, але й взаємодіє з глядачем, що додає до вистави інтерактивності [3].

Босенко демонструє виняткову здатність змінювати тональність, плавно переходячи від серйозності до легкого гумору, і це додає його персонажу глибини. У цьому контексті Анастасія Плахтій та Влад Лебедев, граючи другорядні ролі, гармонійно доповнюють Босенка, вносячи свою частку в розвиток сюжету через природну гру та акцент на комедійних ситуаціях. Їхня гра підкреслює контрасти між персонажами, що робить кожен сцену жвавою та насиченою емоціями [Додаток Б].

Ще одним яскравим прикладом комедійної акторської майстерності є вистава «Занадто одружений таксист» [Додаток Е]. Арсен Босенко знову виступає в головній ролі Джона Сміта, але цього разу його гра зосереджується на майстерності комедії положень. Головний персонаж опиняється в ситуації постійної напруги та плутанини через подвійне життя. Босенко чудово володіє елементами фізичного гумору, вміло керуючи своїм тілом, що дозволяє створити веселу атмосферу хаосу. Він бездоганно управляє ритмом вистави, підтримуючи динаміку на високому рівні, що не дає глядачеві розслабитися [44].

У сценах, де його персонаж намагається уникнути викриття, актор показує високу швидкість переходу між емоціями – від стресу до полегшення, від комічного відчаю до хитрої усмішки. Режисер Жан Мельников підкреслює важливість командної роботи в постановці, надаючи акторам простір для творчої імпровізації. Інші актори, зокрема Нінель Амутних та Вікторія Рудавська, вносять свій внесок у загальну картину вистави, демонструючи блискучий баланс між словами і фізичною взаємодією, що робить комедію по-справжньому захопливою для глядача.

Аналізуючи акторську майстерність у виставі «Кайдашева сім'я» [Додаток З], важливо відзначити роботу ансамблю, зокрема, виконавців головних ролей. Оксана Петровська, яка грає Марусю Кайдашиху, створює дуже сильний образ української матері, де комедійність переплітається з трагізмом. Її персонаж, поєднуючи іронічні моменти з глибокими переживаннями, демонструє широкий спектр емоцій, що додає характеру живості й переконливості. Петровська майстерно використовує міміку та жести, щоб передати всі тонкощі внутрішніх конфліктів Кайдашихи, яка прагне контролювати свою родину, але водночас потерпає від втрати авторитету [48].

Володимир Бабич у ролі Омелька Кайдаша прекрасно передає комічні моменти персонажа, але водночас зберігає трагічну нотку у виконанні. Він вміло показує суперечливість свого героя, використовуючи пластичність тіла та майстерність побудови діалогу. Гра Бабича підсилює драматичний конфлікт у сім'ї Кайдашів, де комедія стає своєрідним засобом розкриття глибоких соціальних проблем. Карпо у виконанні Василя Петрушка створює цікавий контраст із Лавріном Максима Кузнецова, що підкреслює різні стратегії поведінки в умовах сімейного конфлікту. Петрушко майстерно показує жорсткість і силу свого персонажа, тоді як Кузнецов грає більш романтичного і м'якого Лавріна, що надає виставі баланс між комедійними і драматичними моментами. Обидва актори вдало розкривають внутрішні мотивації персонажів, акцентуючи увагу на їхній внутрішній боротьбі між особистими прагненнями та соціальними очікуваннями.

Вистава «Наталка Полтавка» [Додаток К] — класичний твір української драматургії, у якому актори демонструють високу майстерність у поєднанні оперети та драматичного театру. Ангеліна Кизь у ролі Наталки вражає своєю щирістю та емоційною насиченістю. Її виконання Наталки сповнене внутрішньої сили та боротьби, що робить персонаж живим та близьким для глядача. Кизь вдається передати не лише зовнішню чарівність української дівчини, але й її моральну стійкість та рішучість. Міміка та інтонації актриси

створюють ефект глибокої емпатії до її персонажа, що змушує глядача перейнятися її долею [69].

Максим Кузнецов у ролі Петра вражає своєю пластичністю та вокальними даними. Його гра акцентується на простоті та ширості, що контрастує із персонажем Возного, якого виконує Володимир Бережницький. Останній створює образ, що поєднує комедійні елементи з певною іронією та сарказмом. Бережницький чудово втілює архетипічного персонажа, який використовує свої хитрощі та соціальний статус для досягнення власних цілей, що робить його не лише комічним, але й суперечливим.

Акторська майстерність у цих виставах дозволяє глядачеві глибше зануритися в емоційний світ героїв, побачити багатозаровість їхніх внутрішніх конфліктів і переживань. Сценічна робота акторів Дніпровського національного академічного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка є взірцем високого професіоналізму, що забезпечує успіх цих класичних українських вистав.

У результаті проведеного аналізу акторської майстерності та сценічних практик у театрах Дніпра стає очевидним високий рівень професіоналізму акторів та режисерів. Вистави, такі як «Кайдашева сім'я» та «Наталка Полтавка», демонструють глибоке розуміння української класичної драматургії, майстерну роботу з персонажами та емоційну насиченість виконання. Актори, використовуючи як фізичну, так і вербальну акторську гру, створюють багатозарові образи, здатні залучити глядача до переживання конфліктів і внутрішніх боротьби героїв. Використання сучасних режисерських підходів і сценічних рішень, таких як пластика та інтерактивність із глядачем, дозволяє поєднати традиційні драматичні форми з інноваційними театральними практиками.

2.4. Критичний аналіз театральних практик

Театральна практика у Дніпрі, як і в будь-якому сучасному культурному центрі, відображає складну динаміку між традиційними підходами до театру і сучасними тенденціями в сценічному мистецтві. Аналізуючи театральну практику, важливо звернути увагу на кілька ключових аспектів: режисерські інновації, драматургічні рішення, взаємодію з публікою, і, що не менш важливо, критичне сприйняття глядачами та експертами. Театр у Дніпрі ставить перед собою амбітні завдання, зокрема в оновленні репертуару, інтерпретації класики та створенні оригінальних постановок.

Режисерські інновації в театральному процесі є ключовим фактором розвитку сучасного мистецтва. У Дніпровському театрі драми та комедії можна помітити яскраву тенденцію до активного впровадження новітніх режисерських підходів, які відображають пошук нових форм вираження емоцій та змісту творів. Ці підходи стають особливо актуальними в умовах сучасного культурного контексту, де глядач очікує більш інтерактивного та експресивного театрального досвіду. Театр прагне відійти від традиційних рамок класичної драматургії та використовувати більш складні й нестандартні режисерські рішення, що дозволяє створити нові шари інтерпретації класичних творів.

У виставі «Лісова пісня» у постановці Валерія Зубчика режисер робить акцент на пластиці та мові тіла як основних засобах вираження. У цьому випадку не лише текст стає основою для розкриття теми вистави, але й невербальні елементи, такі як рухи акторів, взаємодія з простором сцени та динаміка світлових і звукових рішень. Пластичні елементи під керівництвом Олексія Клейменова використовуються для створення метафоричних образів, що підсилюють емоційний зміст твору. Наприклад, у сценах взаємодії між персонажами пластика візуалізує глибинні почуття, які не завжди можливо передати через діалог. Таким чином, вистава стає багатошаровою,

дозволяючи глядачам пережити більш глибокий і насичений емоційний досвід [59].

Сучасна хореографія в «Лісовій пісні» стає не просто додатком до основної драматичної дії, а рівноправним засобом розкриття сюжету. Рухи акторів відображають внутрішній стан персонажів, їхні емоції та боротьбу. Наприклад, через витончені й водночас стрімкі рухи Мавки глядач може відчувати її внутрішню боротьбу між природою і людським світом. Цей контраст у рухах дозволяє глядачу краще зрозуміти складність і багатогранність її образу, підкреслюючи її непокірність і водночас вразливість. Саме через пластику втілюється метафоричний зміст: рухи персонажів передають не лише їхні дії, але й приховані мотиви, що допомагає глядачам зануритися в глибини підсвідомих переживань.

Режисерські інновації також проявляються через використання мінімалістичних сценічних декорацій та інтерактивних елементів. У цій постановці важливим компонентом є світлові та звукові ефекти, що створюють відповідну атмосферу і підсилюють емоційний вплив на глядачів. Світлові акценти іграють вирішальну роль у побудові простору сцени, дозволяючи виділити ключові моменти вистави та зосередити увагу на важливих драматичних поворотах. У деяких сценах, наприклад, коли на сцені з'являються міфічні персонажі, світлові ефекти стають способом підкреслити їхню фантастичну природу, створюючи містичну і навіть таємничу атмосферу [49].

Такий підхід дозволяє глядачам не тільки сприймати сюжет, а й інтегруватися в нього, відчувати себе частиною подій, що розгортаються на сцені. Використання проєкцій і сучасних технологій надає виставі динамізму і візуальної привабливості, що дозволяє одночасно зберігати вірність класичним мотивам і адаптувати їх до вимог сучасного театального мистецтва.

Не менш важливим прикладом режисерських інновацій є постановка «Кайдашева сім'я» у Дніпровському національному академічному

українському музично-драматичному театрі ім. Т. Г. Шевченка. У цьому випадку режисер Лідія Кушкова використовує унікальний підхід до класичного матеріалу, підкреслюючи його актуальність для сучасної аудиторії. Важливим аспектом цієї постановки є перегляд традиційних образів української культури через призму сучасних проблем. Конфлікти, що розгортаються між персонажами, набувають нового забарвлення завдяки складній акторській грі та сміливим режисерським рішенням. Гра акторів у цій виставі підсилюється за рахунок використання символічних елементів та взаємодії з простором сцени [48].

Один із найбільш значущих аспектів сучасної театральної практики – це робота з класичною драматургією. Класичні твори, що становлять культурну спадщину, продовжують відігравати важливу роль у репертуарах сучасних театрів, проте їхнє трактування постійно оновлюється і адаптується до актуальних соціальних і культурних контекстів. Дніпровські театри, зокрема Національний академічний український музично-драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка, послідовно звертаються до українських класичних творів, таких як п'єси Івана Котляревського, Івана Нечуя-Левицького, Тараса Шевченка та інших. Але що робить ці постановки особливими, так це те, що сучасні режисери прагнуть надати класичним сюжетам нові акценти, часто орієнтуючись на сьогоденні проблеми та виклики, з якими стикається суспільство [97].

У постановці «Кайдашева сім'я», режисерка Лідія Кушкова зосереджує увагу не тільки на традиційній темі родинних конфліктів між батьками, синами, невістками та свекрухами, але й робить акцент на ширших соціальних протиріччях. У сучасній інтерпретації вистава перестає бути лише відображенням окремих особистих взаємодій, перетворюючись на своєрідне дзеркало для відображення глобальних соціальних та економічних розбіжностей, які залишаються актуальними й у сучасній Україні. Підкреслюючи психологічну напруженість між персонажами, режисерка Кушкова звертається до конфліктів поколінь, соціальної нерівності та

ціннісного розриву між традиціями і сучасністю. У цьому контексті «Кайдашева сім'я» стає алегорією для ширших українських реалій, де боротьба за спадщину, майно та владу в родині відображає глибокі соціальні процеси [Додаток В].

Важливим елементом у такій інтерпретації є також сценічні рішення. Для того, щоб підкреслити соціальні й культурні конфлікти, Кушкова використовує сучасну сценографію, де традиційні сільські декорації, на перший погляд, залишаються класичними, але за допомогою світла і звукових ефектів акцентуються символічні елементи. Наприклад, світлові акценти допомагають виділити ключові моменти внутрішньої напруги між персонажами. Це дозволяє глядачу побачити та відчувати невидимі сили, що діють на персонажів, як соціальні та культурні норми впливають на їхню поведінку та прийняття рішень. Така сценографія дозволяє вивести на перший план загальнолюдські теми, роблячи класичну драму ще більш резонансною для сучасного глядача.

Ще один приклад успішної роботи з класикою можна побачити у виставі «Наталка Полтавка». Цей твір давно є символом української національної драматургії та зберігає свою актуальність і в сьогоденному театрі. У постановці Лідії Кушкової увага концентрується на боротьбі головної героїні за своє щастя, її рішучості відстоювати власні права та свободу вибору в умовах соціального тиску. Наталка, постаючи перед глядачами як сильний, вольовий персонаж, уособлює сучасну українську жінку, яка бореться за свої права й гідність, і цей акцент робить виставу надзвичайно актуальною. Через образ Наталки режисерка транслює думки про важливість незалежності, особистого вибору та емансипації, що робить постановку актуальною і для сучасної аудиторії [69].

Однак роль класики у сучасному театрі не обмежується лише переглядом персонажів чи їхніх мотивів. Режисери активно використовують модерні підходи до сценографії та роботи з акторами, щоб підкреслити універсальні цінності класичних творів. У виставі «Наталка Полтавка»

режисер застосовує мінімалістичні декорації, що дозволяє зосередити увагу глядача на емоційній грі акторів і на моральних дилемах, які постають перед героями. Це сприяє глибшому проникненню в тему кохання, вірності та особистої свободи, які залишаються вічними темами в драматургії [Додаток Г].

Інтерпретації класичних творів у Дніпровських театрах також включають експерименти з формами та жанрами. Використання елементів сучасної хореографії, музичних і світлових рішень дозволяє театральним постановкам бути більш інтерактивними й емоційно насиченими. Таким чином, режисери прагнуть не тільки оновити класичний репертуар, але й зробити його ближчим для сучасної аудиторії, яка очікує нових вражень від знайомих сюжетів. У цій взаємодії між класикою та сучасністю виникають нові сенси та інтерпретації, що дозволяють театру залишатися динамічним і живим мистецтвом.

Акторська майстерність у театрах Дніпра відзначається різноманітністю підходів і технік, які актори використовують для створення своїх образів. Це є поєднанням традиційних технік, спрямованих на глибоке перевтілення, і сучасних методів, що включають роботу з тілом, голосом та психофізичними станами. Такий широкий спектр підходів дозволяє акторам створювати багатогранні, емоційно насичені образи, які по-різному впливають на сприйняття глядача.

Наприклад, у вище згаданій виставі «Наталка Полтавка» актори демонструють виняткову майстерність у відтворенні національних і культурних особливостей персонажів. Це проявляється у вмінні передавати характерні риси української ментальності через інтонацію, міміку, жести та пластичні рухи. Акторська гра у цій виставі є не просто відтворенням сценічних реплік, а глибоким зануренням у внутрішній світ персонажів. Так, виконавиця ролі Наталки майстерно передає боротьбу між любов'ю до Петра і соціальним тиском з боку матері, що вимагає одружитися з Возним. Її гра

поєднує в собі м'якість і рішучість, що робить персонаж одночасно тендітним і сильним, здатним до самостійних рішень і боротьби за власне щастя [69].

Особливу увагу заслуговує те, як актори поєднують комічні та трагічні елементи у своїх виступах. У цій виставі комедія йде пліч-о-пліч із драматичними моментами, що підкреслює багатшаровість ситуацій і конфліктів. Наприклад, персонаж Возного, зіграному заслуженим артистом України Володимиром Бережницьким, вдалося гармонійно поєднати гротеск із трагічними нотками його невдалих спроб завоювати серце Наталки. Така майстерність дозволяє актору залишатися на межі комічного і драматичного, що особливо вражає глядачів. Вони одночасно сміються над його незграбністю і співчують його емоційній вразливості [69].

Крім того, важливим елементом критичного аналізу є робота з голосом і мовленням. У дніпровських театрах актори особливо ретельно ставляться до дикції, інтонації та темпу мовлення, що дозволяє їм передавати не лише емоції персонажів, але й тонкощі їхніх думок і внутрішніх конфліктів. У «Наталці Полтавці» чітка артикуляція та майстерне використання української мови додає виставі особливої автентичності. Мелодійність і багатство української мови дозволяють акторам тонко передавати внутрішній світ персонажів, підкреслюючи їхні настрої і переживання. Петро, у виконанні Максима Кузнецова, використовує м'які інтонації, коли говорить про любов, і водночас його голос стає більш впевненим і твердим, коли мова заходить про боротьбу за Наталку.

Окрім мовних аспектів, актори також активно використовують свій фізичний потенціал для передачі внутрішнього світу своїх персонажів. У багатьох виставах сучасні режисери надають велику увагу пластиці акторів. Це можна простежити у виставах з більш абстрактними, метафоричними сценічними рішеннями, де важлива не лише репліка, а й рух, жест, постава, що стають засобами невербального спілкування з глядачем. Наприклад, у виставі «Лісова пісня», актори через танець і пластику передають природу

персонажів, їхні почуття і внутрішні зміни, використовуючи тіло як інструмент для вираження емоцій [59].

Робота з тілом і голосом стає важливим аспектом сучасної акторської гри, адже дозволяє створювати більш цілісні й глибокі образи. Такий підхід особливо помітний у виставах, де значне місце відводиться фізичній взаємодії між персонажами або коли емоційний стан персонажа важливо передати через рух. Це дає глядачам можливість відчувати атмосферу сцени, побачити більш комплексний емоційний контекст вистави і глибше проникнути у внутрішній світ героїв.

Взаємодія з публікою є одним із ключових аспектів сучасного театрального процесу, особливо в контексті постійних змін у культурних і соціальних реаліях. Сучасні театри шукають нові способи комунікації з глядачем, адже традиційна схема «сцена – глядач» часто вже не відповідає запитам аудиторії. У цьому контексті театри Дніпра демонструють низку інноваційних підходів, які ставлять акцент на безпосередній участі публіки у процесі вистави, перетворюючи глядачів з пасивних спостерігачів на активних учасників театральної дії.

Однією з найбільш вдалих спроб залучити глядачів до процесу створення театральних вистав є формат «Автограф», започаткований Дніпровським академічним театром драми та комедії (ДРАМіКОМ). Цей формат передбачає не лише показ вистав, але й можливість для публіки поспілкуватися з акторами, режисерами, драматургами після завершення вистави. Така інтерактивність дозволяє глядачам глибше зануритися у творчу атмосферу театру, зрозуміти внутрішню кухню сценічного мистецтва, що особливо важливо для сучасного глядача, який прагне більше ніж просто спостерігати за виставою з боку [31].

Формат «Автограф» є своєрідним простором для обговорення, де глядачі можуть отримати відповіді на свої питання, а також поділитися враженнями, що розширює межі традиційної театральної вистави. Така взаємодія підвищує рівень залученості публіки, роблячи її частиною

театрального процесу. Це також створює відчуття спільності між акторами та глядачами, оскільки процес створення вистави стає більш відкритим, що сприяє глибшому емоційному залученню публіки. Подібні формати стають популярними у сучасних театральних практиках, оскільки вони дозволяють не лише показати результат творчої роботи, але й розкрити сам процес творення мистецтва [31].

Окрім формату «Автограф», деякі театри Дніпра також впроваджують інтерактивні вистави, де глядачі можуть безпосередньо впливати на хід подій. Це відходить від класичної моделі, де дія на сцені відбувається незалежно від реакцій публіки. У таких виставах акторам часто доводиться адаптувати свої дії та репліки під реакції залу, що вимагає від них високого рівня імпровізаційної майстерності. Інтерактивний формат сприяє глибшому залученню глядачів у події, що розгортаються на сцені, і створює атмосферу безпосередньої причетності до дії.

Ці інновації у взаємодії з публікою сприяють не тільки розширенню театрального досвіду, але й впливають на критичне сприйняття вистав. Коли глядач відчуває себе частиною процесу, його сприйняття подій на сцені стає більш особистим і глибоким. Водночас, відкритість театрального процесу через діалог з аудиторією допомагає формувати більш об'єктивне розуміння та оцінку творчих рішень режисера, акторів і всієї постановчої групи. Таким чином, критичне сприйняття вистав стає не просто пасивним спостереженням за кінцевим продуктом, а активною взаємодією, в якій глядач має можливість глибше аналізувати, ставити питання і брати участь у художньому обговоренні.

Такий підхід не лише сприяє підвищенню рівня театральної культури серед глядачів, але й стимулює розвиток театру як інституції. Театри, що відкриті до діалогу, мають можливість отримувати безпосередні відгуки від своєї аудиторії, що дозволяє їм адаптувати свої підходи і бути більш гнучкими у відповідь на сучасні культурні виклики. Взаємодія з публікою

таким чином стає важливим інструментом як у розвитку театрального мистецтва, так і в його сприйнятті глядачами.

Театральна практика в Дніпрі є яскравим прикладом того, як сучасні театри знаходять баланс між збереженням культурної спадщини та впровадженням новаторських підходів. Використання режисерських інновацій, таких як застосування пластики та хореографії для метафоричної передачі емоцій, дозволяє глибше розкривати внутрішні конфлікти персонажів і збагачувати театральні вистави новими формами художнього вираження. Сміливі сценічні рішення, наприклад, експерименти з сучасними технологіями та інтерактивними елементами, відкривають нові можливості для творчого самовираження і підвищують залученість глядачів.

Окрім того, театри Дніпра активно звертаються до класичної драматургії, переосмислюючи її в світлі сучасних реалій. Такий підхід дозволяє не лише підтримувати інтерес до класики, але й створювати актуальні паралелі з сучасними соціальними та культурними питаннями. Вистави на зразок «Кайдашева сім'я» чи «Наталка Полтавка» стають не просто відтворенням класичних творів, а своєрідним діалогом між минулим і сьогоденням, де класика отримує нові значення й інтерпретації.

Театральні колективи Дніпра демонструють високу адаптивність до викликів сучасного культурного середовища. Їхня здатність поєднувати інновації з повагою до традицій, створювати нові форми взаємодії з публікою і переосмислювати класику дозволяє театрам залишатися не тільки важливим культурним інститутом, але й активним учасником сучасних мистецьких процесів.

Висновки до II розділу

У другому розділі дослідження були проаналізовані основні аспекти театральної практики в місті Дніпро, включаючи діяльність театральних колективів, режисерські та драматургічні підходи, акторську майстерність і критичні оцінки вистав. Театральні колективи Дніпра показують високий рівень професіоналізму та творчого підходу до постановок, кожен колектив має свою унікальну мистецьку стратегію, що відображає як національні традиції, так і новаторські підходи до театального мистецтва. Театральні студії активно сприяють розвитку молодих талантів, які згодом стають частиною професійних труп.

Режисерська та драматургічна практика в театрах Дніпра демонструє різноманітність підходів до постановок. У театрах міста активно використовуються як класичні, так і сучасні режисерські рішення, що дозволяє створювати вистави з багат шаровим змістом. Інноваційні методи, такі як пластика і використання тіла для передачі емоцій, стали важливою частиною сучасних вистав. Драматургія також показує гармонійне поєднання традицій і сучасності, з особливим акцентом на переосмисленні класики через призму сучасних контекстів.

Аналіз акторської майстерності свідчить про високий рівень технічної підготовки акторів. Акторська гра характеризується здатністю до глибокого перевтілення, майстерністю в роботі з голосом, тілом і пластикою. Важливою рисою є здатність поєднувати комічне та трагічне, що створює багат шарові образи і дозволяє глядачам глибше співпереживати героям та їхнім конфліктам.

Критичний аналіз театральної практики вказує на тенденції до впровадження інтерактивних форматів, які дозволяють глядачам активно взаємодіяти з акторами і творцями вистав. Наприклад, формат «Автограф», започаткований ДРАМіКОМ, став успішною спробою залучити глядача до

процесу створення вистав, що сприяє більш глибокій комунікації між театром і публікою.

Таким чином, театральна практика в Дніпрі демонструє динамічний розвиток, поєднуючи традиції і новаторство. Театри міста активно впроваджують сучасні методи постановки, працюючи з класичною і сучасною драматургією, що робить театральне мистецтво актуальним та привабливим для сучасного глядача.

РОЗДІЛ III

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТЕАТРАЛЬНОГО ЖИТТЯ ДНІПРА

3.1. Проблеми та виклики, які стоять перед сучасними театрами

Сучасний український театр, як і будь-яка сфера культури, стикається з численними проблемами та викликами, зокрема в умовах нинішньої війни. Військовий стан, часті обстріли і загроза безпеці для цивільних стали центральними викликами для театральної діяльності в Україні, і Дніпро як одне з міст, що зазнають систематичних атак, відчуває ці проблеми особливо гостро. Війна значно ускладнює функціонування театральних установ, перериває роботу, обмежує можливість проведення репетицій, вистав і навіть руйнує інфраструктуру. Проте театри знаходять способи адаптації до нових реалій, що вимагає переосмислення їхньої ролі та діяльності.

Один з найважливіших викликів, який стоїть перед театрами під час війни, — це забезпечення безпеки акторів та глядачів. Часті обстріли, зокрема у Дніпрі, створюють постійну загрозу для життя та здоров'я тих, хто бере участь у театральних виставах, а також для глядачів, які приходять на перегляди. Через це театри вимушені обмежувати або скасовувати заплановані заходи, що суттєво впливає на їхню роботу та плани.

У відповідь на ці небезпеки багато театральних закладів шукають альтернативні методи проведення вистав — деякі переносять події в укриття, деякі обирають менші аудиторії, щоб оперативно евакуювати людей у разі небезпеки. Часто вистави проводяться у скороченому форматі або переносяться на інші дати через сигнали повітряної тривоги чи інші загрози.

Театри, однак, не здаються і прагнуть зберегти свою діяльність, оскільки культура та мистецтво мають важливу роль у підтримці психологічної стійкості населення під час кризових періодів. Такі заходи стають не лише способом відволікти людей від жахів війни, але й слугують осередками надії та солідарності у цей складний час. Вони нагадують про

важливість людяності та збереження культурної спадщини, навіть у найбільш небезпечних умовах.

Війна також спричиняє значні фінансові труднощі для театрів, які стикаються з різким зниженням доходів та відсутністю стабільного фінансування. Військові дії не лише погіршують економічну ситуацію в країні загалом, але й обмежують кількість глядачів, які можуть дозволити собі відвідувати театри. Це відбувається через постійні небезпеки та страх за власне життя, а також через загальне зниження купівельної спроможності населення.

Театральні установи, які раніше значною мірою покладалися на продаж квитків, тепер змушені шукати нові джерела доходів або суттєво скорочувати свої витрати. Державне фінансування, на яке сподіваються більшість театрів, також зазнає значних скорочень, оскільки пріоритети уряду переважно зосереджені на обороні та допомозі армії.

У результаті театри стикаються з проблемою фінансової життєздатності, оскільки зменшення кількості вистав та відвідуваності, страх глядачів і невизначеність щодо майбутнього роблять підтримку театральної діяльності надзвичайно складним завданням. Водночас скорочення фінансування на культуру загрожує довгостроковому розвитку театральної сфери, що вимагає швидкої адаптації до нових економічних реалій та пошуку альтернативних моделей фінансування, включно із залученням меценатів та міжнародної підтримки.

Фінансові проблеми, які виникли у театральній сфері, стали одним із найважливіших викликів для сучасних театрів, особливо в умовах війни. Через економічну кризу, викликану військовими діями, театри стикаються з браком державного фінансування, а також зменшенням підтримки від приватних інвесторів та спонсорів, які тепер спрямовують ресурси на інші пріоритетні сфери, пов'язані з гуманітарною допомогою чи відновленням інфраструктури. Це безпосередньо впливає на всі аспекти діяльності театральних установ: від найпростіших логістичних потреб, таких як

утримання приміщень і закупівля матеріалів, до організації прем'єр та залучення відомих митців.

Втрата фінансової підтримки змушує театри скорочувати кількість нових постановок, а також обмежувати кількість акторів, технічного персоналу та адміністрації, що беруть участь у підготовці вистав. Часто театри змушені йти на компроміси у сценографії та костюмах, що, безперечно, впливає на якість постановок і враження глядачів. Відсутність можливості вільно експериментувати або ставити нові масштабні проекти обмежує театри в реалізації творчих амбіцій і нових ідей, що значно знижує їхню культурну та естетичну цінність для суспільства.

Також проблемою є те, що багато театрів, особливо ті, що раніше орієнтувалися на комерційні вистави, тепер втрачають значну частину доходу від продажу квитків, оскільки люди обмежують свої витрати на розваги в умовах кризи. Така ситуація впливає і на загальну доступність театрального мистецтва: навіть при зниженні цін на квитки не кожен глядач може дозволити собі відвідати театр.

Водночас брак коштів заважає інвестувати в новітні технології, які стали важливими в умовах вимушеної дистанційної діяльності. Оскільки театри не завжди мають фінансові ресурси на розвиток онлайн-платформ, закупівлю необхідної техніки чи навчання персоналу, впровадження нових форматів залишається для багатьох з них недоступним. В результаті, театри ризикують втратити конкурентоспроможність на тлі тих, хто швидше адаптується до нових умов.

Ще однією значною проблемою є психологічний стан як глядачів, так і самих акторів. Військові дії, руйнування та втрата близьких накладають великий емоційний тягар, який відчувають усі, хто залучений до театрального процесу. Для акторів це означає, що виступати на сцені під час кризи стає складніше як фізично, так і морально. Постійна тривога, загроза життю та стрес через втрати впливають на їхню здатність перевтілюватися в ролі та передавати емоції персонажів. Такий стан вимагає від них більшої

внутрішньої сили та емоційної стійкості, щоб продовжувати працювати в умовах, коли реальність здається трагічнішою за театральні сюжети.

Водночас глядачі також стикаються з емоційним виснаженням через війну. Багато з них приходять до театру не лише для розваги, але й у пошуках підтримки та розради. У відповідь на ці запити театри змушені адаптувати свої репертуари, включаючи до них вистави, що відображають поточні події та біль, який переживає суспільство. Сучасний український театр, зокрема у Дніпрі, звертається до тематики війни та суспільної травми, відображаючи у своїх постановках не лише фізичне знищення, але й глибокі психологічні рани.

Такі вистави часто мають катарсичний ефект, дозволяючи глядачам не лише відчувати емоційне полегшення, але й знайти розуміння своїх власних переживань у ширшому контексті. Театральні постановки, що присвячені війні, стають важливим інструментом для осмислення суспільних і політичних змін, що відбуваються навколо, та для пошуку шляхів зцілення як окремих особистостей, так і цілої нації.

Сучасна театральна практика в Україні також зіткнулася з викликом технологічної адаптації, що стає особливо актуальним у контексті війни та пов'язаних із нею загроз для традиційної театральної діяльності. Театри, які раніше функціонували виключно в межах фізичного простору, змушені переосмислювати свої підходи до взаємодії з глядачем. Одним із найважливіших напрямів стала інтеграція цифрових технологій, що дозволяє театрам зберігати зв'язок з аудиторією навіть за умов обмежених можливостей для живих виступів. Розвиток онлайн-платформ став відповіддю на виклики часу, надавши можливість театрам транслювати вистави через інтернет і досягати значно ширшої аудиторії, включаючи тих, хто не може фізично бути присутнім через війну, евакуацію або інші причини.

Онлайн-трансляції вистав дозволяють глядачам з різних куточків України, а також з-за кордону, не тільки підтримувати зв'язок із рідною культурою, але й відчувати себе частиною національного театального життя.

Цей формат надає гнучкість як театрам, так і глядачам, дозволяючи переглядати вистави в зручний час і в безпечних умовах. Однак, така трансформація вимагає значних інвестицій у технічне забезпечення: сучасне обладнання для зйомки та трансляцій, спеціалізовані платформи для показу, а також підготовка персоналу, здатного працювати з новітніми технологіями. Більше того, театрам необхідно адаптувати свої вистави до специфіки онлайн-формату, зокрема враховувати зміни у сприйнятті глядачем через екран і переосмислювати сценографію, щоб вона була ефективною не лише на сцені, але й в цифровому просторі.

Крім того, інтерактивні формати, які активно розвиваються в онлайн-середовищі, відкривають нові горизонти для театрального мистецтва. Такі інновації як онлайн-чати під час вистави, голосування за розвиток подій, можливість поставити питання акторам після виступу або ж брати участь у спеціальних театральних майстер-класах у режимі реального часу дозволяють глядачам відчувати себе активними учасниками театрального процесу. Це, у свою чергу, створює новий рівень залученості та емоційної взаємодії між акторами і публікою, руйнуючи традиційні межі театру. Таким чином, театри не просто виживають у нових умовах, але й відкривають для себе нові можливості, де технології стають невід'ємною частиною сучасної театральної практики.

Незважаючи на всі ці виклики, сучасний український театр продовжує функціонувати і шукати нові способи адаптації до складних умов. Театри Дніпра є яскравим прикладом стійкості, творчого підходу та незламності мистецького духу. В умовах постійних обстрілів, економічних труднощів та ризиків для життя акторів і глядачів, театри продовжують свою діяльність, демонструючи глибоку відданість мистецтву. Використання новітніх режисерських підходів, таких як інтеграція сучасних технологій і нових форм сценічного вираження, дозволяє театрам залишатися актуальними та цікавими для глядачів навіть у часи соціальних потрясінь.

Робота з темами, які є близькими і болючими для аудиторії, також відіграє важливу роль у збереженні культурної та емоційної зв'язності суспільства. Вистави, що торкаються тем війни, втрат, боротьби та національної ідентичності, дозволяють глядачам переживати глибокі емоційні катарсиси, що стають частиною процесу колективної травматерапії. Водночас, ці вистави пропонують простір для осмислення сучасних подій та підтримки національного духу.

Пошук альтернативних шляхів взаємодії з публікою, зокрема через використання онлайн-платформ, інтерактивних форматів та відкритих обговорень після вистав, також демонструє гнучкість українського театру. В умовах, коли фізична присутність глядачів у театрі стає небезпечною або неможливою, такі методи дозволяють зберегти зв'язок між театром і його аудиторією. Театри перетворюють кризу на можливість переосмислення ролі мистецтва в суспільстві, демонструючи, що навіть у найскладніші часи театр залишається важливим джерелом духовної підтримки та естетичного збагачення.

Таким чином, український театр продовжує свій розвиток у нових умовах, знаходячи інноваційні шляхи до взаємодії з публікою, збереження традицій та водночас їх переосмислення через сучасні підходи.

3.2. Перспективи вдосконалення театральної діяльності в місті

Перспективи вдосконалення театральної діяльності в місті Дніпро мають багатообіцяючий потенціал, незважаючи на виклики, з якими стикається культура в умовах сучасної України. Одним із головних напрямів розвитку є поглиблена інтеграція новітніх технологій у театральне мистецтво. У цифрову епоху технологічні інновації стають важливим інструментом для розширення можливостей театру та його адаптації до сучасних реалій. Театри Дніпра вже успішно використовують онлайн-платформи та інші цифрові рішення для трансляції вистав та проведення інтерактивних проєктів, що

дозволяє досягти ширшої аудиторії, включаючи тих, хто не може відвідати театри фізично через обмеження війни чи географічні бар'єри.

Подальший розвиток цього напрямку відкриває нові горизонти для експериментів у режисурі та сценографії. Вдосконалення онлайн-трансляцій вистав із високою якістю зображення і звуку допоможе створити відчуття присутності для глядачів, навіть якщо вони спостерігають за дійством на відстані. Це також дозволить привнести до постановок елементи інтерактивності, зокрема взаємодію з глядачем через інтерактивні опитування, коментарі під час вистави, або ж варіативні фінали, які можуть залежати від вибору аудиторії. Крім того, створення мультимедійних постановок, що поєднують віртуальну реальність, 3D-анімацію, доповнену реальність, дозволить режисерам експериментувати з новими формами художнього вираження, де фізичний простір сцени стає лише одним з елементів загальної постановки.

Інтеграція цифрових інструментів також може сприяти більшій інклюзивності театру. Люди з обмеженими фізичними можливостями, або ті, хто проживає у віддалених регіонах, отримають змогу брати участь у культурному житті міста через віртуальні платформи, що забезпечує театральним мистецтвом ширший доступ. Це може стати ключовим фактором збереження і розвитку глядацької аудиторії, зокрема у складних умовах військових дій та економічних криз.

Однак, впровадження технологій потребує значних інвестицій у технічне забезпечення, навчання акторів і технічного персоналу для роботи в нових умовах, а також оновлення інфраструктури театрів. Попри ці виклики, технологічна адаптація стає важливим напрямом, який допоможе театрам Дніпра зберегти актуальність, залучити нову аудиторію та продовжити традиції сценічного мистецтва у сучасному контексті.

Ще однією важливою перспективою є зміцнення міжнародних зв'язків та обмін культурним досвідом з іншими країнами. Театри Дніпра вже мають певний досвід участі в міжнародних фестивалях і співпраці з іноземними

митцями, але на цьому потенціал не вичерпано. Розширення міжнародних партнерств, участь у глобальних культурних програмах і створення спільних театральних проєктів з митцями з різних країн можуть істотно підвищити не тільки якість локальних постановок, а й допомогти українському театральному мистецтву вийти на новий рівень. Це стане важливою платформою для українських режисерів, акторів, драматургів, які матимуть можливість не лише вдосконалювати свою майстерність, але й інтегруватися в глобальні театральні процеси.

Міжнародні обміни також дозволяють акторам і режисерам навчатися новітніх методик, які застосовуються на світовій сцені, адаптувати інноваційні підходи до українського контексту, а також відкривати для себе нові драматургічні перспективи. Наприклад, співпраця з європейськими театрами, що мають багаторічний досвід у сфері експериментального театру або сучасної драми, може значно збагатити українські театральні постановки новими формами вираження, сценографічними рішеннями та акторськими техніками.

Водночас міжнародне партнерство надає можливості для популяризації української драматургії та культурної спадщини. Театральні колективи Дніпра можуть не лише навчатися, але й пропонувати свої унікальні інтерпретації світової класики та українських творів на міжнародній сцені. Таким чином, участь у фестивалях та програмах обміну сприяє двосторонньому процесу, де українське театральне мистецтво збагачується досвідом світових майстрів, а водночас популяризує національні традиції та сучасні досягнення серед глобальної аудиторії.

Не менш важливим є залучення до міжнародних грантових програм і фондів, які можуть фінансувати спільні проєкти або культурні обміни. Це допоможе українським театрам не лише подолати фінансові труднощі, з якими вони часто стикаються, а й відкрити нові горизонти для розвитку.

З огляду на важливість театру для суспільства, перспективи його розвитку мають охоплювати посилення взаємодії з місцевими громадами та

різноманітними аудиторіями. Важливим напрямком є створення та підтримка освітніх програм, які можуть стати містком між театром і молоддю. Організація театральних майстер-класів, воркшопів та тематичних навчальних програм дозволить не лише виховувати нове покоління акторів, режисерів та драматургів, а й активніше залучати молодь до театрального процесу. Це сприятиме виявленню місцевих талантів та формуванню молодіжних театральних колективів, що розширить театральну аудиторію та поглибить інтерес до мистецтва серед молодих людей.

Зокрема, театральні школи та курси можуть стати плацдармом для розвитку нових форм мистецького вираження. Молодь, яка буде виховуватися на таких програмах, матиме можливість привнести у театральне мистецтво нові ідеї, сучасні форми і стилі, що підніме театр на новий рівень. Це допоможе зберегти актуальність театру як культурного феномена та залучити до нього покоління, яке росте в умовах цифрової епохи і зміни культурних парадигм.

Окремою перспективою є фокус на інклюзивність у театральній діяльності. Залучення людей з різними можливостями, зокрема з фізичними чи інтелектуальними особливостями, дозволить театру зробити більш відкритим і доступним для всіх верств населення. Це може бути реалізовано через спеціальні інклюзивні проекти або адаптації вже існуючих постановок під аудиторії з особливими потребами, наприклад, створення вистав з субтитрами для людей з вадами слуху, або забезпечення доступу до сцен і залів для людей з обмеженою мобільністю.

Театр також має величезний потенціал для соціальних проектів, які можуть залучати громади до активної участі в мистецькому процесі. Це можуть бути вистави, що акцентують на соціальних проблемах, таких як рівність прав, екологія, війна та мир, а також вистави, які інтегрують місцеву культуру та традиції. Такі проекти допоможуть глядачам не тільки спостерігати за мистецтвом, а й ставати його частиною, що підсилить емоційний та соціальний вплив театру на аудиторію.

Крім того, взаємодія з місцевими громадами може бути збагачена через організацію виїзних вистав у віддалених районах міста чи області, що дозволить охопити аудиторію, яка не має змоги відвідувати театр. Це стане не лише можливістю для популяризації мистецтва, але й способом активного залучення місцевих мешканців до культурних процесів.

Окрім цього, вдосконалення театральної інфраструктури та модернізація технічного забезпечення є критично важливими для підвищення загальної якості постановок. Театри в Дніпрі, як і в інших містах України, зіштовхуються з проблемами застарілого технічного обладнання, недостатньої кількості сучасних світлових та звукових систем, а також необхідності покращення умов для роботи художників, декораторів і технічних спеціалістів. Оновлення театального обладнання дозволить розширити творчі можливості режисерів та акторів, а також забезпечити нові рівні інтерактивності для глядачів. Наприклад, сучасні світлові технології можуть створювати більш ефектні та складні сценічні рішення, які надають глядачам можливість глибше занурюватися в атмосферу вистави.

Залучення інвестицій для ремонту будівель театрів та оновлення сценічної техніки дозволить значно підвищити комфорт як для акторів і технічного персоналу, так і для відвідувачів. Сучасна сцена повинна бути не лише місцем для театральних дій, але й забезпечувати відповідні технічні умови для створення складних багаторівневих постановок. Наприклад, використання новітніх механізмів для зміни декорацій, сучасних звукових систем для глибшого і реалістичнішого звучання та відеопроєкцій для створення додаткових візуальних ефектів допоможуть вивести вистави на якісно новий рівень.

Окрім інфраструктурних покращень, варто звернути увагу на підготовку та навчання технічних спеціалістів, які працюють за сценою. Театральний успіх часто залежить не лише від майстерності акторів чи режисерів, але й від злагодженої роботи технічного персоналу. Ремонт театральних приміщень, удосконалення систем освітлення, закупівля

високоякісних акустичних систем, а також регулярні тренінги для технічного персоналу допоможуть підвищити рівень технічного забезпечення вистав, що у свою чергу дозволить забезпечити більш якісний результат для глядача.

Особливу увагу слід приділити розвитку сучасної сценографії, яка також вимагає фінансових та технологічних ресурсів. Місцеві театри, співпрацюючи з художниками, дизайнерами та декораторами, можуть створювати унікальні візуальні концепції, що відповідають світовим стандартам сценічного мистецтва. Удосконалення технічної інфраструктури відкриє нові горизонти для творчих експериментів у театральному просторі, дозволить використовувати складніші декорації, динамічні сценічні рішення, а також включати сучасні мультимедійні технології.

Удосконалення театральної інфраструктури та технічного забезпечення є важливим кроком для збереження та розвитку культурного життя міста. Це не тільки покращить умови для працівників театру, але й значно підвищить рівень задоволення глядачів та допоможе театрам залучити нову аудиторію.

Зважаючи на соціальні та політичні виклики в Україні, театр стає не просто засобом розваги, але й потужною платформою для громадської свідомості та діалогу. У контексті сучасних суспільних реалій, особливо під час війни та кризових моментів, театральна сцена здатна ставати місцем, де суспільні проблеми та глибокі переживання нації знаходять відображення через художні засоби. Постановки, які торкаються питань війни, національної ідентичності, прав людини та демократії, надають можливість глядачам відчувати та переосмислити ті виклики, з якими стикається суспільство.

Театр, як місце зустрічі різних точок зору, може стимулювати глибокі суспільні дискусії. Наприклад, вистави, що розповідають про реальні події на фронті, військові конфлікти чи питання переселенців, дозволяють глядачам побачити життя крізь призму людських переживань, страхів і надій. Це не просто відображення війни, а глибокий аналіз того, як ці події впливають на долі людей. У таких виставах театр виступає не лише як художній простір,

але як інструмент, що здатен формувати суспільну думку та викликати глибокі емоційні та інтелектуальні рефлексії.

Крім того, театр в Україні відіграє особливу роль у контексті підтримки національної ідентичності та культурного відродження. Під час кризових періодів, коли держава зазнає випробувань, театр стає важливим механізмом збереження і трансляції культурних цінностей. Наприклад, сучасні інтерпретації класичних українських творів, таких як «Кайдашева сім'я» або «Наталка Полтавка», у нових соціальних контекстах підкреслюють глибокий зв'язок між минулим і теперішнім, дають змогу переосмислити українську культуру через призму сучасності. Це допомагає глядачам відчувати національну єдність та гордість за свою історію і культурну спадщину.

Театральні вистави також можуть бути важливим інструментом для розуміння демократичних цінностей та громадянських прав. Вистави, які піднімають питання демократії, свободи слова, прав людини та громадської відповідальності, спонукають аудиторію до активного діалогу про ці важливі теми. Таким чином, театр перетворюється на майданчик для обговорення того, як суспільство може розвиватися і відповідати на політичні та соціальні виклики. Це особливо важливо в країнах, де демократія ще розвивається, як в Україні, де такі вистави можуть бути засобом підвищення громадянської активності та самосвідомості.

Отже, театри в Україні, зокрема у місті Дніпро, можуть і повинні відігравати надзвичайно важливу роль у формуванні суспільної свідомості, підтримці національної ідентичності та культурного відродження. Театр стає голосом, що промовляє про виклики сьогодення, і водночас місцем, де суспільство може знайти відповіді на важливі питання, розширювати свої горизонти та шукати нові шляхи вирішення проблем, що стоять перед ним.

3.3. Інновації та їх роль у розвитку театру

Сучасний театр постійно перебуває у процесі трансформації та розвитку, відповідаючи на виклики часу та потреби аудиторії. Інновації, як у технологічному, так і у творчому аспектах, стають основним рушієм цих змін, що забезпечує театру можливість залишатися актуальним, привабливим для публіки та конкурентоздатним на культурній арені. Роль інновацій у розвитку театру складна і багатогранна, оскільки вони впливають на різні аспекти театрального процесу – від постановок і сценографії до взаємодії з аудиторією та організації театральної діяльності.

Однією з найбільш помітних інноваційних тенденцій у сучасному театрі є використання технологій для створення нових форм мистецтва. У наш час, театральні постановки дедалі частіше інтегрують цифрові технології, мультимедіа та елементи віртуальної реальності (VR), що дозволяє режисерам та художникам суттєво розширити можливості традиційної сценографії та акторської гри. Технологічні інновації відкривають нові перспективи для розвитку театру, дозволяючи змішувати мистецтво з інженерією та створювати абсолютно новий рівень сприйняття для глядача.

Один із основних технологічних елементів, який активно використовується в сучасних постановках, — це відеопроєкції та 3D-анімація. Завдяки таким інструментам режисери можуть змінювати сценічний простір у реальному часі, створюючи складні візуальні образи, які стають частиною вистави. Відеопроєкції дозволяють занурити глядача в сценічний світ, у якому межі між реальністю та фантазією розмиваються. Так, у багатьох сучасних постановках використовуються анімовані проєкції, які слугують фоном для дії або навіть взаємодіють із персонажами, розширюючи можливості традиційного театрального простору. Наприклад, у виставі «Frankenstein» Національного театру Великої Британії проєкції створювали динамічний світ, який змінювався відповідно до емоцій героїв, додаючи нові шари до розуміння сюжету.

Ще один приклад — використання доповненої реальності (AR) та віртуальної реальності (VR), які вже починають активно використовуватися у багатьох театральних трупях світу. AR дає можливість накладати віртуальні елементи на реальні сценічні декорації, а VR створює повноцінні віртуальні вистави, де глядачі стають активними учасниками подій. Такі постановки, як «The Under Presents», дозволяють глядачам не просто спостерігати за дією, а й безпосередньо впливати на розвиток сюжету. Глядач, одягнувши VR-шолом, потрапляє у віртуальний простір разом з акторами, що дає абсолютно новий досвід занурення в театральну реальність. Водночас, це відкриває нові можливості для експериментів з просторовими рішеннями, використанням світла та звуку.

Інтерактивні технології також стають важливим аспектом сучасної театральної практики. Вони дозволяють глядачам взаємодіяти з виставою не лише як пасивним спостерігачам, а й як активним учасникам. Інтерактивні елементи, такі як можливість вибору розвитку сюжету чи створення певних сцен за допомогою цифрових інструментів, змінюють класичне уявлення про театральну виставу. В таких випадках глядач стає співтворцем дії, що підвищує емоційне залучення та стимулює нові форми театральної взаємодії.

Ще одним значним кроком вперед є використання звукових інновацій. Багатоканальні звукові системи, що дозволяють занурювати глядача у тривимірний аудіопростір, створюють відчуття присутності та глибше сприйняття дії. Аудіовізуальні спецефекти, які поєднують звук, світло та відео, стають невід'ємною частиною багатьох сучасних постановок, створюючи особливий емоційний ефект.

Проте технологічні інновації не лише покращують візуальні та аудіальні аспекти вистав. Вони також допомагають долати фізичні обмеження, такі як географічна відстань чи неможливість фізичної присутності. Наприклад, трансляція театральних вистав у прямому ефірі або за допомогою записів на цифрових платформах робить театр доступним для ширшої аудиторії. У часи пандемії COVID-19, коли театри багатьох країн

були закриті, онлайн-трансляції стали не лише альтернативою, а й новим способом взаємодії з публікою.

Водночас, впровадження таких інновацій ставить перед театрами нові виклики. Потрібні значні фінансові вкладення для оновлення технічної бази, а також кваліфіковані кадри, здатні працювати з новітніми технологіями.

Сучасні театральні постановки все більше орієнтуються на інноваційні підходи як у режисурі, так і в акторській майстерності. Вони виходять за рамки класичних театральних прийомів, що дозволяє створювати нові, унікальні сценічні форми, які інтегрують емоції, тілесність і взаємодію з публікою на глибшому рівні. Одним із ключових напрямів таких інновацій є використання імпровізації, де акторська гра стає більш динамічною, спонтанною і гнучкою.

Режисери, впроваджуючи інновації, часто експериментують із відкритими сценічними рішеннями, де акторам надається більше свободи для інтерпретації ролей, що дозволяє їм імпровізувати в моменті. Такий підхід змушує акторів виходити за рамки заздалегідь визначених сценаріїв, спираючись на власний емоційний досвід та інтуїцію. Це дозволяє вловити реакцію глядача під час вистави і адаптувати гру відповідно до змін емоційного контексту. Таким чином, вистава стає більш живою та непередбачуваною, а глядачі мають можливість безпосередньо впливати на атмосферу подій.

Значну роль у цих новаторських підходах відіграє тілесність акторів. Сучасний театр часто зосереджується на рухах тіла, використовуючи пластичність як потужний засіб вираження емоцій. Це особливо помітно у так званих пластичних виставах, де акцент робиться на невербальну комунікацію, а мова тіла стає головним засобом передачі змісту. Актори все частіше звертаються до фізичних тренувань, вивчаючи рухи, які допомагають краще передати внутрішній стан персонажів. Це дозволяє створювати на сцені глибокі психологічні образи, де кожен рух стає метафорою певного емоційного стану.

Окрім цього, інноваційний підхід у режисурі часто використовує методи глибинної психології. Режисери все більше зосереджуються на дослідженні внутрішніх процесів персонажів, їхніх емоційних і психологічних станів. Це дає можливість акторам глибше зрозуміти своїх героїв і на сцені передати більш автентичні, природні емоції. Такий підхід сприяє створенню багатшарових персонажів, чий переживання не обмежуються класичними сценарними рамками, а навпаки — постійно розвиваються протягом вистави.

Інновації в акторській грі також пов'язані зі зміною ролі глядача. У багатьох сучасних виставах глядач перестає бути лише пасивним спостерігачем. Натомість він стає активним учасником подій, що розгортаються на сцені. Наприклад, інтерактивні постановки дозволяють глядачам впливати на сюжет, обираючи розвиток подій або навіть взаємодіючи з акторами безпосередньо під час вистави. Це створює новий рівень занурення в театральну дійсність, де гра актора адаптується до реакції публіки, роблячи кожну виставу унікальною.

Інновації у театрі також активно стосуються взаємодії з глядачем, що стає одним із найважливіших елементів сучасного театального процесу. Театри все частіше звертаються до інтерактивних форматів, які залучають аудиторію не лише як пасивних спостерігачів, але й як безпосередніх учасників подій, що відбуваються на сцені. Такий підхід докорінно змінює традиційне сприйняття театру і відкриває нові можливості для глибшого залучення глядачів у театральний процес, створюючи тісніший емоційний зв'язок між акторами та публікою.

Наприклад, формат «Автограф», який успішно впроваджений у Дніпровському академічному театрі драми та комедії (ДРАМіКОМ), надає глядачам унікальну можливість після вистави спілкуватися з акторами та режисерами. Це дає змогу не лише обговорювати зміст та глибину вистави, але й отримати більше інформації про процес її створення, що допомагає глядачам краще розуміти мистецтво театру. Такий підхід дозволяє аудиторії

відчути себе частиною театрального життя, поглиблюючи їхній інтерес до мистецтва та зближуючи з акторами на новому рівні. Це важливий крок у розвитку театру, оскільки сучасний глядач все більше прагне інтерактивної взаємодії, яка виходить за межі звичних переглядів вистав.

Інтерактивні формати сприяють і культурній освіченості, розширюючи діалог між театром і суспільством. Наприклад, у багатьох сучасних постановках режисери часто запрошують публіку брати участь у виборі розвитку подій, що дозволяє глядачам впливати на хід вистави. Це створює унікальний досвід для кожного відвідувача, адже кожна вистава може мати свій індивідуальний розвиток сюжету, що визначається вибором аудиторії. Такі експерименти із сюжетними лініями не лише урізноманітнюють театральний репертуар, але й заохочують глядачів повертатися до театру знову, щоб випробувати нові варіанти розвитку подій.

Ще одним прикладом залучення глядачів є використання мультимедійних технологій і віртуальної реальності. Театри впроваджують у свої вистави цифрові засоби, що дозволяє створювати нові художні виміри та об'єднувати віртуальну та реальну реальність у єдину інтерактивну подію. Це створює відчуття глибшого занурення у виставу, оскільки глядачі можуть безпосередньо взаємодіяти з візуальними ефектами та навіть «переміщатися» у сценічний простір за допомогою технологій. Такий вид театрального досвіду особливо привабливий для молоді аудиторії, яка активно використовує цифрові технології у повсякденному житті.

Крім того, інтерактивні формати не лише привертають увагу молоді, але й формують нову культуру театральної участі, де глядачі стають повноцінними учасниками культурного процесу. Ця форма взаємодії відкриває можливості для зворотного зв'язку, коли театральні діячі можуть безпосередньо отримувати відгуки від публіки та адаптувати свої постановки до її очікувань і запитів. Таким чином, інтерактивність стає важливим інструментом зростання театральної аудиторії та розвитку мистецьких проектів.

Відкриття театрів до нових форм взаємодії із публікою показує, що сучасний театр стає більш гнучким та адаптивним до змін у суспільстві. Інтерактивність сприяє тому, що мистецтво стає ближчим до людей, перетворюючись на простір для діалогу, обміну думками і навіть співтворчості. Такий підхід дозволяє театрам не лише залишатися актуальними, але й активно розвиватися, відповідаючи на виклики часу і задовольняючи потреби сучасного глядача.

Сучасна реальність змусила театральні установи звернути увагу на розвиток онлайн-платформ, що відкрило нові горизонти для театального мистецтва. Особливо це стало актуальним під час пандемії, коли фізична присутність у театрах була неможливою через обмеження. У цей період театри почали активно використовувати цифрові платформи для організації трансляцій вистав, а також для створення оригінальних онлайн-постановок, що не тільки підтримувало їхнє існування, але й дозволило театрам охопити глобальну аудиторію. Це стало першим кроком до значних трансформацій у театральній діяльності.

Важливо підкреслити, що перехід на онлайн-платформи — це не лише тимчасова адаптація до обставин, а серйозний крок у бік інноваційного розвитку. Онлайн-театри дозволяють виходити за межі традиційної аудиторії та розширювати свою присутність на глобальному рівні. Завдяки цьому, вистави стали доступнішими для людей, які з різних причин не можуть відвідувати театри фізично — будь то географічні обмеження, проблеми зі здоров'ям або інші фактори. Такий підхід відкриває нові можливості для розвитку театального мистецтва в умовах цифрової епохи.

Цифрові платформи створюють новий формат взаємодії між акторами і глядачами, що особливо важливо для сучасного театру. Вже зараз є приклади інтерактивних онлайн-постановок, де глядачі можуть впливати на розвиток сюжету, обираючи подальші дії персонажів або навіть безпосередньо взаємодіючи з акторами в реальному часі. Це створює унікальний театральний досвід, який раніше був неможливий у рамках класичної сцени.

Такий формат не лише розширює інструментарій режисерів і акторів, але й відкриває нові шляхи для творчої самореалізації та експериментів у сфері сценічного мистецтва.

Окрім того, цифрові платформи дозволяють театрам експериментувати з мультимедійними засобами та новими технологіями. У поєднанні з візуальними та аудіоефектами, 3D-графікою або навіть технологіями віртуальної реальності, онлайн-вистави можуть перетворитися на справжні мультимедійні перформанси, що кардинально змінює підхід до театрального мистецтва. Завдяки цьому театральні постановки стають більш інтерактивними та візуально вражаючими, що залучає молодшу аудиторію, яка звикла до динамічного контенту в цифровому середовищі.

Інновації в онлайн-театрах також дозволяють вивчати нові підходи до драматургії та режисури. В умовах цифрового театру акценти зміщуються — тепер важливими стають не лише традиційні акторські техніки і сценічне мистецтво, але й здатність працювати з новітніми технологіями, поєднуючи в одному просторі кіно, театр і віртуальні реалії. Це дозволяє театрам експериментувати з новими жанрами та форматами, що розширює межі традиційного сценічного мистецтва і створює абсолютно новий вид театрального досвіду.

Зрештою, впровадження онлайн-театрів і цифрових платформ відкриває нові перспективи для театральної індустрії, дозволяючи театрам залишатися актуальними в сучасних умовах глобалізації та цифровізації. Онлайн-формати вже стали невід'ємною частиною сучасного театру, і їхня роль у майбутньому лише зростатиме, дозволяючи театрам досягати нових творчих висот і створювати нові унікальні види мистецтва, що відповідають викликам часу.

Інновації в театральному менеджменті сьогодні є ключовим фактором для успішного функціонування та розвитку театрів. У сучасних умовах театральні установи активно впроваджують нові методи управління, використовуючи цифрові технології для підвищення ефективності своєї

діяльності. Одним із найважливіших аспектів цих змін є автоматизація процесів та інтеграція з новітніми технологіями для залучення глядачів, організації заходів і забезпечення фінансової стабільності.

Однією з найбільш перспективних інновацій є впровадження систем управління взаємодією з клієнтами (CRM-систем). Такі системи дозволяють театрам аналізувати інтереси та вподобання своєї аудиторії, формувати індивідуальні пропозиції для кожної групи глядачів і краще прогнозувати відвідуваність. Це також допомагає підвищувати лояльність аудиторії, розробляючи програми лояльності та спеціальні пропозиції для постійних відвідувачів. CRM-системи полегшують сегментацію аудиторії, що дозволяє театрам створювати цілеспрямовані маркетингові кампанії, які відповідають інтересам різних груп глядачів.

Ще одним важливим аспектом є використання технологій для покращення процесів продажу квитків. Багато театрів зараз переходять на цифрові платформи, що дозволяють купувати квитки онлайн, бронювати місця та навіть надавати віртуальні квитки для відвідування онлайн-постановок. Це значно полегшує процес покупки для глядачів, робить його швидшим та зручнішим. Водночас, такі системи надають театрам можливість знижувати витрати на організацію традиційних продажів та краще контролювати процеси. Використання електронних квитків також знижує витрати на друк і логістику, що особливо важливо для театрів у період економічних викликів.

Сучасні театри активно використовують соціальні медіа та інші цифрові платформи для просування своїх вистав і взаємодії з глядачами. Facebook, Instagram, TikTok та YouTube стали важливими інструментами для створення інформаційних кампаній, оглядів, трейлерів до вистав, а також для безпосередньої комунікації з аудиторією. Театри можуть використовувати ці платформи для створення відеоконтенту, прямих трансляцій репетицій або розмов з акторами та режисерами, що додає глядачам відчуття близькості до

процесу створення постановки. Такий підхід сприяє формуванню інтерактивного досвіду, що стає новим елементом театральної культури.

Ще один напрям інновацій у театральному менеджменті — це використання великих даних (Big Data) для прогнозування відвідуваності та планування репертуару. Аналіз даних допомагає театрам виявляти популярні жанри, тенденції та переваги аудиторії, що дозволяє більш ефективно планувати програми на сезон, створюючи різноманітний репертуар, який водночас буде популярним серед глядачів. Наприклад, аналіз попередніх продажів квитків і онлайн-активності дозволяє прогнозувати інтерес до певних вистав або заходів, тим самим підвищуючи шанси на успішні аншлаги.

Крім того, інтеграція театральної діяльності з іншими культурними інституціями та бізнесом стала ще одним напрямом інноваційного менеджменту. Театри можуть співпрацювати з музеями, галереями, освітніми установами або навіть великими компаніями для організації спільних проєктів, що приваблює нову аудиторію та підвищує фінансову стабільність театру. Така співпраця може включати копродукції вистав, культурні форуми, тематичні лекції або виставки, що розширює спектр театральних заходів і збагачує культурне життя міста.

Інновації стали невід'ємною частиною сучасного театру, впливаючи на всі аспекти його діяльності — від технологічних рішень у постановках до способів взаємодії з глядачем. Упровадження нових підходів і технологій дозволяє театрам розширювати свої можливості, зберігаючи актуальність у швидкозмінному світі. Інтерактивні формати, цифрові платформи, нові режисерські та акторські методи — усе це сприяє розвитку театру як унікальної форми мистецтва, яка залишається живою та динамічною.

Висновки до III розділу

У третьому розділі розглянуто перспективи розвитку театрального життя міста Дніпра, включаючи проблеми, виклики, можливості вдосконалення та роль інновацій у цьому процесі. Основним викликом для сучасних театрів є військовий стан в Україні, який значно впливає на безпеку глядачів та стабільність театральної діяльності. В умовах обстрілів Дніпра культурні установи змушені шукати нові підходи для адаптації до змінних умов, а також підтримувати свій творчий потенціал в ситуації кризи. Відзначено також технологічні виклики, що потребують впровадження інноваційних форматів, таких як онлайн-вистави та інші інтерактивні форми роботи з публікою, для залучення нових аудиторій та збереження інтересу до театрального мистецтва.

У підрозділі, присвяченому перспективам вдосконалення театральної діяльності в місті, було виділено необхідність розвитку культурної інфраструктури, зокрема модернізації театральних приміщень, впровадження нових технологій та розширення репертуару. Театральні установи мають бути відкритими для експериментів та співпраці з іншими культурними закладами, що дозволить не лише підтримувати рівень театрального мистецтва, а й сприяти його розширенню та популяризації серед нових категорій глядачів. Особливо важливою є інтеграція сучасних технологій у театральний процес, що дозволяє долучати широку аудиторію та створювати нові форми взаємодії між театром і глядачем.

Інновації в розвитку театру відіграють ключову роль у його адаптації до нових реалій та розвитку театральної культури в місті. Використання нових технологій, таких як віртуальна реальність, онлайн-платформи, інтерактивні вистави та мультимедійні рішення, дозволяє театрам створювати оригінальні постановки, які залучають сучасну аудиторію, особливо молодь. Інтерактивні проєкти, такі як формат «Автограф», сприяють формуванню нових взаємин між театром та публікою, роблячи театральне мистецтво більш доступним і

зрозумілим для глядачів. Крім того, інноваційні методи управління театром, такі як впровадження CRM-систем та автоматизація процесів, допомагають підвищити ефективність роботи театру та розширити його можливості для взаємодії з аудиторією. Таким чином, перспективи розвитку театрального життя Дніпра значною мірою залежать від здатності театрів адаптуватися до викликів сучасності, впроваджувати інноваційні рішення та підтримувати живий контакт зі своєю аудиторією.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі на тему «Театральне життя міста Дніпра в контексті сучасних мистецьких процесів» були успішно реалізовані всі поставлені завдання, що дозволило здійснити комплексний аналіз театральної культури регіону.

Було детально проаналізовано історичний контекст розвитку театального мистецтва в Дніпрі, що включало вивчення основних етапів становлення театрів, видатних постатей та культурних явищ, які вплинули на формування театального середовища. Дослідження охопило як початкові періоди, коли театральне мистецтво тільки зароджувалося, так і етапи його розвитку в умовах соціально-політичних змін, які мали місце в Україні.

Особлива увага була приділена аналізу впливу культурних традицій, національної ідентичності та локальних особливостей, що стали ключовими в контексті театального життя міста. Це дало змогу зрозуміти, як історичні фактори формували особливості театального життя в Дніпрі, а також виявити, як театри адаптувалися до змін у суспільстві, впроваджуючи нові форми і жанри, що відображають актуальні проблеми та цінності.

Визначено сучасні тенденції театально-видовищної діяльності. Аналіз показав, що сучасні театри Дніпра активно впроваджують інноваційні підходи, адаптують класичні твори до сучасних реалій, а також експериментують з новими формами взаємодії з глядачами. Серед таких підходів варто відзначити інтерактивні вистави, що залучають публіку до процесу дії, та використання цифрових технологій, які дозволяють театрам розширити аудиторію за рахунок онлайн-трансляцій.

Це свідчить про бажання театрів залишатися актуальними та відповідати потребам сучасної аудиторії, а також про їх прагнення не тільки розважати, але й виховувати, спонукати до роздумів і діалогу. В результаті, театри Дніпра стали важливими центрами культурного життя, які активно

реагують на зміни в суспільстві та шукають нові шляхи для залучення молодого покоління до театрального мистецтва.

Окреслено методологічні підходи до дослідження театральної культури. Було підкреслено важливість міждисциплінарного підходу, що дозволяє поєднати аналіз театру з соціальними, культурними та економічними контекстами. Такий підхід не лише збагачує дослідження, але й дає можливість врахувати різноманітні чинники, які впливають на театральну практику, включаючи історичний розвиток, суспільні трансформації та зміни в культурних пріоритетах.

Це відкриває нові можливості для глибшого розуміння театральних процесів у Дніпрі, дозволяючи вивчити взаємозв'язок між театром і суспільством, а також відстежити, як театральне мистецтво відображає та реагує на соціальні зміни. Завдяки застосуванню такого підходу, дослідження можуть стати основою для подальших наукових розробок, що досліджують не лише історичні аспекти, але й сучасні тенденції в театральному мистецтві, що сприяє створенню більш комплексного і обґрунтованого бачення театрального життя в місті.

Аналіз театральної практики в місті показав, що Дніпро має потужну театральну інфраструктуру, що включає як професійні театри, так і аматорські колективи, які демонструють високу якість вистав та різноманітність жанрів. Проте місто стикається з численними викликами, зокрема в умовах війни та соціально-економічної нестабільності. Військові дії, обстріли та загрози безпеці суттєво впливають на діяльність театральних колективів, змушуючи їх шукати нові способи залучення глядачів і адаптації до нових реалій.

Незважаючи на це, театри продовжують активну діяльність, розвиваючи нові формати вистав та залучаючи аудиторію через онлайн-трансляції та інтерактивні події. Креативність та інноваційний підхід до театрального мистецтва стають важливими інструментами у забезпеченні

культурного життя міста, що дозволяє театрам залишатися актуальними та підтримувати зв'язок із глядачами, незважаючи на складні обставини.

Були розроблені рекомендації щодо перспектив розвитку театрального життя в Дніпрі, які охоплюють кілька ключових напрямів. Основна увага приділена інвестиціям у сучасні технології, оскільки їх інтеграція може значно підвищити якість постановок і розширити можливості театральних колективів. Адаптація до нових умов, зокрема врахування соціальних, економічних та культурних змін, є важливим елементом для виживання і розвитку театрів у сучасному контексті.

Також акцентується увага на розвитку інноваційних форматів вистав, таких як інтерактивні події, онлайн-трансляції та мультимедійні проекти, що дозволяє не лише залучати нову аудиторію, але й підтримувати існуючих глядачів. Застосування таких інновацій допоможе театрам не лише адаптуватися до сучасних викликів, але й знайти нові шляхи для креативного вираження, забезпечуючи їхнє процвітання в умовах культурної трансформації.

Дипломна робота не лише розкриває складну картину театрального життя Дніпра, а й пропонує конкретні шляхи його вдосконалення, підкреслюючи важливість театру як культурного феномену в суспільстві. Вона наголошує на необхідності збереження національних традицій у поєднанні з новими формами художнього вираження, що дозволяє театрам залишатися актуальними у сучасному світі. Пропоновані рекомендації зосереджені на розвитку навчальних програм для акторів і режисерів, активізації співпраці з молодими митцями, а також на залученні аудиторії через інтерактивні формати та соціальні медіа. Це не лише сприятиме покращенню театрального життя в Дніпрі, а й підсилить його соціальну роль, забезпечуючи важливу платформу для культурного обміну і суспільного діалогу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонович Д. Триста років українського театру, 1619 – 1919. Львів : Львівський національний університет І. Франка, 2001. 272 с.
2. Аншлаги попри війну: чому дніпряни люблять ходити до театрів. URL: <https://nashemisto.dp.ua/2024/06/09/anshlahy-popry-viinu-chomu-dnipriany-liubliat-khodyty-do-teatriv/> (дата звернення: 22.10.2024).
3. Афера по-італійські. КП «Дніпровський академічний театр драми та комедії». URL: <https://concert.ua/uk/events/afera-po-italiiski-dnipro> (дата звернення: 20.10.2024).
4. Бабій Н. Актуальні культурно-мистецькі практики та процеси: проблематика наукового дискурсу. URL: https://www.researchgate.net/publication/348036266_aktualni_kulturno-mistecki_praktiki_ta_procesi_problematika_naukovogo_diskursu (дата звернення: 16.09.2024).
5. Барба Е. Будинок із тіла і голосу. Krytyka. URL: <https://krytyka.com/ua/articles/budynok-iz-tila-i-holosu> (дата звернення: 19.09.2024).
6. Барбара М. Про український театр. URL: <https://dead-rooster.livejournal.com/13499.html> (дата звернення: 19.09.2024).
7. Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія. Київ, 2008.
8. Безгін І. Д. Об'єкт управління – театр: Досвід комплексного дослідження. Київ : Мистецтво, 2018.
9. Безгін І. Д., Семашко О. М., Ковтуненко В. І. Театр і глядач в сучасній соціокультурній реальності. Соціально-культурні виміри українського театру: ретроспектива, стан, тенденції. Київ. держ. ін-т театального мистецтва ім. І. К. Карпенка-Карого. Київ : КФ НВК «Наука», 2002. Ч. I. 336 с.
10. Безгін І., Семашко О., Ковтуненко В. Проблеми регулювання театральної діяльності засобами культурної політики. Театр і глядач в

сучасній соціокультурній реальності. Ч. 1: Соціально-художні виміри українського театру: ретроспектива, стан, тенденції. Київ : КФ НВК «Наука», 2002.

11. Беньямін В. «Мистецький твір в епоху його технічної відтворюваності». Вибрані есе. Київ: Медіум, 1996. 242 с.

12. Бертольт Брехт і транснаціональний театр | Брехтівський часопис: статті, есе, переклади. URL: <http://brecht.zu.edu.ua/article/view/294844> (дата звернення: 19.09.2024).

13. Білецький О., Мамонтов Я. Український театр: хрестоматія. Ч. 2: Український новий театр: (від початку XIX до перших років XX ст.). Харків : Мистецтво, 1941. 355 с. URL: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=10605> (дата звернення: 15.09.2024).

14. Біркентале В. В., Лісогорська Т. В. Тенденції та пріоритети просторового розвитку міста Дніпра. *Економіка і організація управління*. 2021. № 1. С. 152–166. URL: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2021.1.15> (дата звернення: 22.10.2024).

15. Біркентале В. В., Інтелектуальна власність в Україні: теоретичний та прикладний аспекти URL: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2021.1.15> (дата звернення: 22.10.2024).

16. Броккет О., Гілді Ф. Історія театру. Львів : Літопис, 2014. 730 с.

17. Булгакова К. Імерсивний театр в Україні (на прикладі театру «uzahvati»). URL: <https://doi.org/file:///C:/Users/Ірина/Downloads/11.pdf> (дата звернення: 13.09.2024).

18. Бурнашов І. Сучасні виміри українського театру. URL: https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Tematich_ogliadi/2020/Teatr.pdf (дата звернення: 19.09.2024).

19. Веселовська Г. Український театральний авангард. Київ : Фенікс, 2010. 392 с.

20. Волков М. Біля витоків української музичної режисури. Черкаси: Брама, 2006. 176 с.
21. Волков М. Режисерське мистецтво В. М. Скляренка в контексті історії української театральної культури 20-70х років ХХ ст.: автореф. дис...канд. мистецтвознавства. К. КНУКІМ, 2007. 19с.
22. Гайшенець А. Український театр у пошуках сенсу: зради і перемоги останніх 10 років. LB.ua. URL: https://ukr.lb.ua/culture/2019/12/25/445743_ukrainskiy_teatr_poshukah_sensu.html (дата звернення: 19.09.2024).
23. Гарбюзюк М. Театральна критика в Україні: режим перезавантаження. URL: <https://ukrzurnal.eu/ukr.archive.html/1329/> (дата звернення: 19.09.2024).
24. Гончарук О. Наталка Ворожбит: «Як глядачка я хочу, аби в театрі зі мною говорили про те, що мені болить». URL: <https://www.sestry.eu/statti/natalka-vorozhbit-meni-yak-glyadachu-treba-shchob-v-teatri-zi-mnoyu-govorili-pro-te-shcho-meni-bolit> (дата звернення: 19.09.2024).
25. Градовський А. Основні принципи «епічного» театру Б. Брехта. URL: <https://eprints.cdu.edu.ua/1684/1/159-193-202.pdf> (дата звернення: 19.09.2024).
26. Гринишина М. О. Театральна культура рубежу ХІХ-ХХ століть: реалізм, дискурс. Київ : Фенікс, 2013. 346 с.
27. Гришина М. Нариси з історії інонаціонального театру в Україні ХХ – початку ХХІ ст.; Нац. акад. мистецтв України, Ін-т пробл. сучас. мистецтва. Київ : Фенікс, 2017. 976 с.
28. Губернатор О., Красненко О. Прояви імерсивності в сучасних культурних практиках. Питання культурології. 2023. Вип. 41. С. 89-99. URL: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.41.2023.276696>. (дата звернення: 15.09.2024)
29. Гуменюк Т., Матвеева К. Дніпро: історико-культурна спадщина і сьогодення театральної культури міста. URL: <https://eprints.kname.edu.ua/56492/1/Збірник%20тез%202020.pdf#page=199> (дата звернення: 19.09.2024).

30. Даць І. Культурологічні виміри режисерської практики ХХ ст. в Україні. URL: <https://doi.org/file:///C:/Users/user/Downloads/262209-Текст%20статті-603917-1-10-20220801.pdf> (дата звернення: 17.10.2024).
31. Дніпровський Академічний Театр драми та комедії. URL: <https://dramicom.dp.ua/collective/> (дата звернення: 22.10.2024).
32. Дніпровський академічний театр драми та комедії. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/@dramicom_theater (дата звернення: 22.10.2024).
33. Дніпровський Академічний Театр Опери та Балету. *Youtube*. URL: <https://www.youtube.com/@DniproOpera> (дата звернення: 22.10.2024).
34. Дніпровський Міський Театр Ляльок. URL: [https:// teatrkuhol.dp.ua/about](https://teatrkuhol.dp.ua/about) (дата звернення: 22.10.2024).
35. Дніпропетровський академічний обласний український театр Молодіжний театр. URL: <https://teatrmolodi.com/about/> (дата звернення: 19.10.2024).
36. Драматург Павло Ар'є: В Україні багато театрів живуть далеким минулим. URL: <https://espreso.tv/article/2017/02/05/arye> (дата звернення: 19.09.2024).
37. Драмком готується до унікальної театральної прем'єри «Барбер Шоу». URL: <https://11tv.dp.ua/news/dp/20221221-dramikom-gotuyetsya-do-unikalnoyi-teatralnoyi-premyery-barber-shou.html> (дата звернення: 22.10.2024).
38. Дяків О. В. Сучасне мистецтво: трансформаційні процеси в умовах культурної глобалізації (формування предметно-дослідного поля). *Interaction of culture, science and art in terms of moral development of modern european society*. 2021. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-178-7-22> (дата звернення: 22.10.2024).
39. Дякун Я. Digital трансформації в культурно-мистецьких проєктах сьогодення. URL: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2992/1/fenomen_kultury_2021_ch2.pdf#page=50 (дата звернення: 16.09.2024).

40. Епічний театр Б. Брехта: теоретичні засади і творча практика. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/referats-zl/printit.php?tid=7670> (дата звернення: 19.09.2024).
41. Єршова Є. П., Ершова Е. П., Ershova E. Центр мистецтв як важлива складова розвитку суспільства та країни: thesis. 2017. URL: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/29101> (дата звернення: 22.10.2024).
42. Єсипенко Р. М. Український театр: сторінки історії. Київ : ДАКККіМ, 2004. 26 с.
43. Зайцева І. Деякі тенденції українського театрального мистецтва початку XXI століття. URL: [https://doi.org/file:///C:/Users/Ірина/Downloads/149819-Текст%20статті-323962-1-10-20181206%20\(1\).pdf](https://doi.org/file:///C:/Users/Ірина/Downloads/149819-Текст%20статті-323962-1-10-20181206%20(1).pdf) (дата звернення: 15.09.2024).
44. Занадто одружений таксист. КП «Дніпровський академічний театр драми та комедії». URL: <https://concert.ua/uk/events/zanadto-odruzhenii-taksist-dnipro> (дата звернення: 19.10.2024).
45. Захаревич М. Соцреалізм у репертуарі Театру імені Івана Франка: Негативне і позитивне у 1960–1970-х. Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки. 2013. Вип. 5. С. 163-171.
46. Зразковий художній колектив Театральна студія «Успіх». КЗПО «Центр дитячої та юнацької творчості «Крила» ДМР. URL: <https://perlina.dp.ua/portfolio/teatralna-studiya-uspих/> (дата звернення: 22.10.2024).
47. Історія Зимового театру Дніпра. URL: <https://idnepryanin.com/uk/articles-istoriya-zymovogo-teatru-dnipra> (дата звернення: 20.10.2024).
48. Кайдашева сім'я (Дніпровський театр ім. Т.Г.Шевченка). URL: https://kasa.com.ua/kajdasheva_simya_104073142 (дата звернення: 22.10.2024).
49. Кайдашева сім'я – Дніпровський національний академічний український музично-драматичний театр ім.Т.Шевченка. URL: <https://ukrdrama.dp.ua/portfolio/кайдашева-сім'я/> (дата звернення: 22.10.2024).

50. КЗПО Міський палац дітей та молоді ДМР. URL: <https://www.palace.dp.ua/Istoriya-kpnz-miskij-palats-ditej-ta-yunatstva-dmr.html> (дата звернення: 22.10.2024).

51. Ковтуненко В. І. Український театр у період сучасних суспільних трансформацій (до проблем визначення соціокультурних показників): Автореф. дис. канд. Мистецтвознавства: Держ. акад. керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2002. 19 с.

52. Ковтуненко В. І. Український театр у період сучасних суспільних трансформацій: автореф. дис. ... канд. наук з мистецтв. : 17.00.01. Київ, 2002. 185 с.

53. Комунальний заклад культури «Дніпровський драматичний молодіжний театр «Вірино!» Дніпровської міської ради - Дніпровська міська рада. *Дніпровська міська рада*. URL: <https://dniprorada.gov.ua/uk/page/komunalnij-zaklad-kulturi-dniprovskij-dramatichnij-molodizhnij-teatr-virimo-dniprovskoi-miskoi-radi> (дата звернення: 22.10.2024).

54. Коржова А. Перегляд Олександр Кисіль: Складові театрознавчого методу. URL: <http://mystukr.mari.kyiv.ua/article/view/140044/137084> (дата звернення: 19.09.2024).

55. Корнієнко Н. Український театр у переддень третього тисячоліття. Пошук. Київ : Факт, 2000. 160 с.

56. Крипчук М. Рольовий тренінг у роботі над навчальною виставою. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Сценічне мистецтво*. 2022. Т. 5, № 1. С. 53–61. URL: <https://doi.org/10.31866/2616-759x.5.1.2022.255233> (дата звернення: 22.10.2024).

57. Курбас Л. Філософія театру (збірка). Читиво. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Kurbas_Les/Filosofiaa_teatru/ (дата звернення: 19.09.2024).

58. Левченко М., Форостян А., Кузнецов С. Інтеграція сучасного мистецтва в культурний простір регіонів України. *Вісник Національної*

академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2021. Вип. 3. С. 98-101. URL: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2021.244409>. (дата звернення: 15.09.2024)

59. Лісова пісня. КП «Дніпровський академічний театр драми та комедії». URL: <https://concert.ua/uk/events/lisova-pisnja-dnipro> (дата звернення: 21.10.2024).

60. Літній театр у Дніпрі увійшов до об'єктів культурної спадщини. URL: https://lb.ua/culture/2021/07/29/490532_litniy_teatr_dnipro_uviyshov.html (дата звернення: 22.10.2024).

61. Логвінова О. Методологічні засади дослідження театралізації в контексті сучасної видовищної культури. URL: <https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/3393/1/03dec2014.pdf#page=187> (дата звернення: 14.09.2024).

62. Малярчук К. Г. Грим і маска як структурні складники сценічного образу. *Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство»*. 2021. № 45. С. 191–198. URL: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.45.2021.247392> (дата звернення: 22.10.2024).

63. Мамонова Г. Сучасне українське мистецтво – це територія розширених етичних рамок. Інтерв'ю з Ксенією Малих. *Суспільне культура*. 2021, 9 квіт. URL: <https://susplne.media/culture/120488-sucasne-ukrainske-mistectvo-ce-teritoria-rozsirenih-etichnih-> (дата звернення: 19.09.2024).

64. Матушенко В. Б. Розвиток естрадного мистецтва: підручник. Київ : НАКККіМ, 2016. 200 с.

65. Мистецтво Дніпра театр «Віримо!», 2020. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=gYHR_vk_B2c (дата звернення: 22.10.2024).

66. Міщенко Г. Культура і мистецтво - вчора, сьогодні, завтра. *Народне мистецтво*. 2009. № 1/2. С. 62–63.

67. Наконечна О. В. Зміна призначення театру як соціального феномену в руслі ознак часу. *Аркадія*. 2004. № 4. С. 19–21.

68. Народний театр «Маски». URL: [http:// www. palac. dp. ua/collective/maski](http://www.palac.dp.ua/collective/maski) (дата звернення: 12.10.2024).
69. Наталка Полтавка – Дніпровський національний академічний український музично-драматичний театр ім.Т.Шевченка. URL: <https://ukrdrama.dp.ua/portfolio/наталка-полтавка/> (дата звернення: 22.10.2024).
70. Немировська О. А. Художні напрямки мистецтва ХХ століття (урок із курсу «художня культура світу»): thesis. 2010. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/21408> (дата звернення: 22.10.2024).
71. Немцова Л. О. Сучасне мистецтво як складова культурної глобалізації. *Cultural studies and art: european development direction*. 2021. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-117-6-25> (дата звернення: 22.10.2024).
72. Овчієва Л. Епістолярна спадщина М.Л. Кропивницького як джерело вивчення його поглядів на театральне мистецтво. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення*. 2011. Вип. 8. С. 250–261.
73. Орлова І. Сучасні тенденції розвитку театру в Україні: соціологічний аспект. URL: <http://soctech-journal.kpu.zp.ua/archive/2018/79/20.pdf> (дата звернення: 19.09.2024).
74. Прем'єра до Міжнародного дня театру: у Дніпрі діти зіграли благодійну виставу на підтримку ЗСУ - Новини Дніпра - Телеканал «ДніпроTV». Телеканал «ДніпроTV». URL: <https://dnipro.tv/news-dnipro/premiera-do-mizhnarodnoho-dnia-teatru-u-dnipri-dity-zihraly-blahodiinu-vystavu-na-pidtrymku-zsu/> (дата звернення: 22.10.2024).
75. Про перші театри у місті Дніпро. *Facebook*. URL: [https:// www. facebook.com/MIDnipro/posts/292428598848642/?_rdr](https://www.facebook.com/MIDnipro/posts/292428598848642/?_rdr) (дата звернення: 22.10.2024).
76. Про театри і театральну справу : Закон України від 31.05.2005 № 2605-IV : станом на 27 черв. 2024 р. URL: [https:// zakon.rada. gov.ua/ laws/show/2605-15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2605-15#Text) (дата звернення: 22.10.2024).

77. Прокопович Л. Дослідження генезису театру та театралізації життя як феноменів європейської культури. URL: <http://dspace.oru.ua/jspui/bitstream/123456789/8087/1/дослідження%20генезису%20театру%20та%20театрал.98.pdf> (дата звернення: 19.09.2024).

78. Режисер Іван Уривський – про українську драматургію, участь в Авіньйонському фестивалі та самокритичність. Vogue UA. URL: <https://vogue.ua/article/leaders/urivskiy-56249.html> (дата звернення: 19.09.2024).

79. Свобода Р. У Дніпрі відзначає 100-річчя перший український державний театр. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-dnipro-teatr-100-richchya/29516395.html> (дата звернення: 22.10.2024).

80. Сенюра І. Зародження українського театру. УГКЦ. URL: <http://sde.org.ua/zmi/zvoda/item/2111-zarodjennya-ukrajinskogo-teatru.html?tmpl=component&print=1> (дата звернення: 19.09.2024).

81. Сидоренко В. Нариси з історії театрального мистецтва України ХХ століття / Інститут проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України. Київ : Інтертехнологія, 2006. 1054 с.

82. Скокова Л. Культурні практики як рух у просторі можливостей. URL: https://www.culturology.academy/wp-content/uploads/KD7_Skokova.pdf (дата звернення: 01.07.2024).

83. Станішевський Ю. Національний академічний театр опери та балету України імені Тараса Шевченка: Історія і сучасність. Київ. Музична Україна, 2002. 736 с.

84. Стас Жирков - Київський академічний театр драми і комедії на лівому березі Дніпра. URL: <https://drama-comedy.kiev.ua/collective/stas-zhyrkov/> (дата звернення: 19.09.2024).

85. Стьопіна А. Музичний спектакль для дітей як результат агрегації мистецтв. *Часопис Національної музичної академії України*

ім.П.І.Чайковського. 2021. № 2(51). С. 76–90. URL: [https://doi.org/10.31318/2414-052x.2\(51\).2021.239392](https://doi.org/10.31318/2414-052x.2(51).2021.239392) (дата звернення: 22.10.2024).

86. Суспільне Дніпро. Театр. Як це працює? Дніпровський академічний театр драми і комедії, 2021. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=REgN2CJrC78> (дата звернення: 22.10.2024).

87. Сучасні тенденції розвитку театрального мистецтва. Обласний навчально-методичний центр підвищення кваліфікації працівників культосвітніх закладів м. Харків. URL: <https://onmcpk.kh.ua/2020/02/suchasni-tendentsiyi-rozvitku-teatralnogo-mistetstva/> (дата звернення: 19.09.2024).

88. Сучасні тенденції розвитку українського театру - Панорама. Панорама. URL: <https://rama.com.ua/suchasni-tendentsiyi-rozvitku-ukrayinskogo-teatru/> (дата звернення: 19.09.2024).

89. Таємниці Дніпра: Першому театру нашого міста – 175 років. URL: <https://gorod.dp.ua/news/211112> (дата звернення: 18.10.2024).

90. Таміла П., Ольга М. Медіатрансформації та івент-технології в сучасній театральній культурі: український контекст. *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку (напрям: культурологія)*. 2021. Т. 35. С. 115–122. URL: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v35i0.371> (дата звернення: 22.10.2024).

91. Театр з прифронтового Дніпра вперше презентував Україну в Республіці Косово. Укрінформ - актуальні новини України та світу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3752261-teatr-z-prifrontovogo-dnipra-vprezse-presentuvav-ukrainu-v-respublici-kosovo.html> (дата звернення: 19.09.2024).

92. Театральна студія Жовтий театр. URL: <https://dnipro.dityvmisti.ua/tvorcheskoe-prostranstvo-zheltyi-teatr/> (дата звернення: 22.10.2024).

93. Театральне мистецтво. *ДніпроКультура. Портал культурного надбання Дніпропетровщини.*

URL: <https://www.dnipro.lib.dp.ua/teatralne-mistetstvo-teatri> (дата звернення: 22.10.2024).

94. Театральні фестивалі в місті Дніпро, які обов'язково варто відвідати.

URL: <https://dneprovskiye.info/uk/eternal-3034-teatralni-festyvali-v-misti-dnipro-yaki-obovyazkovo-varto-vidvidaty> (дата звернення: 11.10.2024).

95. Театри Дніпра.

URL: <https://dnep-trend.in.ua/uk/eternal-2145-teatry-dnipra> (дата звернення: 11.10.2024).

96. Театри Дніпра: 5 акторів, на чії вистави варто йти вечорами. *Вечір.Media*.

URL: <https://vechir.media/teatry-dnipra-shho-de-ta-na-kogo-jty-vechoramy-gid-to-rovumu-vystavamy-ta-aktoramy/> (дата звернення: 22.10.2024).

97. Телеканал D1. На сцені театру Шевченка стартує Всеукраїнський фестиваль «Дніпро.Театр.UA» #НовиниD1, 2024. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=hBIRVoUn7z4> (дата звернення: 22.10.2024).

98. Тормахова А. Мистецькі практики під час війни: український вимір. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. 2022. Вип. 41. С. 70-75. URL: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi40.547> (дата звернення: 19.09.2024).

99. Тренди театального сезону 2023-2024 років. Укрінформ - актуальні новини України та світу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3891523-trendi-teatralnogo-sezonu-20232024-rokiv.html> (дата звернення: 19.09.2024).

100. У Дніпрі здійснять велику аферу по-італійськи. URL: <https://gorod.dp.ua/news/236174> (дата звернення: 09.10.2024).

101. У Дніпрі театр Драміком показав на сцені гру на роздягання. URL: <https://nashemisto.dp.ua/2024/09/29/u-dnipro-teatr-dramikom-pokazav-na-st-seni-hru-na-rozdiahannia/> (дата звернення: 22.10.2024).

102. У дніпровському театрі Драміком готують пластичну виставу за документальними новелами про війну. URL: <https://suspilne.media/dnipro/270182-u-dniprovskomu-teatri-dramikom-gotuut-plasticnu-vistavu-za-dokumentalnim-novelami-pro-vijnu/> (дата звернення: 17.10.2024).

103. Художній колектив театральна студія «Інженю». *Комунальний позашкільний навчальний заклад «Центр позашкільної роботи №2» Дніпропетровської міської ради - Головна*. URL: <https://kpnz2.dnepredu.com/uk/site/-zrazkovii-khudozhnii-kol.html> (дата звернення: 22.10.2024).

104. Центр сучасної культури у Дніпрі. URL: <https://kulturamedialna.org/portfolio/tsentr-suchasnoyi-kultury-u-dnipro/> (дата звернення: 18.10.2024).

105. Чекаль Л. Постмодерна філософія Ж. Ліотара. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/8266/1/NRMSE2017_V3_P519-520.pdf (дата звернення: 19.09.2024).

106. Чепелик О. Сучасне мистецтво у громадському просторі. *Художня культура. Актуальні проблеми*. 2009. Вип. 6. С. 46–64.

107. Чи театральне місто Дніпро?. URL: <https://dnepr-future.com.ua/uk/chy-teatralne-misto-dnipro> (дата звернення: 22.10.2024).

108. Швець М. Особливості дослідження культурно-мистецьких практик України в контексті євроінтеграційних процесів: виклики та перспективи: матеріали конференцій МЦНД. URL: <https://doi.org/10.62731/mcnd-02.08.2024.002> (дата звернення: 19.09.2024).

109. Шевченко Г. П. Вплив мистецтва на виховання у студентської молоді якостей людини культури. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2020. Т. 96, № 3. С. 269–281. URL: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2020-96-3-269-281> (дата звернення: 22.10.2024).

110. Шостак В. Культурна політика України та Європейського Союзу: відповідність змісту і перспективи реалізації. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2023. Вип. 1. С. 81-86. URL: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2023.277638> (дата звернення: 19.09.2024).

111. Щетнік М. В. Формування творчого потенціалу майбутніх акторів у процесі професійної підготовки. 2020. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/2104> (дата звернення: 22.10.2024).
112. Юдова-Романова К. В. Інклюзивне сценічне та перформативне мистецтво у діяльності українського культурного фонду. *Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство»*. 2021. № 44. С. 142–149. URL: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.44.2021.235404> (дата звернення: 22.10.2024).
113. Як розуміти сучасний театр? Лекція драматурга Тетяни Кіценко. URL: <https://culturemeter.od.ua/kak-ponimat-sovremennyj-teatr-lekcija-dramaturga-tatjanu-kicenکو-64244/> (дата звернення: 19.09.2024).
114. Ярош А. Культурна політика України в умовах євроінтеграції. *Питання культурології*. 2017. Вип. 33. С. 78-84. URL: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.33.2017.141586> (дата звернення: 19.09.2024).
115. «Підтримати своїх людей, свою культуру». У Дніпрі проводять фестиваль української драматургії. URL: <https://suspile.media/dnipro/552219-pidtrimati-svoih-ludej-svou-kulturu-u-dnipro-rozprocavsа-festival-ukrainskoi-dramaturgii-so-se-v-programi/> (дата звернення: 16.10.2024).
116. “Ми грали після вибуху на Перемозі”. Як плейбек-театр у Дніпрі народжує ідентичність. URL: <https://suspile.media/dnipro/529563-mi-grali-pisla-vibuhu-na-peremozi-ak-plejbek-teatr-u-dnipro-narodzue-identichnist/> (дата звернення: 10.10.2024).
117. 7 тенденцій у театральній галузі України. URL: [https:// www.culturepartnership.eu/ua/article/ua-theatre](https://www.culturepartnership.eu/ua/article/ua-theatre) (дата звернення: 19.09.2024).
118. Івахно о. Системні зміни в підготовці студентів освітньої програми «режисура» та їх наслідки. *ART-platFORM*. 2021. Т. 3, № 1. С. 26–45. URL: <https://doi.org/10.51209/platform.1.3.2021.26-45> (дата звернення: 22.10.2024).

119. Nevolov V., Patsunov V. Українське театральне мистецтво в контексті європейських міжнародних театральних фестивалів. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Сценічне мистецтво*. 2018. № 2. С. 94–103. URL: <https://doi.org/10.31866/2616-759x.2.2018.153232> (дата звернення: 22.10.2024).

120. Nevolov V., Patsunov V. Українське театральне мистецтво в контексті європейських міжнародних театральних фестивалів. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Сценічне мистецтво*. 2018. № 2. С. 94–103. URL: <https://doi.org/10.31866/2616-759x.2.2018.153232> (дата звернення: 22.10.2024).

121. Ukrinform. Театр з прифронтового Дніпра вперше презентував Україну в Республіці Косово. *Укрінформ - актуальні новини України та світу*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3752261-teatr-z-prifrontovogo-dnipra-vperse-prezentuvav-ukrainu-v-respublici-kosovo.html> (дата звернення: 22.10.2024).

ДОДАТКИ*Додаток А*

Вистава «Пригоди у чарівному лісі» Дніпропетровський академічний
обласний український молодіжний театр

Вистава «Афера по-італійськи» Дніпровський театр драми та комедії

Вистава «Кайдашева сім'я» Дніпровський національний академічний український музично-драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка

Вистава «Наталка Полтавка» Дніпровський національний академічний український музично-драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка

Вистава «Лісова пісня» КП «Дніпровський академічний театр драми та комедії»

Вистава «Занадто одружений таксист» КП «Дніпровський академічний театр драми та комедії»

Вистава «Кайдашева сім'я» Дніпровського національного академічного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка

Вистава «Наталка Полтавка» Дніпровського національного академічного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка